

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการวิจัย

เรื่อง

แนวทางการพัฒนากลุ่มและเครือข่ายเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะในอำเภอบางบัวทอง

จังหวัดนนทบุรี

โดย

อาจารย์เพชร ทวีวงษ์

การวิจัยครั้งนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยกองทุนรัตนโกสินทร์สมโภช 200 ปี

ประจำปี 2558

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

ชื่อโครงการวิจัย	แนวทางการพัฒนา กลุ่มและเครือข่ายเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะในอำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี
ผู้วิจัย	นายเพชร ทวีวงษ์
ปีที่สำเร็จ	2561

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาสภาพข้อมูลทางสังคมและเศรษฐกิจ สภาพการเลี้ยงแพะ สภาพกลุ่มและเครือข่าย และศึกษาแนวทางในการพัฒนา กลุ่มและเครือข่ายของเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะในอำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานทั้งในเชิงปริมาณ และคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์ เกษตรกรผู้เลี้ยงแพะในอำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี จำนวน 67 ราย และเก็บข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีสถานภาพสมรส นับถือศาสนาอิสลาม จบ การศึกษาระดับประถมศึกษา เกษตรกรร้อยละ 56.7 เลี้ยงแพะพันธุ์นม ร้อยละ 65.7 สองในสามเลี้ยงแพะพันธุ์ ซาแนน มีจำนวนแพะที่เลี้ยงเฉลี่ย 31.13 ตัว แหล่งที่มาของพ่อ-แม่พันธุ์แพะ ร้อยละ 64.2 มาจากญาติ-พี่น้อง อาหารที่เกษตรกรเลือกใช้ในการเลี้ยงแพะร้อยละ 89.6 ส่วนมากเป็นหญ้าขน ประมาณสามในสี่เลี้ยงแพะแบบขัง คอก แต่ยังคงมีเกษตรกรร้อยละ 13.4 ที่ไม่มีการทำวัคซีน และเลี้ยงแพะโดยไม่มีการตรวจโรคร้อยละ 25.4 ประมาณสองในสามเกษตรกรจำหน่ายผลผลิตแบบขายปลีก และร้อยละ 97.0 ส่วนใหญ่ดำเนินการจัดหาตลาด จำหน่ายผลผลิตด้วยตัวเอง

ส่วนการรวมกลุ่มของเกษตรกร หนึ่งในสามการก่อตั้งกลุ่มเกิดจากความต้องการแก้ไขปัญหา ร่วมกัน และผู้นำชุมชนริเริ่ม ประมาณสองในสามมีวัตถุประสงค์ในการรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาอาชีพเกษตรกร ด้าน การจัดสรรผลประโยชน์ของกลุ่มเกษตรกรยังไม่มีการระดมทุน ร้อยละ 37.3 แต่การร่วมกันทำกิจกรรมของกลุ่ม เกษตรกรโดยรวมอยู่ในระดับมาก

การสร้างเครือข่าย องค์ประกอบที่สำคัญในด้านสมาชิก คือ ต้องมีความสามารถในการแก้ไขปัญหา และต้องมีความสนใจช่วยเหลือซึ่งกันและกันอยู่ในระดับมาก ในด้านการทำหน้าที่อย่างมีจิตสำนึก พบว่า ความ เสียสละ ความซื่อสัตย์ ความยุติธรรม ความรับผิดชอบ ความตั้งใจ การรับฟังความคิดเห็น และการให้ข้อมูลอย่าง สม่ำเสมออยู่ในระดับมาก ในด้านการมีส่วนร่วมและการแลกเปลี่ยน พบว่า สมาชิกต้องมีการพึ่งพาอาศัยและการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันอยู่ในระดับมากที่สุด แต่ปัญหาการรวมกลุ่มและสร้างเครือข่ายในทุกกระยะ พบว่า อยู่ใน ระดับน้อยถึงน้อยมาก

คำสำคัญ แนวทางพัฒนา กลุ่มและเครือข่าย เกษตรกรผู้เลี้ยงแพะ อำเภอบางบัวทอง

Title: Approaches for Developing Farmer Groups and Networks among Goat Farmers in Bang Bua Tong District, Nonthaburi Province

Researcher: Mr. Petch Taweewong

Year: 2018

Abstract

The objectives of this research were to study the socio-economic conditions, goat farming conditions, and group and network conditions of goat farmers in Bang Bua Tong District, Nonthaburi Province, as well as approaches for building farmer groups and networks to strengthen them.

This was a mixed qualitative and quantitative research based on interviews with 67 goat farmers in Bang Bua Tong District, Nonthaburi Province and a focus group discussion. Quantitative data were analyzed using percentage, mean and standard deviation and qualitative data were analyzed using content analysis.

The results showed that the majority of goat farmers were male, married, Muslim and had completed primary level education. More than half (56.7%) raised dairy goats, and 65.7% were Saanen breed. The average number of goats owned was 31.13, and most of the breeding pairs were obtained from relatives (64.2%). Most of the farmers fed the goats Para Grass and about three quarters of them kept the goats in stockades. However, 13.4% did not vaccinate their goats and 25.4% did not have them checked for diseases. Two thirds of the farmers sold their goats/goat milk retail and 97.0% said they found their own markets.

As for farmer groups, one in three said groups were formed out of the desire to work together to solve problems, and community leaders were the initiators. About two in three joined groups to develop their farming careers. As for benefit sharing, 37.3% of the farmer groups had not yet collected capital. Participation in group activities was rated as high.

As for network building, the most important member-related components were ability to solve problems and a high level of sincere intention to help others. The most important factors related to doing duties with conscience were sacrifice, honesty, fairness, responsibility, determination, willingness to listen to others' opinions, and regular sharing of information. The most important factors in the category of participation and exchange were interdependence and information sharing. The farmers reported little or no problems in every phase of group forming and network building.

Keywords: Bang Bua Tong, dairy goats, farmer groups, farmer network building

รายชื่อคณะวิจัย

ที่ปรึกษาโครงการ

รองศาสตราจารย์ ดร.จินดา ขลิบทอง

หัวหน้าโครงการวิจัย

อาจารย์เพชร ทวีวงษ์

ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาเครื่องมือวิจัย

รองศาสตราจารย์ ดร.สินีนุช กระจุกเมือง แสนเสริม

หน่วยงานสนับสนุน สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ ปฏิบัติการในชุมชนและเก็บรวบรวมข้อมูล

รองศาสตราจารย์ ดร.สินีนุช กระจุกเมือง แสนเสริม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ณัฐ รัตนเจริญ

อาจารย์ ดร.จรรยา สิงห์คำ

อาจารย์เจนณรงค์ เทียนสว่าง

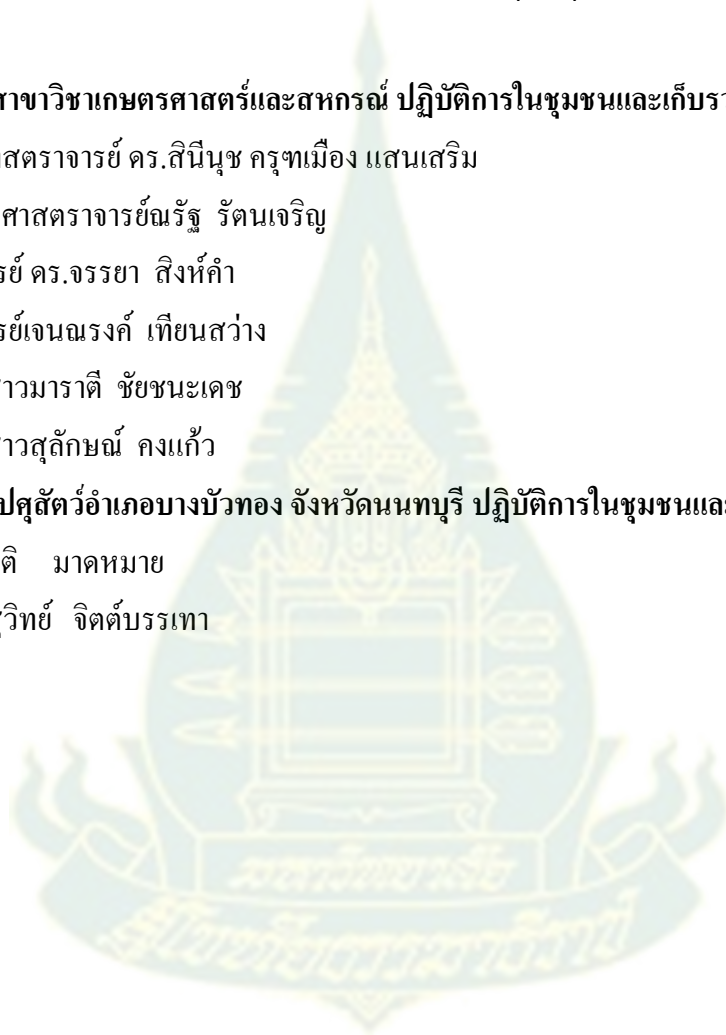
นางสาวมาราตี ชัยชนะเดช

นางสาวสุลักษณ์ คงแก้ว

หน่วยงานสนับสนุน ปศุสัตว์อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี ปฏิบัติการในชุมชนและเก็บรวบรวมข้อมูล

นายธิตี มาดหมาย

นายสุวิทย์ จิตต์บรรเทา

คำนำ

การดำเนินการวิจัยโครงการ แนวทางการพัฒนากลุ่มและเครือข่ายเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะ ในอำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี มีเป้าหมายเพื่อหาแนวทางในการพัฒนากลุ่มและเครือข่ายของเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะในอำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี ให้นำไปสู่การพัฒนากลุ่มและเครือข่ายให้เข้มแข็ง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องใช้ข้อมูลเป็นแนวทางในการส่งเสริมอาชีพเลี้ยงแพะต่อไป

ผู้วิจัยขอขอบคุณ สถาบันวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชที่สนับสนุนเงินงบประมาณสำหรับการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ และขอขอบคุณสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ ที่ปรึกษาโครงการ รองศาสตราจารย์ ดร.จินดา ขลิบทอง ผู้ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยทุกท่าน และขอขอบคุณเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง และเจ้าหน้าที่หน่วยงานปศุสัตว์อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี ที่มาร่วมดำเนินงานวิจัย ทำให้งานวิจัยสำเร็จลุล่วงด้วยดี มา ณ โอกาสนี้

เพชร ทวีวงษ์

มกราคม 2561

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
คำนำ	ฉ
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญภาพ	ช
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	2
กรอบแนวความคิดการวิจัย	3
ขอบเขตของการวิจัย	3
นิยามศัพท์เฉพาะ	4
ประโยชน์ที่ได้รับ	5
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	6
สภาพการเลี้ยงแพะทั่วไป	6
การพัฒนากลุ่มและเครือข่ายเกษตรกร	19
แนวคิดเกี่ยวกับการตลาดกับการส่งเสริมการเกษตร	37
สภาพทั่วไปของอำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี	40
ผลงานวิจัยมรณการายวข้องกับการรวมกลุ่มและเครือข่าย	44
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	48
ประชากร	48
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	49
การเก็บรวบรวมข้อมูล	50
การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้	50

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	52
ตอนที่ 1 สภาพข้อมูลทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะ ในอำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี.....	53
ตอนที่ 2 สภาพการเลี้ยงแพะ และการตลาด ในอำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี.....	59
ตอนที่ 3 สภาพการรวมกลุ่มและการสร้างเครือข่ายของเกษตรกรในอำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี.....	69
ตอนที่ 4 ข้อมูลการสนทนากลุ่มด้านแนวทางการพัฒนากลุ่มผู้เลี้ยงแพะในอำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี.....	85
ตอนที่ 5 ข้อมูลการสนทนากลุ่มด้านแนวทางการสร้างเครือข่ายเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะ.....	86
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย.....	89
สรุปและอภิปรายผลการวิจัย.....	89
อภิปรายผล.....	97
ข้อเสนอแนะ.....	99
บรรณานุกรม.....	101
ภาคผนวก.....	104
ก แบบสัมภาษณ์โครงการวิจัย.....	105
ข ประเด็นสนทนากลุ่ม.....	118
ค ภาพกิจกรรมลงพื้นที่เก็บข้อมูลโครงการวิจัย.....	120
ประวัติผู้วิจัย.....	124

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 2.1	พื้นที่ภายใน โรงเรือนขังแพะแต่ละขนาด 15
ตารางที่ 2.2	แสดงข้อดีและข้อเสียของกลุ่มที่เป็นทางการหรือกลุ่มรูปนัย 22
ตารางที่ 2.3	แสดงข้อดีและข้อเสียของกลุ่มที่ไม่เป็นทางการหรือกลุ่มรูปนัย 23
ตารางที่ 2.4	แสดงความแตกต่างระหว่างกลุ่มที่เป็นทางการและกลุ่มที่ไม่เป็นทางการ 22
ตารางที่ 2.5	แสดงความแตกต่างระหว่างเครือข่ายกับกลุ่ม 35
ตารางที่ 2.6	แสดงข้อมูลสถาบันทางสังคมของอำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี 42
ตารางที่ 2.7	แสดงข้อมูลการเลี้ยงสัตว์ของอำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี 42
ตารางที่ 2.8	แสดงข้อมูลการรวมกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะของอำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี..... 43
ตารางที่ 3.1	ข้อมูลกลุ่มผู้เลี้ยงแพะในอำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี..... 48
ตารางที่ 3.2	สรุปวิธีการดำเนินการวิจัยเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย..... 51
ตารางที่ 4.1	ลักษณะทางสังคมของเกษตรกร..... 53
ตารางที่ 4.2	ลักษณะทางเศรษฐกิจของเกษตรกร..... 55
ตารางที่ 4.3	ชนิดและพันธุ์แพะ..... 59
ตารางที่ 4.4	จำนวนแพะที่เลี้ยง..... 60
ตารางที่ 4.5	แหล่งที่มาของพ่อ-แม่พันธุ์แพะ การให้อาหาร และลักษณะการเลี้ยงแพะ..... 61
ตารางที่ 4.6	การป้องกันโรคในการเลี้ยงแพะ..... 62
ตารางที่ 4.7	ราคาผลผลิตของเกษตรกร..... 63
ตารางที่ 4.8	การดำเนินการจัดหาตลาดเพื่อจำหน่ายผลผลิตของเกษตรกร..... 65
ตารางที่ 4.9	ผลผลิต และลักษณะการจำหน่ายของเกษตรกร..... 66
ตารางที่ 4.10	วิธีการประชาสัมพันธ์เพื่อจำหน่ายผลผลิตของเกษตรกร..... 67
ตารางที่ 4.11	การดำเนินการประชาสัมพันธ์เพื่อจำหน่ายผลผลิตของเกษตรกร..... 68
ตารางที่ 4.12	ตำแหน่งของสมาชิกในกลุ่มเกษตรกร..... 69

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 4.13 วัตถุประสงค์ของการรวมกลุ่มเกษตรกร.....	70
ตารางที่ 4.14 การร่วมกันทำกิจกรรมของกลุ่มเกษตรกร.....	71
ตารางที่ 4.15 จำนวนครั้งการเข้าร่วมประชุมของสมาชิกกลุ่มเกษตรกร.....	71
ตารางที่ 4.16 การจัดสรรผลประโยชน์ของกลุ่มเกษตรกร.....	72
ตารางที่ 4.17 ทูนของกลุ่มเกษตรกร.....	72
ตารางที่ 4.18 ความคิดเห็นของเกษตรกรในการก่อตั้งเครือข่าย.....	73
ตารางที่ 4.19 ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อองค์ประกอบของเครือข่าย.....	74
ตารางที่ 4.20 ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการสร้างเครือข่าย.....	77
ตารางที่ 4.21 แหล่งความรู้เรื่องกลุ่มและเครือข่ายของเกษตรกร.....	80
ตารางที่ 4.22 แนวทางการพัฒนากลุ่มเกษตรกร.....	86
ตารางที่ 4.23 แนวทางการสร้างเครือข่ายเกษตรกร.....	87

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย	3
ภาพที่ 2.1 แพะพันธุ์พื้นเมือง	7
ภาพที่ 2.2 แพะพันธุ์เองโกลนุเบียน	8
ภาพที่ 2.3 แพะพันธุ์บอร์	9
ภาพที่ 2.4 แพะพันธุ์ชาแนน	9
ภาพที่ 2.5 แพะพันธุ์อัลไพน์	10
ภาพที่ 2.6 แพะพันธุ์ทอกเคนเบอร์ก	10
ภาพที่ 2.7 แพะพันธุ์เลาซาน	11
ภาพที่ 2.8 แพะพันธุ์เบลค เบนกอล	11
ภาพที่ 2.9 แพะพันธุ์จัมนาปารี	12
ภาพที่ 2.10 ระบบการย่อยอาหารแพะ	13
ภาพที่ 2.11 ลักษณะการแบ่งก้นคอกสำหรับเลี้ยงแพะแต่ละขนาด	16
ภาพที่ 2.12 ฟันคอก	16
ภาพที่ 2.13 แสดงการเชื่อมโยงเครือข่าย	26
ภาพที่ 2.14 แสดงวงจรการเจริญเติบโตของเครือข่าย	29
ภาพที่ 2.15 กระบวนการทำงานของกลุ่ม	34
ภาพที่ 2.16 กระบวนการทำงานของเครือข่าย	34
ภาพที่ 5.1 แนวทางการพัฒนากลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะในอำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี	94
ภาพที่ 5.2 แนวทางการสร้างเครือข่ายเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะในอำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี	96

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี มีการทำการเกษตรที่หลากหลาย แม้ว่าปัจจุบันได้มีการปรับเปลี่ยนไปเป็นสังคมเมืองมากขึ้น แต่การประกอบอาชีพเกี่ยวกับการเกษตรยังคงมีความสำคัญอยู่ เกษตรกรยังมีการทำการเกษตร เช่น การทำนา การทำสวนไม้ดอกไม้ประดับ การปลูกพืชผักสวนครัว นอกจากนี้เกษตรกรยังมีการประกอบอาชีพทางด้านปศุสัตว์ ซึ่งมีสัตว์เศรษฐกิจชนิดหนึ่งที่เกษตรกรนิยมเลี้ยงคือ “แพะ” เพราะมีความอดทนแข็งแรงและทนทานต่อโรคได้ดีปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมได้เป็นอย่างดี รวมทั้งให้ผลผลิตเร็วสามารถผสมพันธุ์ได้ตั้งแต่อายุเพียง 8 เดือน มักให้ลูกแฝด ใช้ระยะเวลาในการเลี้ยงลูกสั้น ทำให้สามารถตั้งท้องใหม่ได้เร็ว เป็นสัตว์ที่ประชาชนทุกศาสนาสามารถใช้บริโภคได้ทั้งเนื้อและนม และเป็นวัตถุดิบในการทำอาหารเพื่อการบริโภคทดแทนวัตถุดิบอื่นได้ เกษตรกรจึงหันมาสนใจอาชีพเลี้ยงแพะ

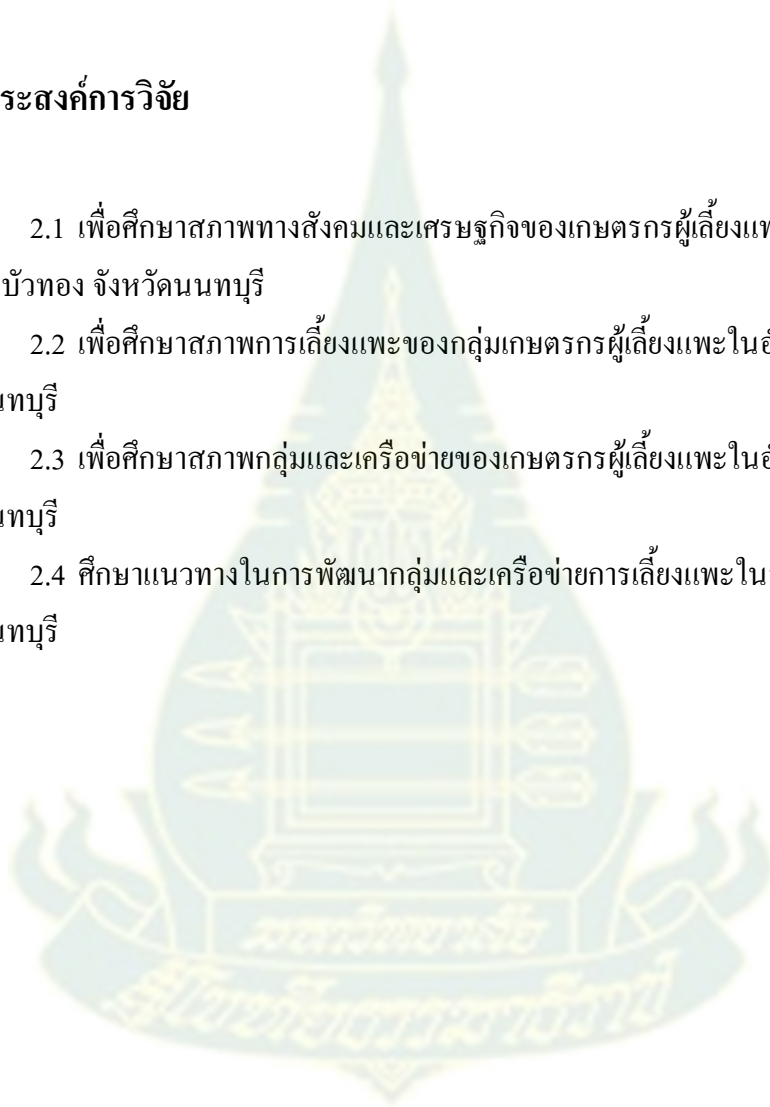
จากข้อมูลการขึ้นทะเบียนเกษตรกรของปศุสัตว์จังหวัดนนทบุรี ปี พ.ศ. 2557 มีเกษตรกรเลี้ยงแพะที่ขึ้นทะเบียนจำนวน 110 ครัวเรือน เลี้ยงแพะจำนวน 1,904 ตัว และมีการตั้งกลุ่มผู้เลี้ยงแพะภายในอำเภอบางบัวทองทั้งหมด 3 กลุ่ม คือ วิสาหกิจชุมชนผู้เลี้ยงแพะนมบางบัวทอง มีจำนวนสมาชิก 30 ราย วิสาหกิจชุมชนกลุ่มรักษ์แพะเมืองนนท์ มีจำนวนสมาชิก 13 ราย และกลุ่มรักษ์สัตว์เลี้ยงบางบัวทอง มีจำนวนสมาชิก 24 ราย (สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดนนทบุรี, 2557) ซึ่งเกษตรกรที่เข้าร่วมกลุ่มและไม่เข้าร่วมยังมีลักษณะการเลี้ยงในรูปแบบตัวใครตัวมันเป็นส่วนใหญ่ ไม่ให้ความสำคัญในการรวมตัวกันเป็นกลุ่มเพื่อร่วมกันผลิต ทั้งยังขาดการเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะในชุมชนเนื่องจากการพยายามแข่งขันกันระหว่างกลุ่ม ทำให้อาชีพการเลี้ยงแพะในชุมชนไม่เกิดการพัฒนา ทั้งทางด้านคุณภาพผลผลิต การเพิ่มมูลค่าด้วยการแปรรูปผลผลิต และความยั่งยืนของระบบตลาด

จากสภาพการรวมกลุ่มและเครือข่ายเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะในปัจจุบันที่ยังไม่ให้ความสำคัญของการรวมกลุ่มและสร้างเครือข่าย ถ้าส่งเสริมเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะให้เกิดการรวมกลุ่มและสร้างเครือข่ายเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะภายในชุมชน จะเกิดการร่วมกันทำกิจกรรมก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์แปรรูปแบบใหม่ๆ ออกสู่ตลาด

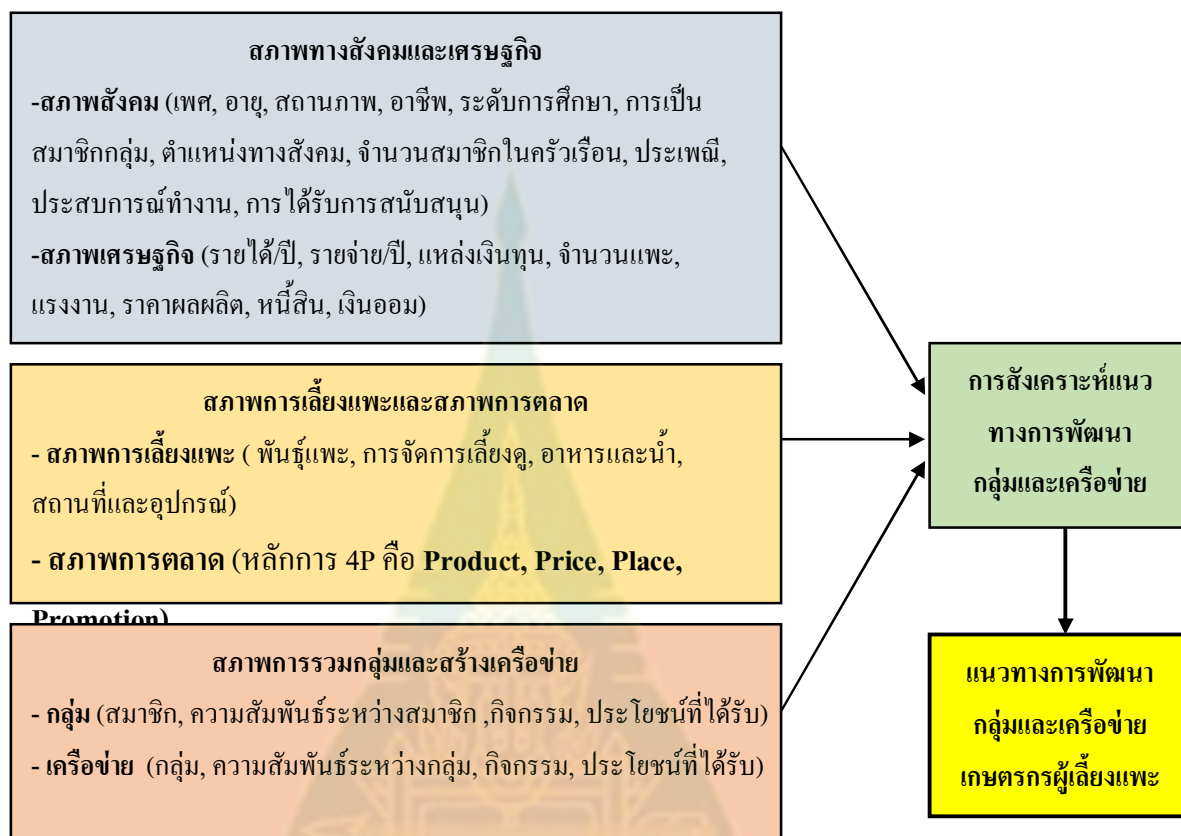
เสริมสร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้นภายในชุมชน สร้างพลังอำนาจในการต่อรอง สร้างพลังใจ สร้างความสามัคคี และเกิดผลประโยชน์ขึ้นกับสมาชิก ส่งผลให้อาชีพการเลี้ยงแพะในชุมชนเกิดความยั่งยืน ทำให้ผู้วิจัยเกิดความสนใจที่จะศึกษาแนวทางการพัฒนากลุ่มและเครือข่ายของเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะในอำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี เพื่อหาแนวทางส่งเสริมการพัฒนาและสร้างเครือข่ายของกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะในอนาคตต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะในอำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี
- 2.2 เพื่อศึกษาสภาพการเลี้ยงแพะของกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะในอำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี
- 2.3 เพื่อศึกษาสภาพกลุ่มและเครือข่ายของเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะในอำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี
- 2.4 ศึกษาแนวทางในการพัฒนาและเครือข่ายการเลี้ยงแพะในอำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

4. ขอบเขตของการวิจัย

4.1 ด้านเนื้อหา ศึกษาข้อมูลทางสังคมและเศรษฐกิจ สภาพการเลี้ยง และการรวมกลุ่ม และเครือข่าย และแนวทางการพัฒนา กลุ่มและเครือข่ายของเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะอำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี

4.2 ด้านพื้นที่การศึกษา ครอบคลุมพื้นที่อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี

4.3 ด้านเวลา ตามแผนการดำเนินงานวิจัย ใช้ระยะเวลา 12 เดือนตั้งแต่เริ่มทำสัญญา

4.4 ด้านประชากรที่ศึกษา เกษตรกรผู้เลี้ยงแพะที่เป็นสมาชิกกลุ่มในอำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี ทั้งหมด 7 กลุ่มจำนวน 67 ราย

5. นวัตกรรมเฉพาะ

5.1 **สภาพการเลี้ยงแพะ** หมายถึง ชนิดและพันธุ์แพะ จำนวนแพะที่เลี้ยง แหล่งที่มาของพ่อ-แม่พันธุ์แพะ การให้อาหารและลักษณะการเลี้ยงแพะ และการป้องกันโรคในการเลี้ยงแพะ ตลอดจนปัญหาอุปสรรคจากการเลี้ยงของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะในอำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี

5.2 **สภาพการตลาด** หมายถึง ราคาผลผลิต การดำเนินการจัดตลาด ผลผลิตและลักษณะการจำหน่าย และวิธีการและการดำเนินการประชาสัมพันธ์ ของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะในอำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี

5.3 **กลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะ** หมายถึง เกษตรกรที่เป็นสมาชิกของกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะในอำเภอบางบัวทองของ จังหวัดนนทบุรี 7 กลุ่ม คือ วิสาหกิจชุมชนผู้เลี้ยงแพะนมบางบัวทอง วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้เลี้ยงแพะเมืองนนท์ กลุ่มรักษ์สัตว์นนท์ กลุ่มสาธิตการเรียนรู้การเลี้ยงแพะนนทบุรี กลุ่มรักษ์แพะบางบัวทอง กลุ่มคลองลำรี และกลุ่มเลี้ยงแพะคลองเจ๊ก

5.4 **สภาพการรวมกลุ่ม** หมายถึง การดำรงตำแหน่งของสมาชิกในกลุ่มเกษตรกร วัตถุประสงค์ของกลุ่มเกษตรกร กิจกรรมของกลุ่มเกษตรกร และทุนของกลุ่มเกษตรกร

5.5 **สภาพเครือข่าย** หมายถึง กลุ่มคนที่มีความสนใจในสิ่งเดียวกัน และมีการปฏิสัมพันธ์กันระหว่างกลุ่ม ในด้านความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการก่อตั้ง ด้านองค์ประกอบที่สำคัญและปัญหาการสร้างเครือข่ายของ และด้านแหล่งความรู้เรื่องกลุ่มและเครือข่ายของเกษตรกร ในการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

5.6 **เครือข่ายการเลี้ยงแพะ** หมายถึง กลุ่มเกษตรกรที่ประกอบอาชีพการเลี้ยงแพะ ที่รวมตัวกัน และเชื่อมโยงกัน โดยมีการประกอบกิจกรรมเพื่อให้เกิดการพัฒนาอาชีพทางด้าน การเลี้ยงแพะ

5.7 **แนวทางการพัฒนากลุ่มและเครือข่าย** หมายถึง การพัฒนากลุ่ม ได้แก่ การมีสมาชิก การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก การร่วมกันทำกิจกรรม และการร่วมกันรับประโยชน์ที่ได้รับ และการสร้างเครือข่าย ได้แก่ กลุ่มเข้าร่วมเป็นสมาชิก การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม และองค์กรที่เกี่ยวข้อง การทำกิจกรรมร่วมกัน การแบ่งปันผลประโยชน์

6. ประโยชน์ที่ได้รับ

- 6.1 ได้แนวทางในการพัฒนากลุ่มและเครือข่ายของเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะในอำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี เพื่อนำไปสู่การพัฒนากลุ่มและเครือข่ายให้เข้มแข็ง
- 6.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องใช้ข้อมูลเป็นแนวทางในการส่งเสริมอาชีพเลี้ยงแพะ

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนากลุ่มและเครือข่ายเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะในอำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี มีวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

1. สภาพการเลี้ยงแพะทั่วไป
2. การพัฒนากลุ่มและเครือข่ายเกษตรกร
3. แนวคิดเกี่ยวกับการตลาดกับการส่งเสริมการเกษตร
4. สภาพทั่วไปของอำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี
5. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการรวมกลุ่มและเครือข่าย

1. สภาพการเลี้ยงแพะทั่วไป

สภาพการเลี้ยงแพะทั่วไป จะกล่าวถึง 3 ประเด็นที่สำคัญ คือ ลักษณะการเลี้ยงแพะ ปัจจัยในการผลิต และปัจจัยการจัดการ

1.1. ลักษณะการเลี้ยงแพะ ศิริลักษณ์ วงศ์พิเชษฐ (2545, น. 321-322) ได้อธิบายถึงลักษณะโดยทั่วไปของการเลี้ยงแพะในประเทศไทยที่สามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ลักษณะ คือ

1) การเลี้ยงแบบปล่อย เป็นการปล่อยให้แพะหาอาหารกินเองตามธรรมชาติโดยต้อนแพะไปยังบริเวณที่มีหญ้า ในช่วงกลางวันแดดร้อนจัดก็ต้อนไปยังบริเวณที่มีร่มเงา โดยทั่วไปไม่มีการสร้างคอกหรือโรงเรือนให้แพะอยู่อาศัย จะปล่อยให้แพะนอนตามใต้ถุนบ้านหรือใต้ร่มไม้ ไม่มีการจัดการเลี้ยงดูเป็นพิเศษ ทั้งนี้เกษตรกรจะปล่อยให้แพะมีการผสมพันธุ์กันเอง แล้วปล่อยให้แม่แพะดูแลลูกเอง

2) การเลี้ยงแบบกึ่งขังคอก ลักษณะคล้ายกับการเลี้ยงแบบปล่อย เพียงแต่จะมีการสร้างคอกหรือโรงเรือนสำหรับขังสัตว์ในตอนกลางคือ คอกที่สร้างนี้อาจเป็นเพียงโรงเรือนที่มีแต่หลังคาเท่านั้น ในตอนเช้าก็จะต้อนแพะออกไปหากินตามทุ่งหญ้าสาธารณะ และต้อนกลับมาขังคอกในตอนกลางคืน

3) การเลี้ยงแบบผูกล่าม เป็นการผูกล่ามแพะไว้กับหลักเพื่อให้อยู่เป็นที่ หลักที่จะใช้ผูกล่ามอาจเป็นหลักไม้หรือต้นไม้ยืนต้นตามบริเวณลานบ้าน ริมทาง ในสวน ไร่ นา ฯลฯ แล้วปล่อยให้แพะได้หากินเองรอบๆ หลัก มีการจัดหาน้ำมาให้กินด้วย ผู้เลี้ยงอาจย้ายแหล่งที่ผูกล่ามวันละ 2-3 ครั้ง

4) การเลี้ยงแบบขังคอก การเลี้ยงแบบนี้จะกักขังแพะอยู่ในคอกหรือโรงเรือนตลอดเวลา มีการจัดหาน้ำและอาหารมาให้แพะกินในคอก และอาจมีการปล่อยแพะออกไปหากินข้างนอกบ้างเป็นบางครั้ง สำหรับพื้นคอกส่วนมากจะยกสูงเป็นบางส่วนหรือทั้งหมดเพื่อใช้เป็นที่พักอาศัยของแพะ ปัจจุบันผู้เลี้ยงบางรายมีการปรับพื้นคอกยกพื้นเป็นคอนกรีตและใช้ฟางเป็นวัสดุรองพื้น เพื่อแก้ปัญหาการเกิดกลิ่นจากการหมักของมูล

1.2 ปัจจัยในการเลี้ยงแพะ กลุ่มวิจัยและพัฒนาสัตว์เล็ก กองบำรุงพันธุ์สัตว์ กรมปศุสัตว์ (2552) ได้จัดทำคู่มือการปฏิบัติงานผลิตพันธุ์แพะแกะ เพื่อเป็นแนวทางในการเลี้ยงแพะแกะให้กับเกษตรกร โดยสามารถสรุปประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ พันธุ์อาหาร และน้ำ และโรงเรือนและอุปกรณ์การเลี้ยง ดังนี้

1.2.1 พันธุ์แพะ ที่นิยมเลี้ยงในประเทศไทยสามารถแบ่งออกเป็นสายพันธุ์แพะเนื้อ แพะนม และแพะพระราชทาน

1) แพะเนื้อที่นิยมเลี้ยงในประเทศไทย ได้แก่

(1) แพะพันธุ์พื้นเมือง (*Thai Native goat*) เป็นแพะที่มีถิ่นกำเนิดในประเทศอินเดียและบังคลาเทศ โดยนำเข้ามา ทางประเทศสหภาพพม่า เลี้ยงกันมากในแถบพื้นที่ภาคเหนือและภาคกลาง ลักษณะประจำพันธุ์มี รูปร่างขนาดกลาง มีสีหลากหลาย ใบหูยาวปรกข้อสังเกตมีขนยาวที่บั้นท้าย

ภาพที่ 2.1 แพะพันธุ์พื้นเมือง

ที่มา: คู่มือการปฏิบัติงานผลิตพันธุ์แพะแกะ (2552)

ข้อดีแพะพื้นเมือง สามารถผสมพันธุ์ได้ทุกฤดูกาล ให้ลูกแฝดสูง แม่แพะท้องแรกคลอดลูกแฝด 29.4 % แม่แพะที่มีอายุมากให้ลูกแฝดสูง 74.1 % ทนต่อสภาพภูมิอากาศร้อนชื้นได้ดี และทนทานต่อพยาธิตัวกลม มากกว่าแพะลูกผสม

(2) แพะพันธุ์แองโกลนูเบีย (Anglo Nubian) กรมปศุสัตว์ นำเข้ามาในปี 2526 เพื่อปรับปรุงพันธุ์แพะพื้นเมืองให้มีขนาดใหญ่ขึ้น เป็นแพะที่ให้ทั้งเนื้อและนม มีหลายสี ทั้งสีเดียวในตัว หรือมีสีต่าง สันจมูกโค้งนูน (Roman nose) ใบหูยาวปรกลง น้ำหนักแรกเกิด 2.5 กก. หย่านม 15 กก. น้ำหนักโตเต็มที่ เพศผู้ 60-70 กก. เพศเมีย 50-60 กก.

ภาพที่ 2.2 แพะพันธุ์แองโกลนูเบีย

ที่มา: คู่มือการปฏิบัติงานผลิตพันธุ์แพะแกะ 2552

(3) แพะพันธุ์บอร์ (Boer) กรมปศุสัตว์ นำเข้าในปี 2539 จากประเทศแอฟริกาใต้ เป็นแพะเนื้อขนาดใหญ่ ลักษณะเด่นคือมีลำตัวสีขาว หัวและคอจะมีสีแดง สันจมูกโค้งนูน ใบหูยาวปรก มีน้ำหนักแรกเกิด 4 กก. น้ำหนักหย่านม 20 กก. น้ำหนักโตเต็มที่ เพศผู้ 90 กก. เพศเมีย 65 กก. แพะบอร์มีความแข็งแรง ขาแข็งแรง สามารถเดินระยะทางได้ไกล ขึ้นเขาหากินอาหารเก่ง รู้แหล่งอาหารและน้ำ สามารถอยู่ในที่กั้นคางได้โดยไม่ต้องเสริมอาหาร และยังทนต่อโรค เช่น Bluetongue, Enterotoxemia และสารพิษไฮโดรไซยานิก

ภาพที่ 2.3 แพะพันธุ์บอร์

ที่มา: คู่มือการปฏิบัติงานผลิตพันธุ์แพะแกะ 2552

2) แพะนมที่นิยมเลี้ยงในประเทศไทย ได้แก่

(1) แพะพันธุ์ซานน (Saanen) ถิ่นกำเนิดในประเทศสวิสเซอร์แลนด์ โดยกรมปศุสัตว์ นำเข้ามาในปี 2526 เพื่อปรับปรุงพันธุ์แพะพื้นเมือง ให้มีผลผลิตน้ำนมเพิ่มขึ้นมีสีขาวทั้งตัว สันจมูกเป็น เส้นตรง โใบหูสั้นตั้งชี้ ไปข้างหน้า น้ำหนักแรกเกิด 2.5 กก. หย่านม 15 กก. น้ำหนักโตเต็มที่เพศผู้60-75 กก. เพศเมีย 55-65 กก. ให้น้ำนมเฉลี่ยวันละ 2 กก. ระยะเวลาให้นม 200 วัน

ภาพที่ 2.4 แพะพันธุ์ซานน

ที่มา: คู่มือการปฏิบัติงานผลิตพันธุ์แพะแกะ (2552)

(2) แพะพันธุ์อัลไพน์ (Alpine) ถิ่นกำเนิดสวิสเซอร์แลนด์และออสเตรีย กรมปศุสัตว์ นำเข้าจากประเทศสหรัฐอเมริกา ในปี 2540 เพื่อศึกษาวิจัย สายพันธุ์อังกฤษมีสีดำ และมีแถบสีอ่อน ที่ข้างแก้ม สายพันธุ์ฝรั่งเศสลำตัวเป็นสีน้ำตาล สัน จมูกตรง โใบหูสั้นตั้งน้ำหนักแรกเกิด 2.5 กก. หย่านม 15 กก. น้ำหนักโตเต็มที่ เพศผู้60-70 กก. เพศเมีย 50-60 กก. ให้น้ำนมเฉลี่ยวันละ 2.5 กก. ระยะเวลา ให้นม 240 วัน

ภาพที่ 2.5 แพะพันธุ์อัลไพน์

ที่มา: คู่มือการปฏิบัติงานผลิตพันธุ์แพะแกะ (2552)

(3) แพะพันธุ์ทอกเกนเบอร์ก (Toggenburg) ถิ่นกำเนิดอยู่ในประเทศสวิสเซอร์แลนด์ กรมปศุสัตว์ นำเข้าจากประเทศสหรัฐอเมริกา ในปี 2540 มีสีซ็อกโกแลต และแถบสีอ่อนที่ข้างแก้ม สันจมูกตรง โบรินตั้งน้ำหนักโตเต็มที่ เพศผู้ 65 กก. เพศเมีย 50 กก. ให้น้ำนมเฉลี่ยวันละ 2 กก. ระยะเวลาให้นม 240 วัน

ภาพที่ 2.6 แพะพันธุ์ทอกเกนเบอร์ก

ที่มา: คู่มือการปฏิบัติงานผลิตพันธุ์แพะแกะ (2552)

3) แพะพระราชทาน ได้แก่

(1) แพะพันธุ์เลาซาน (Laoshan) รัฐบาลประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ได้นำนมเกล้าฯ ถวายแพะนมพันธุ์เลาซาน จำนวน 2 คู่ แด่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เมื่อวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2545 เป็นพันธุ์พัฒนาขึ้นมาจากแพะซาเนน กับแพะพันธุ์พื้นเมืองของมณฑลซานตง ในปี ค.ศ. 2462 มีน้ำหนักโตเต็มที่ เพศผู้ 65-80 กก. เพศเมีย 50-60 กก. ศูนย์วิจัยฯ นครราชสีมา

รายงาน อายุเมื่อให้ลูกตัวแรก 16.7 เดือน มีอัตราการให้ลูกแฝดสอง และแฝดสาม เท่ากับ 42.86 และ 7.14 % ให้ผลผลิตน้ำนม 505.66+155.96 กก. ระยะรีดนม 215.80+53.45 วัน น้ำนมเฉลี่ย 2.32+0.22 กก./วัน และมีไขมันนม 3.71 %

ภาพที่ 2.7 แพะพันธุ์เลาซาน

ที่มา: คู่มือการปฏิบัติงานผลิตพันธุ์แพะแกะ (2552)

(2) แพะพันธุ์แบลค เบงกอล (*Black Bengal*) รัฐบาลสาธารณรัฐประชาชนบังกลาเทศได้นำมเกล้ายุวแพะพ่อพันธุ์ 1 ตัว แม่พันธุ์ 11 ตัว แต่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เป็นแพะพื้นเมือง ลักษณะมีสีดำ โบริมมีขนาดเล็กสั้นและตั้งเป็นแพะขนาดเล็ก สูง 40-60 ซม. ความสมบูรณ์พันธุ์สูง มักให้ลูกแฝด 2-4 ตัว ลูกเกิดเฉลี่ย 2.1 ตัว/ครอก อัตราการเกิดลูกแฝดสอง 70.83 % แฝดสาม 12.5 % แฝดสี่ 4.17 % น้ำหนักแรกเกิด หย่านม อายุ 6 และ 9 เดือน เท่ากับ 1.31, 8.69, 14.72 และ 20.38 กก. ตามลำดับ เนื้อมีลักษณะละเอียดนุ่ม หนังมีคุณภาพดีนิยมใช้ทำรองเท้าชั้นดี

ภาพที่ 2.8 แพะพันธุ์แบลค เบงกอล

ที่มา: คู่มือการปฏิบัติงานผลิตพันธุ์แพะแกะ (2552)

(3) แพะพันธุ์จัมนาปารี (Jamnapari) คิวายนายสุด็จ สามเริ่ง ได้น้อมเกล้าฯ ถวายแพะพันธุ์จัมนาปารี แต่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในงาน “วันของดีเมืองนรา” เมื่อวันที่ 24 กันยายน 2550 จำนวน 1 คู่แพะจัมนาปารี จัดเป็นแพะพันธุ์ที่สูงและสวยที่สุดของประเทศอินเดีย เป็นพันธุ์กึ่งเนื้อและนม มีสีหลากหลาย ขน ลำตัวสั้นแต่จะมีขนยาวที่ส่วนท้าย มีใบหูกว้างและยาวปรกกลง โดเต็มทีใบหูยาว 30 ซม. โดยปลายใบหู จะยาวเกินใบหน้า 5-7.5 ซม. จมูกมีลักษณะโค้งงุ้มคล้ายจมูกชาวโรมัน ปากล่างมักพบยาวกว่าปาก บน มีเขายาว 22 ซม. โค้งงอไปด้านหลัง โดเต็มทีความสูงที่หัวไหล่ เพศผู้ 91-123 ซม. เพศเมีย 76-107 ซม. และน้ำหนักตัวเพศผู้ 68-91 กก. เพศเมีย 46-63 กก. ปัจจุบันเลี้ยงขยายพันธุ์ที่สถานีวิจัยทดสอบพันธุ์สัตว์เทพา ได้ศึกษาวิจัยให้เป็นอีกทางเลือกหนึ่งของเกษตรกรที่ต้องการพัฒนาพันธุ์แพะให้มีอัตรา การเจริญเติบโตเร็ว และให้ผลผลิตเนื้อที่ดี

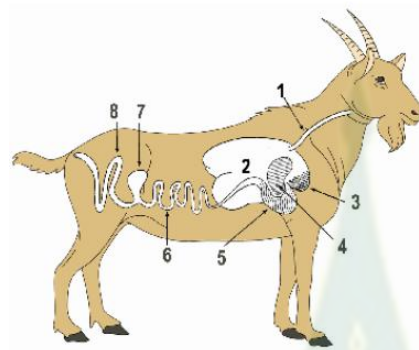
ภาพที่ 2.9 แพะพันธุ์จัมนาปารี

ที่มา: คู่มือการปฏิบัติงานผลิตพันธุ์แพะแกะ 2552

1.2.2 อาหารและน้ำ

การเลี้ยงแพะของเกษตรกรมักปล่อยให้หากินเองตามธรรมชาติ เพราะคิดว่าแพะสามารถหากินได้เก่ง ทนทานต่อสภาพทุรกันดาร จึงมีคำกล่าวที่ว่าแพะเป็นสัตว์ล้างโลก กินทุกอย่างที่ขวางหน้า หรือเปรียบแพะเป็นเทศบาลเก็บขยะเนื่องจากเห็นแพะเดินหากินเศษผัก เปลือกผลไม้ที่ทิ้งอยู่ในตลาด แต่ความจริงแล้วแพะเป็นสัตว์ที่เลือกกิน ถ้ามีพืชอาหารให้เลือกแพะจะกินส่วนใบยอดอ่อนก่อน แต่ไม่กินส่วนก้าน หากไม่ใส่ใจการเลี้ยงให้ถูกต้อง ผลตอบแทนที่ได้จากแพะจะน้อยลงเป็นเงาตามตัว เช่น สุขภาพทั่วไปไม่สมบูรณ์ ให้ลูกตัวเดียวแทนที่จะเป็นลูกแฝด อัตราการตายลูกก่อนหย่านมสูง เป็นต้น

แพะเป็นสัตว์เคี้ยวเอื้อง มี 4 กระเพาะ เช่นเดียวกับโค-กระบือ แต่แพะสามารถกินพืชอาหารได้หลายชนิดกว่า เพราะลินแพะมีตุ่มรับรสชม ทำให้กินใบไม้ต่างๆ จากพุ่มไม้ ต้นไม้ใหญ่ รวมทั้งเศษวัสดุเหลือใช้ทางเกษตรต่างๆ เช่น เปลือกผลไม้ เศษผักจากตลาดสด

ระบบการย่อยอาหารของแพะ

1. Esophagus
2. Rumen (paunch)
3. Reticulum (honeycomb)
4. Omasum (manyplies)
5. Abomasum (true stomach)
6. Small Intestine
7. Cecum
8. Large Intestine

ภาพที่ 2.10 ระบบการย่อยอาหารแพะ

ที่มา: คู่มือการปฏิบัติงานผลิตพันธุ์แพะแกะ (2552 ,น.20)

อาหารหยาบ กลุ่มวิจัยและพัฒนาสัตว์เล็ก กองบำรุงพันธุ์สัตว์ กรมปศุสัตว์ (2552) อธิบายว่าเป็นอาหารประเภทฟาม มีปริมาณสูงแต่มีน้ำหนักร้อย มีเชื้อใยสูงกว่า 18 % การย่อยได้ของ โภชนะต่างๆ อยู่ในระดับต่ำ แต่บางชนิด เช่น ข้าวโพดหมักคุณภาพดีมีการย่อยได้สูงมี TDN 70 % แพะสามารถกินอาหารหยาบสดได้ 5-10 กิโลกรัม และควรเสริมแร่ธาตุก่อนวางให้กินด้วยหญ้าสดที่ใช้เลี้ยงควรปลูกผสมกับพืชตระกูลถั่วเพื่อเพิ่มคุณค่าอาหาร โปรตีนให้สูงขึ้น เช่น ถั่วลายหรือเซนโตรซีมา ฮามาต้า และ ซีราโตร ในคอกควรมี หญ้าแห้ง ฟางแห้ง หรือต้นข้าวโพดแห้ง สับเป็นท่อนสั้นๆ ให้แพะกินตลอดเวลา หรือให้กินส่วนหนึ่งก่อนที่จะปล่อยลงแปลงหรือนาหญ้าสดให้กิน ทั้งนี้เพื่อป้องกันโรคท้องอืด หรือท้องร่วง เพราะแพะเป็นโรคท้องอืดเนื่องจากอาหารหยาบสดได้ง่าย

แพะชอบกินหญ้าที่มีลำต้นและใบไม้หยาบหรือต้นไม้น้อย ลำดับความชอบกินของแพะมีดังนี้

- 1) พวงหญ้า หญ้าขน เนเปียร์ รุจี กินนี ซิกเนล บัฟเฟิล หญ้าปากคอก หญ้าแก้วเตมาลา
- 2) พวงพืชตระกูลถั่ว ถั่วลาย ถั่วฮามาต้า ถั่วคาโลโป ถั่วมะแฮะ
- 3) พืชอื่น ๆ กระถิน แคล มันสำปะหลัง กกล้วย ขนุน หม่อน โพธิ์ ชบา พุทรา ทองหลาง

มะขามเทศ

แหล่งอาหารที่ใช้เลี้ยงแพะ ประเภทแปลงหญ้า ศิริลักษณ์ วงศ์พิเชษฐ (2545,น.328) กล่าวไว้ว่า ตามปกติแพะจะกินหญ้าสดประมาณร้อยละ 10 ของน้ำหนักตัว ปัจจุบันทุ่งหญ้า

สาขารณจะมีจำนวนลดน้อยลงโดยเฉพาะในช่วงฤดูแล้ง ดังนั้นผู้เลี้ยงแพะควรวางแผนการจัดการอาหารสำหรับใช้เลี้ยงแพะ การเลี้ยงปล่อยให้แพะแทะเล็มพืชอาหารโดยตรงนั้นควรจัดเตรียมพื้นที่สำหรับทำแปลงปลูกหญ้าไว้ให้ดินแทะเล็ม ซึ่งพื้นที่แปลงหญ้าขนาด 1 ไร่สามารถเลี้ยงแพะได้ประมาณ 5 ตัว โดยหญ้าที่ปลูกจะต้องมีความเหมาะสม คือ เป็นหญ้าที่แพะชอบกินและทนต่อการเหยียบย่ำของแพะ เช่น หญ้าขน กินนี รูชี ฯลฯ แปลงหญ้าต้องได้รับการดูแลและจัดการอย่างดี มีการรดน้ำอย่างสม่ำเสมอ การดูแลคุณภาพของดินโดยใช้ปุ๋ยคอกจากมูลแพะ

แหล่งอาหารที่ใช้เลี้ยงแพะ ประเภทอาหารข้น ศิริลักษณ์ วงศ์พิเชษฐ (2545,น.328) กล่าวไว้ว่า อาหารข้นถึงแม้ว่าแพะจะสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้โดยการกินหญ้าและพืชอาหารตามธรรมชาติ แต่อาหารข้นก็เป็นสิ่งจำเป็น โดยเฉพาะในช่วงที่กำลังให้ผลผลิต เพื่อให้แพะได้สารอาหารอย่างเพียงพอต่อการสร้างผลผลิตได้อย่างเต็มที่ เนื่องจากพืชอาหารตามธรรมชาติมักมีคุณภาพและปริมาณไม่เพียงพอต่อความต้องการ นอกจากการเสริมอาหารข้นแล้วควรเสริมแร่ธาตุก้อนแก่แพะด้วย

ปริมาณความต้องการน้ำของแพะ ร่างกายแพะมีส่วนประกอบของน้ำ 70 % ถ้าแพะขาดน้ำ 20 % ของส่วนประกอบที่เป็นน้ำในร่างกายจะทำให้แพะตายได้ จึงต้องมีน้ำวางให้กินตลอดเวลา ปริมาณน้ำที่แพะกินวันละ 10-15% ของน้ำหนักตัว ถ้าแพะหนัก 30 กิโลกรัม จะกินน้ำวันละ 3-4.5 ลิตรต่อตัว โดยทั่วไปแพะกินน้ำวันละ 1.5-2.5 ลิตรต่อตัว ควรให้น้ำที่สะอาดใหม่ทุกวัน

1.2.3 โรงเรือนและอุปกรณ์การเลี้ยง ศิริลักษณ์ วงศ์พิเชษฐ (2545,น.327-328) ได้อธิบายถึง ลักษณะของโรงเรือนเลี้ยงแพะ โดยทั่วไปในการเลี้ยงแพะเพื่อผลิตเนื้อนั้น โรงเรือนเป็นเพียงสถานที่ที่อาศัยพักหลบร้อนและกักขังแพะในช่วงตอนกลางคืน หรือเมื่อสภาพอากาศแวดล้อมภายนอกไม่เหมาะสมที่จะปล่อยแพะออกไปแทะเล็มหญ้า โรงเรือนและคอกจะมีความสำคัญและจำเป็นต่อลูกแพะและการเลี้ยงแพะเพื่อผลิตนมอย่างไรรู้ดี หลักการสำคัญในการจัดสร้างโรงเรือนเลี้ยงแพะ คือ ควรเป็นสถานที่ที่ทำให้แพะได้อาศัยอยู่อย่างสุขสบายสามารถอำนวยความสะดวกต่อการจัดการเลี้ยงดูและการให้การสุขาภิบาลที่ดีแก่แพะได้

สภาพโรงเรือนแพะโดยทั่วไปต้องมีลักษณะโปร่ง มีการระบายอากาศที่ดี พื้นคอกสะอาดและแห้งไม่มีการหมักหมมของมูลแพะ เกษตรกรผู้เลี้ยงแพะในประเทศไทยมักนิยมยกพื้นโรงเรือนสูงประมาณ 1-1.5 เมตร เพื่อป้องกันน้ำท่วมในช่วงน้ำหลาก พื้นคอกควรเป็นพื้นเรียบหรือถ้าเป็นพื้นสแลตควรมีร่องห่างกันไม่เกิน 1.0-1.5 เซนติเมตร สำหรับให้มูลไหลตกลงมาได้ ซึ่งสะดวกต่อการทำความสะอาด และพื้นคอกจะแห้งเร็ว เพราะลมสามารถระบายผ่านไปมาได้ สำหรับผนังคอกช่วงล่างควรทึบและสูงไม่ต่ำกว่า 1.5 เมตร เพื่อป้องกันแพะกระโดดข้าม ผนังคอกช่วงบนต่อจากนั้นไปจนถึงหลังคาควรตีด้วยไม้ระแนงโปร่ง สำหรับทางขึ้นลงของโรงเรือนจะเป็น

ทางลาดลงโดยมีความลาดเอียงไม่เกิน 45 องศา หากทางขึ้นลงมีความชันมากจะทำให้แพะกลัวไม่กล้าขึ้นลง

ปัจจุบันเกษตรกรบางรายได้ปรับพื้นคอกโดยทำเป็นพื้นคอนกรีต เพื่อความสะดวกในการทำความสะอาด จากนั้นรองพื้นคอกด้วยฟางข้าวเพื่อดูดซับสิ่งปฏิกูลที่ขับถ่ายออกมา แล้วหมั่นเปลี่ยนวัสดุรองพื้น ก็จะช่วยแก้ปัญหาเรื่องกลิ่นได้ สำหรับมูลแพะนั้น ดังนั้นหากเกษตรกรไม่ทำความสะอาดคอกหรือบริเวณใต้พื้นคอกในกรณีโรงเรือนยกพื้น ก็จะก่อให้เกิดปัญหาการหมักหมมของสิ่งปฏิกูลต่างๆ ที่จะก่อให้เกิดแก๊สแอมโมเนียและกลิ่นเหม็นสาบที่มีผลทำให้เนื้อและนมแพะเหม็นสาบไปด้วยนอกจากนี้ยังเป็นแหล่งแพร่เชื้อโรคที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของแพะอีกด้วย

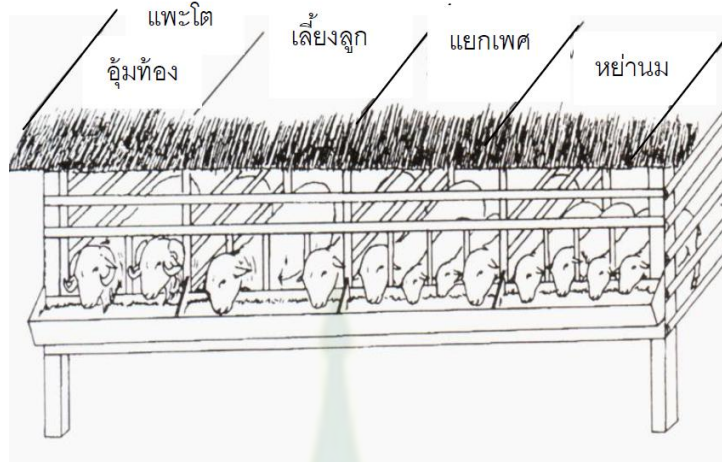
ลักษณะโรงเรือนแพะเนื้อมักเป็นโรงเรือนที่มีคอกแบบขังรวม คอกละไม่เกิน 10 ตัว ทั้งนี้ผู้เลี้ยงต้องคัดแพะที่มีขนาดใกล้เคียงกันอยู่ในคอกเดียวกันเพื่อป้องกันการทำอันตรายต่อกัน สำหรับโรงเรือนแพะนมนั้น ภายในควรจัดแบ่งสัดส่วนพื้นที่ออกเป็นสวนรีดนมและส่วนที่อยู่อาศัยของแพะในช่วงการผลิตต่างๆ ในลักษณะเช่นเดียวกับโคนม เช่น แบ่งออกเป็นคอกรีดนม คอกคลอด คอกผสมพันธุ์ คอกแพะพ่อพันธุ์ และคอกแพะขุนเป็นต้น สำหรับอุปกรณ์รีดนมนั้นหากไม่รีดนมด้วยมือก็สามารถใช้เครื่องรีดนมอัตโนมัติได้เช่นเดียวกับที่ใช้ในโคนม แต่จะมีจำนวนหัวรีดเพียง 2 หัวเท่านั้น

กลุ่มวิจัยและพัฒนาสัตว์เล็ก กองบำรุงพันธุ์สัตว์ กรมปศุสัตว์ (2552) อธิบายว่า โรงเรือนควรทำคอกให้อยู่ มีหลังคากันแดดและฝน ยกพื้นสูง เพื่อทำความสะอาดง่าย มีที่ใส่น้ำและอาหาร ความยาวรางอาหารมีพอให้แพะกินได้ครบทุกตัว และมีที่แบ่งกันเพื่อกันตัวอื่นที่แข็งแรงกว่าแย่งกินอาหาร และควรแบ่งกันคอกสำหรับเลี้ยงแพะแต่ละขนาด เช่น คอกแม่อุ้มท้อง คอกลูก

ตารางที่ 2.1 พื้นที่ภายในโรงเรือนขังแพะแต่ละขนาด

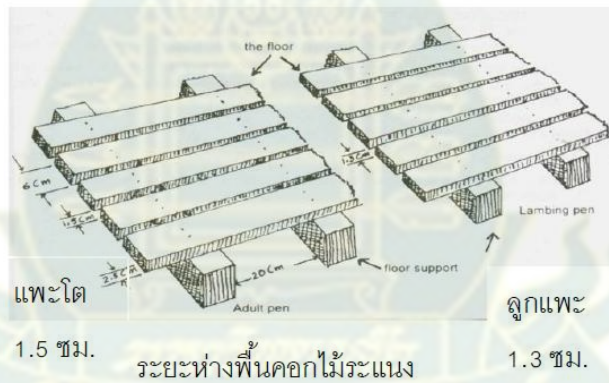
ขนาดตัวสัตว์	พื้นที่ที่ต้องการ (ตร.ม./ตัว)
ลูก	0.3
แม่ท้องว่าง	1.5
แม่อุ้มท้อง	1.9
พ่อพันธุ์	2.8

ที่มา: คู่มือการปฏิบัติงานผลิตพันธุ์แพะแกะ (2552,น.31)

ภาพที่ 2.11 ลักษณะการแบ่งคอกสำหรับเลี้ยงแพะแต่ละขนาด
ที่มา: คู่มือการปฏิบัติงานผลิตพันธุ์แพะแกะ (2552,น.31)

พื้นคอก ทำเป็นไม้ระแนงในแพะโตมีความห่าง 1.5 ซม. แพะเล็ก 1.3 ซม. เพื่อให้มูลและปัสสาวะลงดิน พื้นคอกจะได้แห้งและสะอาด รวมทั้งช่วยป้องกันพยาธิที่อาจติดออกมากับมูลได้ และเก็บมูลได้คอกใช้ทำเป็นปุ๋ยต่อไป

ภาพที่ 2.12 พื้นคอก

ที่มา: คู่มือการปฏิบัติงานผลิตพันธุ์แพะแกะ (2552,น.31)

ข้อได้เปรียบของการเลี้ยงแบบขังคอก

- 1) การจัดพื้นที่ปลูกหญ้าสำหรับตัดให้แพะกินจะใช้พื้นที่น้อยกว่า และได้ผลผลิตต่อพื้นที่มากกว่าทุ่งหญ้าที่ปล่อยให้แพะลงแทะเล็มกินเอง หากการจัดการดีจะสามารถเลี้ยงได้ถึง 200 ตัว โดยใช้พื้นที่ปลูกหญ้าเพียง 10 ไร่

- 2) การเลี้ยงแบบขังคอกช่วยลดปัญหาเรื่องพยาธิ เช่น ตั๊กดวงจรชีวิตของพยาธิตัวกลม และพยาธิ Fasciola sp. ที่เป็นปัญหาใหญ่ของแพะและแกะ
- 3) ลดการเสี่ยงต่อการติดต่อหรือได้รับเชื้อโรค เช่น โรคคอบวม (Haemorrhagic Septicaemia) และ โรคปากและเท้าเปื่อย
- 4) การเลี้ยงแบบขังคอกจะไม่ได้รับความเครียดจากแสงแดด ลมพัด ฝน หรือ อุณหภูมิที่ เปลี่ยนแปลงไปอย่างรุนแรง
- 5) การเลี้ยงแบบปล่อยแทะเล็ม จะต้องสูญเสียพลังงานในการเดินทางอาหาร แต่พวกที่ขัง คอก พลังงานจะสามารถเก็บสะสมไว้เป็นผลผลิตได้
- 6) การเลี้ยงแบบปล่อยแทะเล็ม โดยเฉพาะปล่อยในทุ่งหญ้าสาธารณะตามธรรมชาติ (Overgrazing) จะก่อให้เกิดปัญหาหน้าดินถูกทำลายได้มีผลเสียต่อระบบนิเวศน์วิทยา
- 7) การเลี้ยงแบบขังคอก สามารถรวมมูลสัตว์ทำเป็นปุ๋ยหรือจำหน่ายได้

1.3 การจัดการเลี้ยงดูแพะ เกรียงศักดิ์ สะอาดรักษ์ (2554, น.16-17) อธิบายถึงการเลี้ยงแพะสามารถแบ่งได้เป็น 4 ลักษณะ คือ

1.3.1 การเลี้ยงพ่อแม่พันธุ์แพะ แพะเพศผู้เริ่มแสดงอาการเป็นหนุ่มเมื่ออายุ 4-5 เดือน แต่จะผสมพันธุ์ได้เมื่ออายุ 8 เดือน ช่วงใกล้ฤดูผสมพันธุ์ แพะเพศผู้จะปัสสาวะบริเวณท้องและหน้าอกของตัวเอง เนื่องจากอวัยวะเพศผู้สามารถยื่นยาวออกมาจากถุงหุ้มได้เมื่อแพะเพศผู้อยากจะผสมพันธุ์ และแพะเพศผู้จะแสดงอาการม้วนริมฝีปาก นอกจากนี้ต่อมกลิ่นที่ฐานของเขาส่งกลิ่นเพศผู้ออกไปเพื่อดึงดูดแพะเพศเมีย แพะพ่อพันธุ์ที่มีอายุ 1-2 ปี สามารถคุมฝูงแม่พันธุ์ได้ 10-15 ตัว ส่วนพ่อพันธุ์ที่มีอายุ 2-5 ปี สามารถคุมฝูงพ่อพันธุ์ได้ 20-30 ตัว

แม่พันธุ์แพะจะเริ่มแสดงอาการเป็นสัดเมื่ออายุ 3-4 เดือน แต่ยังไม่สามารถผสมพันธุ์ได้เพราะระบบสืบพันธุ์ยังไม่สมบูรณ์เต็มที่ จะสามารถผสมพันธุ์ได้เมื่ออายุ 8-10 เดือน

ก่อนการผสมพันธุ์ 1 เดือน ควรจัดการถ่ายพยาธิภายนอกแก่พ่อแม่พันธุ์แพะ รวมทั้งการฉีดวัคซีนป้องกันโรคต่างๆ เช่น วัคซีนป้องกัน โรคปากและเท้าเปื่อย เป็นต้น ในช่วงก่อนการผสมพันธุ์ 2-3 สัปดาห์ควรให้อาหารที่มีคุณภาพดี ให้อาหารหยابที่มีคุณภาพ มีการเสริมอาหารชั้นให้แก่พ่อแม่พันธุ์ เพื่อให้พ่อพันธุ์มีการสร้างตัวอสุจิที่สมบูรณ์ แข็งแรง แม่พันธุ์มีการตกไข่มากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงที่อาหารหยابที่ให้แพะกินมีคุณภาพต่ำและมีปริมาณไม่เพียงพอต่อความต้องการของแพะ ควรเสริมอาหารชั้นประมาณ 1-1.5 เปอร์เซ็นต์ของน้ำหนักตัว

1.3.2 การเลี้ยงแม่พันธุ์อุ้มท้องถึงคลอด แม่พันธุ์แพะที่ผสมติดแล้ว จะไม่แสดงอาการเป็นสัดหรือไม่กลับเป็นสัด แพะจะตั้งท้องนาน 150+4 วัน ในช่วงที่แพะกำลังให้ผลผลิต เช่น ในระยะอุ้มท้อง และในระยะเลี้ยงลูกและรีดนม ควรให้แพะกินอาหารที่มีคุณภาพดี โดยมีการเสริม

อาหารขึ้นมากกว่าปกติ เพราะช่วงนี้ลูกแพะจะมีการพัฒนาการอย่างช้าๆ แต่ในช่วง 2 เดือนหลังของการอุ้มท้องหรือระยะ 4-6 สัปดาห์สุดท้ายของการอุ้มท้องจะเพิ่มปริมาณอาหารขึ้นประมาณวันละ 0.5-1.0 กิโลกรัมต่อตัว นอกจากนี้ต้องมีการเสริมแร่ธาตุก้อนให้แพะได้เลี้ยกินตลอดเวลา เพื่อป้องกันแพะขาดแร่ธาตุ ซึ่งอาจทำให้แพะเกิดความผิดปกติได้ รวมทั้งต้องมีน้ำสะอาดให้แพะสามารถกินได้อย่างเพียงพอตลอดเวลา เมื่อใกล้คลอดประมาณ 4-5 วันก่อนคลอด ควรลดปริมาณอาหารลงและเพิ่มรำข้าวหรืออาหารหยาบ เพื่อช่วยในการระบายท้องไม่ให้แพะท้องผูก เพราะจะทำให้แม่แพะคลอดยาก

อาการของแม่แพะใกล้คลอดสามารถสังเกตได้ดังนี้ แม่แพะมีอาการกระวนกระวาย อาจใช้ขาหน้าตะกุยดินส่งเสียงร้องต่ำๆ เต้านมขยายใหญ่ขึ้นมาก อาจมีน้ำเมือกไหลออกมาทางช่องคลอด บริเวณสวาปยุบลง เมื่ออุ้งน้ำคร่ำแตกลูกแพะจะคลอดออกมา ซึ่งใช้เวลาในการคลอดไม่เกิน 1 ชั่วโมง ถ้าหลังจากแม่แพะแสดงอาการใกล้คลอดนานกว่า 1 ชั่วโมง แต่ไม่มีลูกแพะออกมา ผู้เลี้ยงจะต้องทำการล้วงช่วยคลอด หลังจากคลอดลูกไม่เกิน 4 ชั่วโมง รกจะถูกขับออกมา หลังจากที่แม่แพะคลอดลูกแล้วจะต้องหมั่นคอยสังเกตความผิดปกติ โดยเฉพาะถ้าพบมดลูกอักเสบและเต้านมอักเสบ ควรปรึกษาสัตวแพทย์เพื่อทำการรักษาทันที

1.3.3 การเลี้ยงลูกแพะแรกคลอดถึงหย่านม หลังจากที่แม่แพะคลอดลูกแล้ว แม่แพะจะช่วยเลียเยื่อเมือกตามตัวลูกเพื่อให้ลูกตัวแห้ง สิ่งที่ต้องปฏิบัติต่อลูกแพะแรกเกิดมีดังนี้

- 1) ดูแลให้เยื่อเมือกที่ติดตามตัวหลุดออกจากลูกแพะ รวมทั้งในจมูกและปาก และจัดหาวัสดุที่ให้ความอบอุ่นแก่ลูกแพะ เช่น ฟางข้าว โดยเฉพาะในช่วงที่มีอากาศหนาว
- 2) ผูกสายสะดือให้ห่างจากพื้นท้องประมาณ 1 นิ้ว และตัดสายสะดือได้บริเวณที่ผูก ทาด้วยทิงเจอร์ไอโอดีน
- 3) เมื่อลูกแพะขึ้นได้ควรให้ลูกแพะดูดน้ำนมเหลืองจากแม่แพะโดยเร็ว ซึ่งน้ำนมเหลืองจะมีภูมิคุ้มกันโรคที่ถ่ายทอดจากแม่ โดยน้ำนมเหลืองจะถูกสร้างขึ้นในช่วง 2-4 วันแรกหลังคลอด
- 4) การหย่านมสามารถกระทำได้ตลอดเวลาจนกระทั่งมีอายุ 6 เดือน ขึ้นอยู่กับชนิดของแพะ แพะเนื้อสามารถทิ้งลูกไว้กับแม่จนหย่านม เนื่องจากไม่ต้องการผลิตน้ำนม ในประเทศเขตร้อนนิยมหย่านมลูกที่อายุ 3 เดือน ส่วนแพะนมจำเป็นต้องหย่านมลูกทันทีเนื่องจากต้องการผลิตน้ำนมเพื่อนำไปขาย โดยจะแยกลูกจากแม่หลังคลอด และผู้เลี้ยงจะต้องรีดน้ำนมเหลืองแล้วป้อนให้ลูกกินใน 3 วันแรก หลังจากนั้นจะเลี้ยงลูกด้วยน้ำนมจนกว่าจะหย่านม ส่วนแม่แพะนมจะนำไปรีดนมต่อไป

1.3.4 การเลี้ยงแพะรุ่นช่วงอายุ 3-8 เดือน หลังจากหย่านมลูกแพะ ผู้เลี้ยงจะทำการ ชั่งน้ำหนักตัว วัดความสูง กรอกยาเพื่อกำจัดพยาธิภายนอกและภายใน หลังจากหย่านม 2 สัปดาห์ ให้ทำวัคซีนเพื่อป้องกันโรคติดต่อที่สำคัญอย่างน้อย 2 โรค คือ โรคปากและเท้าเปื่อย และโรคเฮโมรายิกเซฟติซิเมีย (โรคคอบวม) แพะตัวที่ไม่ถูกคัดเลือกเป็นพ่อพันธุ์ควรทำการตอนเพื่อลดกลิ่นสาบและเพื่อลดความดุร้าย โดยใช้มีดผ่าเอาลูกอัมตะออก หรือใช้เข็มตอนสัตว์ที่เรียกว่า “เบอร์ดิซโซ” (Burdizzo) แพะที่เลี้ยงเพื่อการผลิตเนื้อจะถูกส่งเข้าโรงฆ่าเมื่ออายุ 8 เดือน ถึง 2 ปี

เห็นได้ว่าสภาพการเลี้ยงแพะทั่วไปนั้นเกษตรกรต้องให้ความสำคัญตั้งแต่ลักษณะการเลี้ยง ได้แก่ แบบปล่อย แบบกึ่งขังคอก แบบผูกล่่าม และแบบขังคอก ปัจจัยในการเลี้ยงแพะ ได้แก่ พันธุ์อาหารและน้ำ โรงเรือนและอุปกรณ์เลี้ยง และการจัดการเลี้ยงดูแพะในช่วยอายุที่แตกต่างกัน ซึ่งมีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการเลี้ยงแพะให้ได้คุณภาพ และเหมาะสมกับสภาพของแต่ละพื้นที่

2. การพัฒนากลุ่มและเครือข่ายเกษตรกร

2.1 กลุ่ม

2.1.1 ความหมายของกลุ่ม วิโรจน์ แสงบางกา (2554, น.6-7) สรุปความหมายของกลุ่ม และกลุ่มการเกษตร ไว้ดังนี้

1) กลุ่ม หมายถึง บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปรวมตัวและจัดกิจกรรมช่วยเหลือซึ่งกันและกันหรือช่วยเหลือส่วนรวมให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน โดยมีการรับรู้ถึงการรวมกลุ่ม และมีการกำหนดบทบาทหน้าที่ความสัมพันธ์ของสมาชิกภายในกลุ่ม ตลอดจนบรรทัดฐานของกลุ่มซึ่งสมาชิกในกลุ่มต้องปฏิบัติตาม

2) กลุ่มการเกษตร คือ การรวมตัวของเกษตรกรและผู้ที่เกี่ยวข้องภายในหมู่บ้าน ตำบล ชุมชน หรือท้องถิ่นเดียวกันเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาอาชีพการเกษตรที่เกษตรกร โดยสมาชิกทุกคนรับรู้ถึงการรวมกันเป็นกลุ่ม มีการแบ่งโครงสร้างหรือหน้าที่ และการบริหารจัดการ เช่น การวางแผน การดำเนินงาน แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ กำหนดกฎ กติกาติดต่อสื่อสาร และประเมินผล อย่างเป็นระบบ

2.1.2 ความสำคัญของกลุ่ม วิโรจน์ แสงบางกา (2554, น.17-18) สรุปได้ว่าการรวมตัวเป็นกลุ่ม เป็นพฤติกรรมของมนุษย์ที่ส่งผลกระทบหรือมีความสำคัญต่อสมาชิก

ความสำคัญต่อสมาชิก เกษตรกรที่เป็นสมาชิกกลุ่ม เป็นเป้าหมายหลักของการรวมกลุ่ม หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ การที่เกษตรกรรวมกลุ่มก็เพื่อที่จะใช้กลุ่มเป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหา เนื่องจากกลุ่มมีความสำคัญในหลายมิติ เช่น

1) สนองตอบความต้องการพื้นฐานส่วนบุคคลของสมาชิก โดยเฉพาะความต้องการที่ไม่สามารถได้มาด้วยลำพังตัว เพราะต้องอาศัยการแสดงออกจากบุคคลอื่นด้วย เช่น การยกย่องเชิดชูเพื่อแสดงการยอมรับ กลุ่มสามารถเป็นที่มาของคำตอบเหล่านี้ได้ เพราะกลุ่มที่ดีจะประกอบด้วยสมาชิกที่มีไมตรีที่ดีต่อกัน สมาชิกในกลุ่มสามารถที่จะให้ความรับความอบอุ่น ความไว้วางใจ ความเชื่อใจ ความดูแลเอาใจใส่ และการยกย่องสรรหาซึ่งกันและกันได้ การตอบสนองความต้องการพื้นฐานเหล่านี้คือสิ่งที่กลุ่มสามารถนำมาให้แก่สมาชิกทุกคนได้ตามความต้องการและความเหมาะสมของแต่ละบุคคล

2) ให้ผลตอบแทนที่ไม่อาจได้มาด้วยเอกเทศ เช่น คำตอบแทนทางเศรษฐกิจที่บุคคลอาจได้รับในระดับหนึ่งถ้าทำงานเพียงลำพังตัว แต่ถ้าได้รวมกลุ่มจนทำงานได้ผล มีคุณค่าและมีอำนาจต่อรองเนื่องจากมีพลังความเป็นกลุ่มมากขึ้น บุคคลนั้นก็จะมีโอกาสที่จะได้รับผลตอบแทนมากขึ้น เป็นต้น

3) ส่งเสริมการพัฒนา เช่น การอบรมโดยกลุ่มจะช่วยให้สมาชิกผู้เข้าอบรมได้เรียนรู้อย่างรวดเร็วและมั่นใจขึ้นโดยกระบวนการกลุ่ม และมีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์กับบุคคลอื่นจนทำให้สามารถได้รับการพัฒนาในทุกด้านอย่างกว้างขวางมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้กลุ่มยังเป็นตัวช่วยให้สมาชิกได้ตื่นตัว เพื่อพัฒนาตัวเองตามบทบาทของกลุ่มได้เป็นอย่างดี ด้วยการให้สมาชิกได้ข้อมูลที่จะเรียนรู้ตนเองและเปรียบเทียบกับมาตรฐานหรือบุคคลอื่น เพื่อหาจุดบกพร่องที่จะแก้ไขปรับปรุงพัฒนาตนเองเพื่อไปสู่ความสำเร็จยิ่งขึ้นต่อไป

4) เป็นเครื่องมือฝึกฝนให้แก่สมาชิก โดยเป็นทั้งกระจกให้สมาชิกได้สะท้อนภาพ ทั้งของตนเอง บุคคลอื่น และสภาพแวดล้อมภายนอก และเป็นเครื่องฝึกหัดทดสอบให้สมาชิกได้ฝึกฝนปฏิบัติก่อนไปสู่สังคมหรือสถานการณ์ที่เป็นจริง

5) เป็นสิ่งเสริมพลังและฐานะให้แก่สมาชิก เช่น ถ้าบุคคลหนึ่งไปติดต่อกับบุคคลอื่น โดยลำพังอาจจะได้รับการต้อนรับจากบุคคลภายนอกในระดับความสำคัญระดับหนึ่ง แต่ถ้าเปลี่ยนบุคคลนั้นให้มาอยู่ในฐานะสมาชิกกลุ่มแทนการอยู่ตามลำพัง เพราะชื่อเสียง ฐานะและตำแหน่งของบุคคลนั้นในกลุ่ม จะก่อให้เกิดอำนาจ หรือพลังเสริมให้บุคคลภายนอกต้องการให้การต้อนรับโดยให้ระดับความสำคัญของบุคคลนั้นสูงกว่าเดิม

6) สร้างความมั่นใจในการปฏิบัติ โดยเฉพาะการปฏิบัติซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับความเปลี่ยนแปลงที่บุคคลทั่วไปจะไม่กล้ากล้าทำให้เกิดขึ้น แต่สมาชิกกลุ่มจะมีความมั่นใจในพลังที่เกิดจากกลุ่ม จนทำให้มีความกล้าหาญในการทำงานที่อาจก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในเรื่องต่างๆ อย่างเต็มที่ ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันว่า ความกล้าหาญและความมั่นใจในการปฏิบัติงานจะสามารถ

นำไปสู่ประสิทธิภาพของการปฏิบัติงาน และประสิทธิผลของผลงานมากกว่าการปฏิบัติโดยปกติธรรมดาทั่วไป

7) เป็นแหล่งสร้างมิตรภาพและสัมพันธภาพ ที่มีต่อกันอยู่แล้วให้กระชับใกล้ชิดเป็นสัมพันธภาพที่ดีต่อกันมากยิ่งขึ้นด้วยกิจกรรมของกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมทางสังคม กิจกรรมการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน หรือกิจกรรมการทำงานร่วมกัน

2.1.3 องค์ประกอบของกลุ่ม ทนงศักดิ์ คุ่มไข่น้ำ (2540, น.14) กล่าวถึง กลุ่มที่จัดตั้งขึ้นในงานพัฒนาชุมชน จะมีองค์ประกอบ 4 ประการ คือ

1) กรรมการ หมายถึง คณะกรรมการซึ่งเลือกมาจากสมาชิก เพื่อทำหน้าที่เป็นตัวแทนบริการกิจการของกลุ่ม

2) กติกา หมายถึง ระเบียบข้อบังคับ หรือข้อตกลงต่างๆ ที่สมาชิกได้ช่วยกันกำหนดขึ้น

3) กิจกรรม หมายถึง ความเคลื่อนไหวในการดำเนินงานของกลุ่มตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

4) กองทุน หมายถึง งบประมาณค่าใช้จ่าย รวมวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการดำเนินงาน

2.1.4 ชนิดของกลุ่มในองค์การ

1) กลุ่มที่เป็นทางการหรือกลุ่มรูปนัย (Formal Group) หมายถึงกลุ่มที่มีกฎเกณฑ์กำหนดไว้เป็นแนวทางในการปฏิบัติ เพื่อให้ดำเนินการไปอย่างมีระเบียบแบบแผนเป็นไปตามหลักการ เช่น กลุ่มข้าราชการ สมาคม สโมสร ชมรม สหภาพแรงงาน เป็นต้น

- กลุ่มที่เป็นทางการแบบถาวร เป็นกลุ่มที่กำหนดตามโครงสร้างขององค์การโดยมีลักษณะถาวร ได้แก่ กลุ่มผู้บริหารระดับสูง กลุ่มคณะกรรมการ เป็นต้น

- กลุ่มที่เป็นทางการแบบชั่วคราว เป็นกลุ่มที่เกิดขึ้นชั่วคราวเพื่อแก้ไขปัญหาบางอย่าง เช่น คณะกรรมการที่ถูกตั้งขึ้นมาทำงานเฉพาะเรื่อง

ตารางที่ 2.2 แสดงข้อดีและข้อเสียของกลุ่มที่เป็นทางการหรือกลุ่มรูปนัย

ข้อดี	ข้อเสีย
- มีความสะดวกในการบริหารงาน การติดตามงาน ประเมินผล และการพัฒนางาน	- มีความล่าช้าในการปฏิบัติงาน เนื่องจากมีระเบียบ กฎเกณฑ์ และขั้นตอนการปฏิบัติงานมาก
- สามารถวางแผนและกำหนดทิศทางของกลุ่มไว้ล่วงหน้า	- อาจมีความขัดแย้งทำให้เสียเวลาในการวางแผน และกำหนดทิศทางของกลุ่ม
- สมาชิกกลุ่มมีสิทธิที่จะร่วมกันคิดร่วมกัน วางแผนปรับปรุงแก้ไข และพัฒนางานต่างๆ ได้	- การเสนอความคิดเห็นของสมาชิกบางคนอาจไม่ได้รับความเห็นชอบจากกลุ่ม ทำให้ขาดความร่วมมือ
- สมาชิกจะรู้และมีแนวทางปฏิบัติไปในทิศทางเดียวกัน	- หากสมาชิกคนใดไม่ปฏิบัติตามแนวทางที่กำหนด อาจทำให้มีความเสียหายเกิดขึ้นได้
- มีระเบียบ กฎเกณฑ์ในการปฏิบัติงานทำให้สามารถดำเนินงานได้	- อาจทำให้ขาดการประสานงานที่ดี เพราะต่างคนต่างทำงานในส่วนที่ตนเองรับผิดชอบเท่านั้น
- ง่ายต่อการปกครอง เพราะมีการกำหนดตำแหน่งหน้าที่และความรับผิดชอบ	- อาจทำให้การแสวงหาผลประโยชน์จากตำแหน่งหน้าที่การงานที่ดีกว่า
- นิยมใช้ในการบริหารงานหรือการปกครองตั้งแต่กลุ่มองค์กรไปจนถึงระดับประเทศและระหว่างประเทศ	- เป็นการบริหารงานที่ขาดความเป็นกันเองและอาจไม่มีความจริงใจต่อกัน

2) กลุ่มที่ไม่เป็นทางการหรือกลุ่มออรุณนัย (Informal Group) กลุ่มที่มีเกิดขึ้นโดยไม่มีกฎเกณฑ์วางไว้อย่างตายตัว ไม่มีระเบียบแบบแผน ใช้ความชอบพอกัน สมาชิกจะร่วมกันสร้างค่านิยมร่วมกันระหว่างสมาชิก เช่น กลุ่มครอบครัว กลุ่มเพื่อนฝูง เป็นต้น

- กลุ่มสนใจ (Interest Groups) เป็นกลุ่มที่เกิดขึ้นเพื่อทำกิจกรรมเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์เฉพาะซึ่งแต่ละคนมีส่วนเกี่ยวข้องหรือได้เสีย เช่น กลุ่มเกษตรกรสวนลำไย ชมรมพระเครื่อง เป็นต้น

- กลุ่มมิตรภาพ (Friendship Groups) เกิดจากการรวมตัวของบุคคลที่มีความสนใจกิจกรรมทางสังคมเพื่อส่งเสริมมิตรภาพต่อกัน เช่น กลุ่มกีฬา กลุ่มนันทนาการ กลุ่มสังสรรค์วันสุดสัปดาห์ เป็นต้น เป็นกลุ่มที่มีกิจกรรมนอกที่ทำงานตามปกติ

ตารางที่ 2.3 แสดงข้อดีและข้อเสียของกลุ่มที่ไม่เป็นทางการหรือกลุ่มอุปนัย

ข้อดี	ข้อเสีย
- มีบรรยากาศเป็นกันเอง อบอุ่นและสามารถช่วยเหลือเกื้อกูลกันได้	- เป็นแหล่งของการเล่นพรรคเล่นพวก การใช้สิทธิพิเศษหรือคอร์ปชั่น
- ไม่มีพิธีรีตอง จะทำงานได้คล่องตัวและรวดเร็ว	- ขาดระเบียบ กฎเกณฑ์ ในการปฏิบัติงานมักผิดพลาด และก้าวทำงานของผู้อื่นอาจเกิดขึ้น
- สมาชิกสนิทสนมกันง่าย รู้จักกันได้ทั่วถึง	- สมาชิกบางคนถือโอกาสเอาความสนิทสนมส่วนตัวไปหาประโยชน์
- สะดวกในการรวมกลุ่ม เรียกประชุม หรือ ริเริ่มงานใหม่	- ความคิดเห็นจากคนกลุ่มเล็กอาจผิดพลาดได้ง่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าสมาชิกบางคนมีอิทธิพล
- ในการประชุมปรึกษาหารือ สมาชิกมีโอกาสได้แสดงความคิดเห็นอย่างทั่วถึง	- มีการแบ่งพรรคแบ่งพวก สร้างความยุ่งยากในการปกครอง
- สร้างมนุษยสัมพันธ์ได้ง่ายและรวดเร็ว	

ตารางที่ 2.4 แสดงความแตกต่างระหว่างกลุ่มที่เป็นทางการและกลุ่มที่ไม่เป็นทางการ

กลุ่มที่เป็นทางการ	กลุ่มที่ไม่เป็นทางการ
- มีการก่อตั้งและสลายตัวอย่างมีระเบียบ	- เป็นไปตามความต้องการของสมาชิก
- มีกฎเกณฑ์หลักการในการปฏิบัติ	- ไม่มีกฎเกณฑ์และหลักการตายตัว
- จำนวนสมาชิกค่อนข้างมาก	- จำนวนสมาชิกค่อนข้างน้อย
- ปฏิบัติและการดำเนินงานอย่างมีระเบียบ	- ไม่มีระเบียบในการปฏิบัติที่แน่นอน
- มีวัตถุประสงค์ของกลุ่ม	- เป็นไปตามความต้องการของกลุ่ม
- มีผู้นำที่มีลักษณะเป็นไปตามรูปแบบวัตถุประสงค์ของกลุ่ม	- ไม่มีรูปแบบของผู้นำ
- การดำเนินงานมีขั้นตอนและมีการมอบหน้าที่ให้สมาชิก	- การดำเนินงานเป็นไปตามความพอใจของกลุ่ม

2.1.5 การพัฒนาของกลุ่ม

กลุ่มเกิดจากการการที่บุคคลมีความสนใจร่วมกัน ความต้องการร่วมกัน และมีการดำเนินกิจกรรมเพื่อวัตถุประสงค์ร่วมกัน กลุ่มจึงมีการเกิดหลายรูปแบบตามวัตถุประสงค์ของสมาชิก ซึ่งการพัฒนาของกลุ่มอาจสูงขึ้นหรือสลายไปย่อมแล้วแต่ปัจจัย 4 ประการ (สุริพร แสงคำมา 2545, น.11) ดังต่อไปนี้

1) คนเกิดแรงจูงใจที่จะเข้าร่วมกลุ่มเพราะแรงกระตุ้นจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ การชักชวนของผู้นำ หรือความต้องการของตนเอง แต่ยังคงขาดความรู้ ความเข้าใจ และประสบการณ์ในการทำงานเป็นกลุ่ม หากพัฒนาต่อไปยิ่งจะมีสมาชิกเพิ่มมากขึ้น

2) แรงจูงใจในการรวมกลุ่มลดลง เนื่องจากความผิดหวังหรือมีปัญหาอุปสรรคในการปรับตัวทำให้กลุ่มเกิดความท้อแท้ และถ้าหากไม่มีการแก้ไขจำนวนสมาชิกในกลุ่มลดลงจนถึงกลุ่มสลายไปในที่สุด

3) สมาชิกมีการปรับตัว โดยได้รับการเรียนรู้ใหม่ๆ และพยายามเพิ่มผลผลิตให้สูงขึ้น ซึ่งจะทำให้กลุ่มดำรงอยู่ได้และพัฒนาต่อไปได้อีก

4) กลุ่มมีความสัมพันธ์ที่ดี ทั้งผู้นำและสมาชิกได้รับการสนับสนุน จะทำให้กลุ่มดำรงอยู่ต่อไปได้เพราะได้รับความร่วมมืออันดีจากสมาชิก

2.2 เครือข่าย

2.2.1 ความหมายของเครือข่าย

สนธยา พลศรี (2550, น.207) ให้ความหมายของเครือข่าย หมายถึง ความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงระหว่างสมาชิกซึ่งอาจจะเป็นบุคคลต่อบุคคล บุคคลต่อกลุ่ม กลุ่มต่อกลุ่ม เครือข่ายต่อเครือข่าย กลายเป็นเครือข่ายย่อยได้เครือข่ายใหญ่ ในการเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายไม่ได้ เป็นเพียงการรวมตัวกันโดยทั่วไปแต่มีเป้าหมายในการทำกิจกรรมร่วมกันทั้งที่เป็นครั้งคราวหรืออาจเป็นกิจกรรมที่ต่อเนื่อง จึงเป็นการเชื่อมโยงคนที่มีความสนใจร่วมกัน พบปะสังสรรค์และพัฒนาไปสู่การลงมือทำร่วมกันทำกิจกรรมต่างๆ ด้วยเป้าหมายและจุดประสงค์เดียวกัน ดังนั้นเครือข่ายจึงไม่ใช่เป็นเพียงการรวบรวมรายละเอียดบุคคลที่เป็นสมาชิกเท่านั้น แต่มีการจัดระบบให้สมาชิกสามารถดำเนินกิจกรรมร่วมกัน เพื่อบรรลุจุดหมายที่สมาชิกเห็นพ้องต้องกัน สิ่งที่เชื่อมโยงสมาชิกเข้าด้วยกันคือวัตถุประสงค์หรือผลประโยชน์ที่ต้องการบรรลุผลร่วมกัน การสนับสนุนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ (2553, น.41) ได้สรุปความหมายของเครือข่าย เป็นประเด็นหลักๆ คือ การสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างกัน มุ่งเน้นกระบวนการทำงานร่วมกันเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ โดยผ่านกระบวนการติดต่อสื่อสารที่เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน จึง

กล่าวได้ว่าเครือข่ายในการพัฒนาชุมชนเกษตร หมายถึง การประสานเชื่อมโยงความร่วมมือระหว่างบุคคล กลุ่มและองค์กรที่มีกิจกรรมคล้ายคลึงกันและเชื่อมโยงขยายผลการทำงานหรือแนวคิดไปสู่กลุ่ม องค์กรอื่นๆ เพื่อเสริมสร้างพลังในการแก้ไขปัญหาและการเปลี่ยนแปลงสิ่งต่างๆ โดยผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน การมีส่วนร่วม และกระบวนการกลุ่มที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายร่วมกันของทุกฝ่าย

จากความหมายดังกล่าว สรุปได้ว่าเครือข่ายเป็นการสร้างสานสัมพันธ์ของมนุษย์ จากบุคคลต่อบุคคลกลุ่มต่อกลุ่ม เครือข่ายต่อเครือข่าย เพื่อเชื่อมโยงกิจกรรมที่ตั้งเป้าหมายและจุดประสงค์เดียวกันไว้ มีการรวมตัวกันทำตามเป้าหมายโดยอาศัยกระบวนการสื่อสาร การมีส่วนร่วม ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ อย่างต่อเนื่องเป็นกลไกที่ใช้ในการดำเนินกิจกรรมให้บรรลุผลสำเร็จตามที่กำหนดไว้ และมีการแบ่งผลประโยชน์ที่เท่าเทียมกันอย่างเป็นธรรม

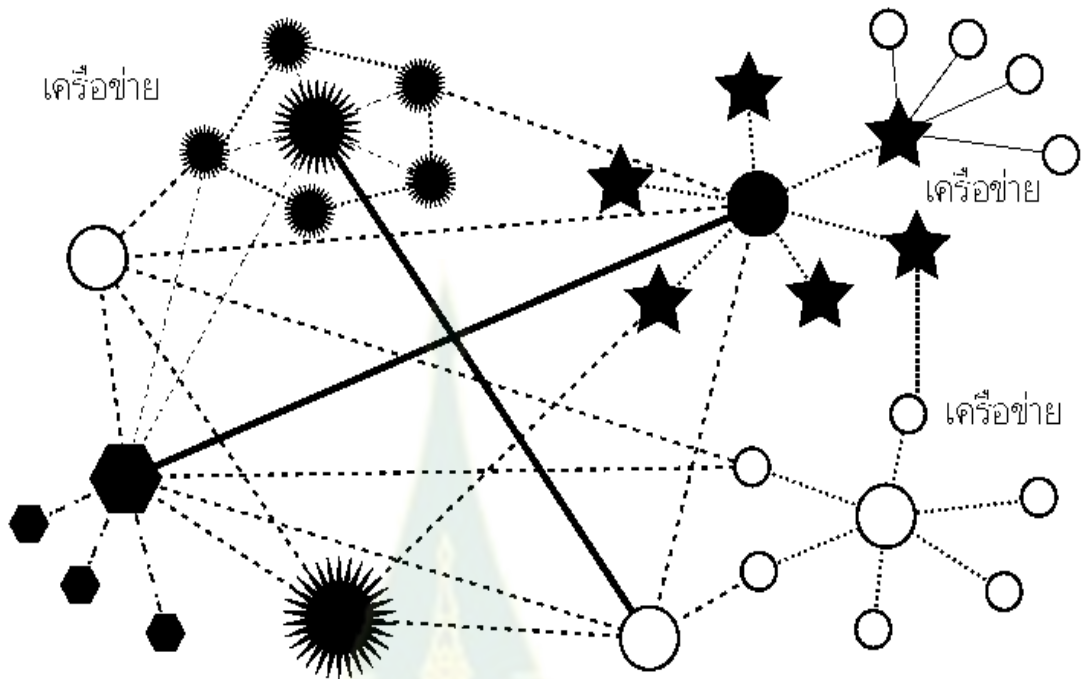
2.2.1 ลักษณะของการเชื่อมโยงเครือข่าย

เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ (2553, น.41) สรุปถึงลักษณะของการเชื่อมโยงเครือข่ายไว้ว่า ประกอบไปด้วยประเด็นสำคัญ 3 ประการ ดังนี้

- 1) เป็นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ระหว่างกลุ่ม องค์กร
- 2) ความสัมพันธ์ดังกล่าวเกิดขึ้นจากการมีเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ร่วมกันในบางประการจึงทำให้เข้าร่วมกันเป็นเครือข่ายเพื่อแลกเปลี่ยนทางด้านข้อมูลข่าวสาร หรือทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ดังกล่าว

3) ความสัมพันธ์ภายในเครือข่ายมีลักษณะเป็นอิสระต่อกันเพราะแต่ละสมาชิกมีเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของตนอยู่แล้ว การเข้าร่วมกันเป็นเครือข่ายเพียงเพื่อวัตถุประสงค์บางประการที่ร่วมกันเท่านั้นและโดยทั่วไปจะเป็นความสัมพันธ์ที่แต่ละสมาชิกจะมีความเสมอภาคกัน ไม่เป็นแบบลำดับชั้น (hierarchy)

เพื่อความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายและลักษณะของเครือข่าย สามารถศึกษาได้จากภาพที่ 1 ที่แสดงถึงการเชื่อมโยงและความสัมพันธ์ของบุคคล หรือกลุ่มต่างๆ แต่ละเครือข่ายย่อยต่างๆ มีการเชื่อมต่อกันเอง

ภาพที่ 2.13 แสดงการเชื่อมโยงเครือข่าย

ที่มา: เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ (2553, น.41)

2.2.2 องค์ประกอบที่สำคัญของความเป็นเครือข่าย ได้แก่

1) หน่วยชีวิตหรือสมาชิก เป็นองค์ประกอบเบื้องต้นของความเป็นเครือข่าย ที่สร้างระบบปฏิสัมพันธ์ โดยแต่ละหน่วยชีวิตและแต่ละปัจเจกบุคคล จะดำเนินการสานต่อเพื่อหาแนวร่วมในการสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ เพื่อให้เกิดการดำรงอยู่ร่วมกันตามหลักธรรมชาติที่ทุกสรรพสิ่งจะต้องพึ่งพาอาศัยและสร้างกระบวนการที่สืบเนื่องเพื่อรักษาความเป็นไปของชีวิต ดังนั้นหน่วยชีวิตหรือสมาชิกในองค์กรนั้น จะเป็นองค์ประกอบหลักที่ก่อให้เกิดความเป็นเครือข่าย

2) จุดมุ่งหมาย เป็นองค์ประกอบที่สำคัญอีกประการหนึ่ง เพราะหากว่าบุคคล กลุ่ม องค์กร มารวมกันเพียงเพื่อทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยไร้ความมุ่งมั่นหรือจุดมุ่งหมายร่วมกัน ความสัมพันธ์ดังกล่าวมีอาจกล่าวได้ว่าเป็นเครือข่าย เพราะความเป็นเครือข่ายจะต้องมีความหมายถึง “การร่วมกันอย่างมีจุดหมาย” เพื่อทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยมีวัตถุประสงค์และกระบวนการเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายนั้น

3) การทำหน้าที่อย่างมีจิตสำนึก การที่แต่ละหน่วยชีวิตหรือการที่แต่ละบุคคลจะมารวมกันนั้น สิ่งที่จะยึดโยงสิ่งต่างๆ เข้าด้วยกัน คือ การทำหน้าที่ต่อกัน และกระทำอย่างมีจิตสำนึก เพราะหากขาดจิตสำนึกต่อส่วนรวมแล้ว กระบวนการนั้นจะเป็นเพียงการจัดตั้งและ

เรียกร้องหาผลประโยชน์ตอบแทนเท่านั้น และการที่คนจะมารวมกลุ่มเป็นองค์กรเครือข่ายได้นั้น นอกจากจะมีความสนใจหรืออุปนิสัยใจคอที่คล้ายคลึงกันแล้ว บุคคลยังต้องมีจิตสำนึกต่อส่วนรวม กล่าวคือ เมื่อพวกเขาเห็นปัญหาหรือต้องการที่จะพัฒนาและเปลี่ยนแปลงสิ่งใดสิ่งหนึ่ง จิตใจที่มุ่งมั่นซึ่งเป็นปัจจัยภายในของแต่ละบุคคล ย่อมเป็นแรงขับเคลื่อนที่นำไปสู่การคิดวิเคราะห์และการค้นหาวิธี เพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ รวมทั้งแสวงหาแนวร่วมจากเพื่อนร่วมอุดมการณ์ เพื่อสร้างพลังอำนาจในการต่อรองหรือการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน จนกลายเป็นองค์กรเครือข่ายที่ทุกฝ่ายต่างก็มีความไว้วางใจต่อกัน ทั้งนี้ เพราะความเป็นเครือข่าวนั้น สามารถที่จะตอบสนองกระบวนการแก้ไขปัญหาได้มากกว่า

4) การมีส่วนร่วมและการแลกเปลี่ยน ในองค์ประกอบของความเป็นเครือข่ายสิ่งหนึ่งที่จะขาดมิได้ก็คือการมีส่วนร่วม การพึ่งพาอาศัยและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของสมาชิกจะเป็นปัจจัยที่หนุนเสริมให้เครือข่าวนั้นมีพลังมากขึ้น เพราะการมีส่วนร่วมจะทำให้สมาชิกมีความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของเครือข่าย ซึ่งจะช่วยให้ทุกฝ่ายหันหน้าเข้าหากันและพึ่งพากันมากขึ้น นอกจากนี้ ในระบบความสัมพันธ์ของเครือข่าย การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ก็มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะจะนำไปสู่การให้และการรับ รวมถึงการระดมทรัพยากรเพื่อให้ภารกิจที่เครือข่ายดำเนินการร่วมกันนั้นบรรลุถึงเป้าหมาย การแลกเปลี่ยนเรียนรู้จึงเป็นทั้งแนวคิด กระบวนการและวิธีการของการจัดการเครือข่าย เป็นกระบวนการสร้างข้อมูลที่ต่อเนื่อง เพราะถ้าไม่มีกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันที่มาจากความร่วมมือแล้ว พัฒนาการของเครือข่ายจะเป็นไปอย่างช้าๆ และอาจถดถอยลง ดังนั้น การมีส่วนร่วมและการแลกเปลี่ยนจึงเสมือนกลไกที่เป็นแรงผลักดันให้ความเป็นเครือข่ายดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง

5) ระบบความสัมพันธ์และการสื่อสาร ถ้ากล่าวถึงเครือข่ายว่าเป็นความสัมพันธ์ที่โยงใยแล้ว สิ่งที่มีความสำคัญต่อเครือข่าย คือ ข้อมูลและการสื่อสารระหว่างกัน นับตั้งแต่การสื่อสารระหว่างปัจเจกบุคคลกับปัจเจกบุคคล กลุ่มกับกลุ่ม และระหว่างเครือข่ายกับเครือข่าย รวมทั้งระบบความสัมพันธ์ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยกระบวนการสื่อสารนั้นจะช่วยให้สมาชิกในเครือข่ายเกิดการรับรู้ เกิดการยอมรับในกระบวนการทำงานและช่วยรักษาสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน ความสัมพันธ์ที่เกิดจากการติดต่อสื่อสารที่ต่อเนื่องเช่นนี้ เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของเครือข่าย ถ้าระบบความสัมพันธ์มิได้รับการตอบสนองหรือขาดการติดต่อแล้ว ความเป็นเครือข่ายก็อยู่ในสถานะที่เสื่อมถอย ดังนั้น การพัฒนาระบบเครือข่ายจะต้องยึดหลักการของความสัมพันธ์และการสื่อสารระหว่างกัน โดยมีกิจกรรมและข้อมูลเพื่อให้เกิดความเคลื่อนไหวของเครือข่าวนั้นๆ (แหล่งที่มา: <http://www.edu.tsu.ac.th/major/administration /data/FE511/X>)

สนชยา พลศรี (2550, น.207) เห็นว่าเครือข่ายยังมีปัจจัยที่สำคัญภายในองค์ประกอบหลายประการดังนี้

1) สมาชิกของเครือข่าย อาจเป็นบุคคล กลุ่มคน องค์กร หรือชุมชนขนาดต่างๆ ตามระดับของเครือข่าย สมาชิกเป็นองค์ประกอบพื้นฐานของเครือข่ายเพราะถ้าหากไม่มีสมาชิกแล้วเครือข่ายก็ไม่สามารถเกิดขึ้นได้

2) วัตถุประสงค์และเป้าหมายร่วมกัน สมาชิกของเครือข่ายจะต้องมีวัตถุประสงค์และเป้าหมายเดียวกัน มารวมกันเป็นเครือข่ายเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายเดียวกัน

3) ระบบความสัมพันธ์ของเครือข่าย สมาชิกของเครือข่ายมาร่วมตัวกันด้วยความสมัครใจ สมาชิกยังคงมีความเป็นอิสระในการดำเนินงาน มีความเท่าเทียมกันในการดำเนินกิจกรรม มีระบบในการเชื่อมโยงความสัมพันธ์หรือถักทอสายใยของความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกให้เกิดความยั่งยืน

4) การบริหารจัดการ สมาชิกเครือข่ายเป็นผู้ร่วมกันกำหนดการบริหารจัดการจัดการเครือข่ายทั้งโครงสร้างของเครือข่าย สถานภาพและบทบาทของสมาชิก กฎระเบียบที่ใช้ร่วมกัน การประสานงาน การติดต่อสื่อสาร แผนและโครงการ งบประมาณ เป็นต้น ซึ่งรูปแบบของการบริหารจัดการเครือข่ายขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์เป้าหมายของเครือข่าย คุณลักษณะของสมาชิกเครือข่ายเป็นสำคัญ

5) ผู้ประสานงานเครือข่าย เครือข่ายต้องมีผู้ประสานงาน ทำหน้าที่ประสานงานบริหารและจัดการเครือข่ายที่คัดเลือกโดยสมาชิก ซึ่งอาจจะเป็นบุคคลหรือกลุ่มบุคคลในลักษณะของคณะกรรมการเครือข่ายก็ได้ อาจจะมีศูนย์กลางประสานงานเพียงศูนย์เดียวหรือหลายศูนย์กลางก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับจำนวนสมาชิกหรือขนาดของเครือข่าย และความเห็นร่วมกันของสมาชิก

6) กิจกรรมร่วมกัน เครือข่ายต้องมีกิจกรรมที่สมาชิกร่วมกันดำเนินงานเพื่อการบรรลุวัตถุประสงค์และเป็นหมายของเครือข่าย ซึ่งควรจะเป็นกิจกรรมในการดำเนินงานของเครือข่ายตามปกติและกิจกรรมที่ร่วมกันดำเนินการเป็นกรณีพิเศษเพื่อให้สมาชิกของเครือข่ายได้ร่วมกิจกรรมกันอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง

7) การรวมพลังสมาชิก เครือข่ายต้องการมีการรวมพลังหรือศักยภาพของสมาชิกมาใช้ในการดำเนินงานร่วมกัน เพราะพลังของเครือข่ายเป็นพลังที่เพิ่มขึ้นแบบทวีคูณและมีผลต่อความสำเร็จของเครือข่าย

8) การสนับสนุนส่งเสริมซึ่งกันและกัน สมาชิกของเครือข่ายสนับสนุนส่งเสริมสมาชิกคนอื่นๆ ให้ประสบความสำเร็จในการดำเนินกิจกรรมของเครือข่าย ไม่ใช่ต่างคนต่างอยู่ต่าง

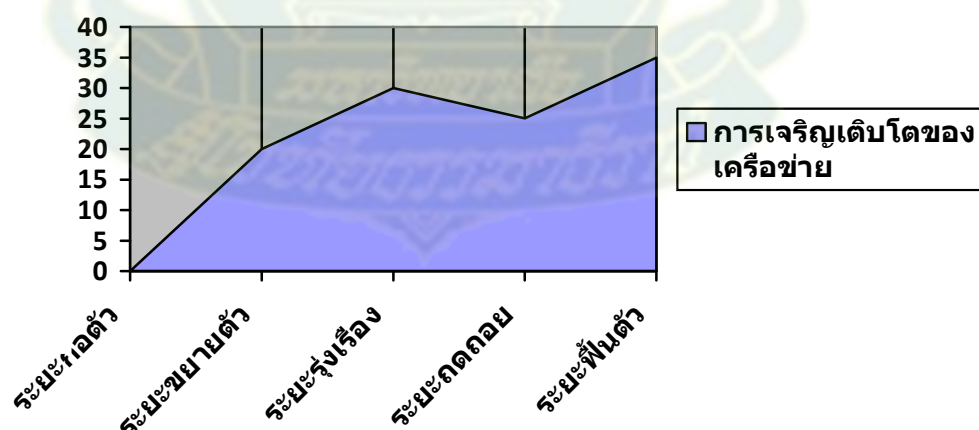
คนต่างทำ โดยทุกคนต้องตระหนักถึงความสำคัญของสมาชิกแต่ละคน มีจิตสำนึกในการเป็นเจ้าของเครือข่ายและบรรลุเป้าหมายของเครือข่ายร่วมกัน

9) การมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง สมาชิกของเครือข่ายมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของเครือข่ายอย่างกว้างขวางทั้งการร่วมกันเรียนรู้ ร่วมกันสรุปบทเรียน ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผนงาน ร่วมปฏิบัติงาน ร่วมประเมินผล ร่วมรับผลประโยชน์

10) ผลงานของเครือข่าย เครือข่ายต้องมีผลการดำเนินงานซึ่งเป็นเครื่องชี้วัดความสำเร็จของเครือข่าย ความสำเร็จดังกล่าวคือการทำงานบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของเครือข่ายนั่นเอง ดังนั้นนอกจากเครือข่ายจะมีกิจกรรมเป็นองค์ประกอบที่สำคัญแล้ว ผลงานของเครือข่ายก็เป็นองค์ประกอบที่สำคัญอีกประการหนึ่งของเครือข่าย

2.2.3 วงจรชีวิตของเครือข่าย

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2543, น.48-57) กล่าวว่าเครือข่ายสามารถเปรียบได้กับสิ่งมีชีวิต ดังนั้นจึงสามารถใช้กรอบแนวคิดเรื่องวงจรชีวิต (life cycle) เข้ามาพิจารณาการมองเครือข่ายเป็นเสมือนสิ่งมีชีวิต (living organism) ก็การมองว่า ธรรมชาติของเครือข่ายจะต้องมีการเจริญเติบโตอยู่เสมอต้องมีการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป และต้องมีการต่อสู้เพื่อความอยู่รอดของเครือข่ายในลักษณะเช่นเดียวกับสิ่งมีชีวิตเมื่อใดที่เครือข่ายหยุดการเจริญเติบโต เครือข่ายนั้นก็กำลังเสื่อมถอยไปสู่การสิ้นสุด ดังนั้น กรอบแนวคิดเรื่องวงจรชีวิตของเครือข่าย (network life cycle) จะช่วยให้เข้าใจธรรมชาติของเครือข่ายในแต่ละช่วงของเวลา และยังใช้เป็นเครื่องมือที่ช่วยในการวางแผนด้วย เพราะจะช่วยให้สามารถเลือกใช้กลยุทธ์ และมาตรการการปฏิบัติงานที่เหมาะสมได้

ภาพที่ 2.14 แสดงวงจรการเจริญเติบโตของเครือข่าย

ที่มา: ดัดแปลงจาก เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2553, น.41)

1) ระยะก่อตัว ช่วงนี้เป็นระยะเริ่มต้นของเครือข่าย เริ่มจากการมีแกนนำเป็นผู้ริเริ่มเครือข่าย ซึ่งแกนนำนี้อาจเป็นไปได้ทั้งปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มบุคคล อาจเป็นคนในท้องถิ่น ผู้บริหารสถาบันการศึกษา นักวิชาการ หน่วยงานภาครัฐ ฯลฯ แกนนำเหล่านี้จะกำหนดประเด็น (issue) บางเรื่องที่ตนเองสนใจเข้าไปมีส่วนจัดการ อาทิ ประเด็นการถูกเอาเปรียบโดยพ่อค้าคนกลาง ประเด็นมลภาวะในเขตเมือง ประเด็นความเสื่อมโทรมของป่าไม้ เป็นต้น แกนนำเหล่านี้จะเป็นผู้จุดประกายให้คนอื่นๆ เริ่มรับรู้ในปัญหาาร่วมกัน จนเกิดความตระหนักถึงความจำเป็นที่ต้องรวมตัวกันเป็นเครือข่าย แต่สมาชิกยังมีจำนวนน้อยอยู่ และข้อจำกัดเฉพาะคนเพียงบางกลุ่มหรือบางพื้นที่

วัตถุประสงค์ของเครือข่ายอาจจะยังไม่ชัดเจนนักในช่วงระยะแรกนี้ ระบบบริหารภายในเครือข่ายก็มีลักษณะที่ไม่เป็นทางการ อีกทั้งคนภายนอกเครือข่ายส่วนใหญ่ยังไม่รู้จักเครือข่าย เพราะข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเครือข่ายยังไม่กระจายตัวออกไปในวงกว้างจึงเป็นที่รู้จักเพียงวงแคบเฉพาะกลุ่มเท่านั้น ซึ่งยังต้องใช้เวลาอีกพอสมควรกว่าสังคมจะเริ่มรับรู้ หากไม่มีการประชาสัมพันธ์ที่ดีเพื่อขยายความคิดออกไปแล้ว การขยายตัวของเครือข่ายจะเป็นไปอย่างยากลำบาก อีกทั้งเงินทุนในการดำเนินการส่วนใหญ่จะเป็นเงินทุนจากสมาชิกเอง การระดมทุนมีความจำกัดเพราะเครือข่ายยังไม่กว้างขวาง ดังนั้น จึงอาจมีบางเครือข่ายที่ปิดตัวลงในช่วงนี้เพราะไม่สามารถก่อรูปได้สำเร็จ

2) ระยะขยายตัว เครือข่ายที่สามารถประคองตัวให้ผ่านระยะแรกเข้าสู่ระยะที่สองได้ก็จะผ่านเข้าสู่ระยะขยายตัว โดยที่แนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินการของเครือข่ายเริ่มคมชัดมากขึ้น วัตถุประสงค์และเป้าหมายของเครือข่ายเริ่มชัดเจน เป้าหมายและรูปแบบการทำงานที่ชัดเจน ช่วยดึงดูดให้คนที่สนใจเข้าร่วมเป็นสมาชิกเครือข่ายเพิ่มจำนวนขึ้น ส่งผลให้เครือข่ายเริ่มเกิดการขยายตัวในเชิงปริมาณ แนวทางการดำเนินงานที่ชัดเจนยังส่งผลให้เครือข่ายดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ สมาชิกรู้สึกว่าคุณเองได้รับประโยชน์จากการเข้าร่วมเครือข่ายได้ผลประโยชน์โดยตรงที่เป็นรูปธรรม ทำให้สมาชิกเริ่มเกิดการผูกพันตัว (commit) กับเครือข่าย

การมีปริมาณสมาชิกเพิ่มจำนวนขึ้น ประกอบกับการมีกิจกรรมจำนวนมากที่ต้องดำเนินการ เป็นปัจจัยที่ทำให้เครือข่ายเริ่มมีการจัดระบบและพัฒนาคุณภาพภายใน โดยมีการจัดสรรหน้าที่ระหว่างสมาชิกของเครือข่าย มีการจัดโครงสร้างการทำงานที่ชัดเจนมีการกำหนดผู้นำของเครือข่ายอย่างเป็นทางการ เริ่มมีการวางแผนขยายเครือข่ายอย่างเป็นทางการ การระดมทุนจากภายในเปลี่ยนเป็นการระดมทุนจากภายนอก เนื่องจากชื่อเสียงของเครือข่ายเริ่มเป็นที่รู้จักของสังคม สังคมเริ่มรับรู้เกี่ยวกับกิจกรรมที่เครือข่ายทำ รับรู้ถึงวัตถุประสงค์และประโยชน์ของ

เครือข่ายทำให้การระดมทุนจากภายนอกทำได้ง่าย นอกจากนี้การขอความร่วมมือ หรือการประสานงานกับหน่วยงานอื่น ก็กระทำได้ง่ายขึ้น เนื่องจากเหตุผลดังกล่าว

ปัจจัยสำคัญที่จะทำให้เครือข่ายพัฒนาสู่ระยะต่อไปอยู่ที่ภาวะผู้นำ ความ เป็นประโยชน์ และความต่อเนื่องของกิจกรรมตลอดจนการจัดระบบบริหารภายใน หากผู้นำ สามารถรวมใจสมาชิกเครือข่ายและผลักดันให้เกิดการร่วมใจกันตามเป้าหมายเครือข่ายก็มีโอกาส ประสบความสำเร็จสูง นอกจากนี้ การดำเนินกิจกรรมที่เป็นประโยชน์แก่สมาชิกอย่างต่อเนื่อง ก็จะทำให้สมาชิกเกิดการมีส่วนร่วมและผูกพันกับเครือข่ายมากขึ้นด้วย ประการสุดท้ายคือ การจัดระบบ เครือข่ายที่ดีจะช่วยลดการสับสนวุ่นวายในการดำเนินงาน และช่วยสนับสนุนให้การดำเนินงาน เป็นไปอย่างคล่องตัวและมีประสิทธิภาพด้วย

3) ระยะรุ่งเรือง อาจแบ่งได้เป็น 3 ช่วงย่อยๆ ได้แก่

(1) ระยะรุ่งเรืองช่วงต้น เป็นผลสืบเนื่องจากการขยายตัวที่มีการจัดระบบ บริหารภายในเครือข่ายลงตัว เกิดการพัฒนางานอย่างสม่ำเสมอ กิจกรรมภายในเครือข่ายยังคงมีอยู่ อย่างต่อเนื่อง และสังคมส่วนใหญ่รู้จักเครือข่าย ทำให้การเพิ่มของจำนวนสมาชิกยังคงมีอยู่เรื่อยๆ แต่เป็นการเพิ่มในอัตราที่ลดลง (increase with decreasing rate) เนื่องจากคนส่วนใหญ่ได้รู้จัก เครือข่ายแล้ว คนที่สนใจในเป้าหมายและรูปแบบการทำงานของเครือข่ายก็ได้เข้าร่วมเป็นสมาชิก เกือบหมด การเพิ่มขึ้นของจำนวนสมาชิกจึงเริ่มอืดตัว นอกจากนี้ อาจมีการจัดตั้งเครือข่ายแบบ เดียวกันขึ้นมา เกิดการเลียนแบบเพราะเห็นตัวอย่างความสำเร็จที่เกิดขึ้น ความยั่งยืนของเครือข่าย ในช่วงนี้ขึ้นอยู่กับความสามารถในการจัดการบริหาร หากเครือข่ายมีการบริหารที่ดี ก็มีแนวโน้มที่ ระยะรุ่งเรืองช่วงต้นจะต่อเนื่องยาวนานเนื่องจากปริมาณสมาชิกเครือข่ายที่มีจำนวนมาก ทำให้ จำเป็นต้องมีระบบการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ เพื่อเชื่อมโยงสมาชิกเข้าหากันตลอดจนมีความ ยืดหยุ่นสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงด้วย

(2) ระยะรุ่งเรืองช่วงเสถียร ในระยะนี้ อัตราการเพิ่มของสมาชิกแทบจะ เป็นศูนย์ไม่มีการเพิ่มของสมาชิก เพราะคนส่วนใหญ่ที่สนใจได้เข้าเป็นสมาชิกเครือข่ายหมดแล้ว กิจกรรมส่วนใหญ่ที่ดำเนินการก็มักจะเป็นกิจกรรมเดิมๆ ที่ได้เคยทำมาก่อนภายใต้กรอบ วัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้จึงไม่เกิดการคิดค้นรูปแบบกิจกรรมที่แปลกใหม่ไปจากเดิม ส่งผลให้สมาชิก เริ่มเข้าร่วมกิจกรรมน้อยลง เพราะสมาชิกส่วนใหญ่ได้เคยร่วมกิจกรรมต่างๆ เหล่านี้หมดแล้ว อีก ทั้งสมาชิกบางส่วนก็อาจจะได้รับการตอบสนองความต้องการจากเครือข่ายแล้ว เมื่อผลประโยชน์ ส่วนตัวได้บรรลุผลเรียบร้อยแล้ว ทำให้เขาไม่เกิดแรงจูงใจที่จะมีส่วนร่วมสนับสนุนเครือข่ายต่อไป ซึ่ง จะนำไปสู่ระยะรุ่งเรืองช่วงถดถอย

(3) ระยะเวลาเรื่องช่วงถดถอย ในระยะนี้ สมาชิกเริ่มถอยห่างออกไปจากเครือข่าย ซึ่งบางส่วนก็เกิดจากการที่เป้าหมายส่วนตัวได้บรรลุผลแล้ว จึงรู้สึกที่ไม่จำเป็นต้องอาศัยเครือข่ายอีกต่อไป อัตราการเข้าร่วมกิจกรรมของเครือข่ายเริ่มน้อยลง สมาชิกมีสถานะเป็นส่วนหนึ่งของเครือข่ายเพียงในทางนิตินัย แต่ในทางพฤตินัยแล้วสมาชิกเริ่มไม่มีส่วนร่วม ระดับความผูกพันกับเครือข่ายก็เริ่มลดลง จำนวนสมาชิกจึงเริ่มลดลงตามไปด้วย ส่งผลทำให้การดำเนินกิจกรรมของเครือข่ายไม่บรรลุผล กิจกรรมขาดความต่อเนื่อง เมื่อกิจกรรมไม่ต่อเนื่องก็ส่งผลให้เงินทุนสนับสนุนจากภายนอกเริ่มลดลง

4) ระยะเวลาถดถอย ความถดถอยของเครือข่ายส่วนหนึ่งเกิดจากการที่เป้าหมายของเครือข่ายได้บรรลุผลแล้ว ทำให้มีการเตรียมตัวสลายเครือข่าย แต่อีกส่วนหนึ่งก็เกิดจากการที่เครือข่ายไม่มีพลังเพียงพอจะดึงดูดสมาชิกให้อยู่ร่วมต่อไปได้ ความถดถอยของเครือข่ายจึงเห็นได้ชัดเจนจากการที่สมาชิกถดถอยอย่างต่อเนื่อง สมาชิกที่เหลืออยู่ก็ไม่ค่อยตื่นตัวในการมีส่วนร่วมทำกิจกรรมกับเครือข่าย ส่งผลทำให้เงินทุนสนับสนุนการทำงานทั้งจากภายในและภายนอกเครือข่ายลดลง กิจกรรมของเครือข่ายก็เริ่มลดน้อยลงจนอาจถึงขนาดไม่มีกิจกรรมเลย นอกจากนี้ ยังอาจเกิดความขัดแย้งระหว่างกลุ่มสมาชิก ทำให้สั่นคลอนความเข้มแข็งของเครือข่าย ซึ่งจะนำไปสู่การแตกแยกและการสิ้นสุดของเครือข่ายได้

5) ระยะเวลาฟื้นตัว การพยายามรื้อฟื้นเครือข่ายหลังจากที่เข้าสู่ระยะถดถอยแล้ว อาจพอกระทำได้ แต่ก็นั่นก็ดี การฟื้นตัวกระทำได้ค่อนข้างยาก เพราะสมาชิกของเครือข่ายต่างกระจัดกระจายกันออกไป และต่างไม่สนใจจะร่วมมือกับเครือข่ายอีกหลังจากที่ตนเองได้รับการตอบสนองความต้องการเป็นที่เรียบร้อยแล้ว แนวทางในการรื้อฟื้นเครือข่ายนั้น แทบจะไม่แตกต่างอะไรจากการพยายามก่อตัวเครือข่ายขึ้นมาใหม่ ซึ่งควรเริ่มด้วยการทบทวนวัตถุประสงค์ และกำหนดเป้าหมายของเครือข่ายใหม่ เพื่อนำไปสู่การแสวงหาแนวร่วมพันธมิตรกลุ่มใหม่ๆ นอกจากสมาชิกเดิมที่เคยมีอยู่ด้วย อย่างไรก็ตาม ไม่ควรปล่อยให้เครือข่ายก้าวมาจนถึงจุดนี้ แต่ควรพยายามปรับปรุงแก้ไขตั้งแต่เครือข่ายเข้าสู่ระยะรุ่งเรืองช่วงเสถียร

2.2.4 ความแตกต่างระหว่างเครือข่ายกับกลุ่ม

สนธยา พลศรี (2550, น.244-247) กล่าวว่าคนเป็นจำนวนมากมักเข้าใจว่าเครือข่ายกับกลุ่มเป็นสิ่งเดียวกัน เพราะมีลักษณะคล้ายกันมาก แต่เมื่อพิจารณาจากแนวคิด ความหมาย ลักษณะ องค์ประกอบ ขอบข่าย รูปแบบและประเภทของเครือข่ายแล้ว พบว่าเครือข่ายมีความแตกต่างกับกลุ่มหลายประการดังนี้

1) สมาชิกเครือข่ายประกอบด้วยสมาชิกหลายระดับ คือ ทั้งระดับบุคคล กลุ่ม องค์กร ชุมชน ขนานต่างๆ เป็นต้น ส่วนกลุ่มประกอบด้วยสมาชิกที่เป็นบุคคลแต่ละบุคคลโดยกลุ่มเป็นสมาชิกในระดับหนึ่งของเครือข่าย

2) คุณสมบัติของสมาชิก สมาชิกของเครือข่ายมีความแตกต่างกันในด้าน ความรู้ ความเชื่อ ประสบการณ์ ภูมิปัญญา เป็นต้น ส่วนสมาชิกของกลุ่มจะมีลักษณะคล้ายคลึงกันไม่มีความแตกต่างกันมากนัก

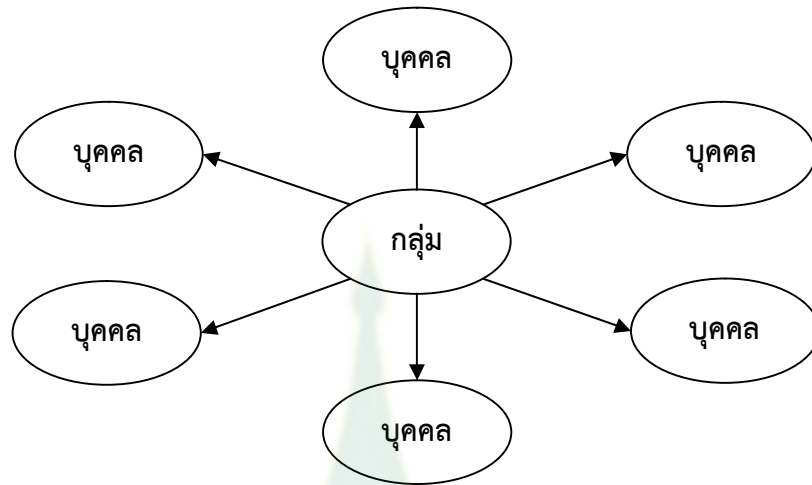
3) ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก สมาชิกของเครือข่ายมีความสัมพันธ์กันแบบเพื่อนร่วมงาน มีอิสระในการดำเนินกิจกรรมของตนเองมารวมกัน เพื่อทำกิจกรรมร่วมกันตามความเหมาะสม เพื่อการบรรลุเป้าหมายร่วมกัน โดยไม่สูญเสียเอกลักษณ์ของตนเองเน้นการประสานผลประโยชน์กันและขยายสมาชิกออกไปอย่างกว้างขวาง ส่วนสมาชิกของกลุ่มมารวมกันภายใต้การจัดระเบียบความสัมพันธ์แบบครบครันเดียวกันที่สมาชิกต้องรวมกันอย่างเหนียวแน่น กำหนดโครงสร้าง กฎระเบียบของกลุ่ม สถานภาพ บทบาท หรือตำแหน่งหน้าที่ของสมาชิกไว้อย่างชัดเจน สมาชิกต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบของกลุ่มไม่สามารถทำงานได้โดยอิสระ

4) ศูนย์กลางของการดำเนินงาน เครือข่ายมีศูนย์กลางในการดำเนินงานทั้งศูนย์กลางเดียวและหลายศูนย์กลางตามลักษณะการดำเนินงานของเครือข่าย ซึ่งเน้นการเชื่อมโยงระหว่างสมาชิกให้มากที่สุด ส่วนกลุ่มเน้นการมีแกนกลางเป็นศูนย์กลางในการดำเนินงานเพียงศูนย์กลางเดียวเพื่อความเป็นเอกภาพของกลุ่ม

5) การบริหารจัดการ เครือข่ายต้องใช้การบริหารจัดการที่ยืดหยุ่น เพราะโครงสร้างของเครือข่ายมีความซับซ้อน สมาชิกมีความหลากหลายมีลักษณะที่แตกต่างกันออกไป การบริหารจัดการจึงต้องเน้นการประสานงานกันแบบภาคีหรือพันธมิตรหรือหุ้นส่วนกัน ไม่ใช่แบบการบังคับบัญชาหรือสั่งการตามลำดับชั้น ส่วนกลุ่มมีโครงสร้างที่ไม่ซับซ้อนมากนักสมาชิกส่วนใหญ่มีความคล้ายคลึงกัน การบริหารจัดการจึงไม่ยุ่งยาก สามารถดำเนินการได้โดย คณะกรรมการบริหารเพียงชุดเดียวหรือผู้นำกลุ่มเพียงคนเดียว

6) เป้าหมายและความสำเร็จ ของเครือข่าย คือ ความสำเร็จร่วมกันของเครือข่ายและความสำเร็จของภาคีและสมาชิกของเครือข่าย แล้วขยายไปสู่ภาคีใหม่ๆ ส่วนเป้าหมายและความสำเร็จของกลุ่มมุ่งเน้นในกลุ่มของตนเป็นหลักและกลุ่มอื่นๆ เป็นเพียงผู้สนับสนุนส่งเสริมให้กลุ่มประสบความสำเร็จเท่านั้น

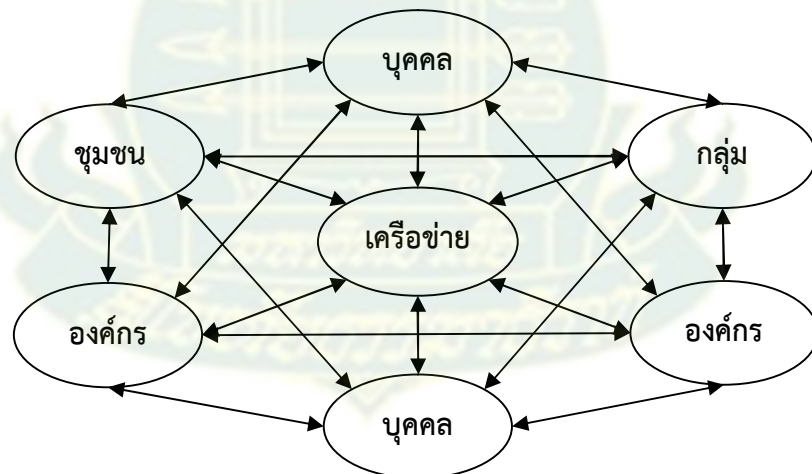
7) กระบวนการทำงาน เครือข่ายมีหลายระดับมากกว่ากลุ่มมีส่วนร่วมในการดำเนินงานมากกว่ากลุ่ม มีการขยายผลและประสานงานมากกว่ากลุ่ม ประกอบด้วยจุดเชื่อมประสานและกระบวนการทำงานที่ซับซ้อนมากกว่ากลุ่ม ดังรูปภาพที่ 2.15-2.16

ภาพที่ 2.15 กระบวนการทำงานของกลุ่ม

ที่มา: สนธยา พลศรี (2550, น. 246)

จะเห็นได้ว่ากลุ่มประกอบไปด้วยสมาชิกระดับบุคคลที่มีการเชื่อมโยงสัมพันธ์กันแบบง่าย ๆ โดยมีศูนย์กลางในการเชื่อมโยงประสานเพียงศูนย์กลางเดียว ไม่มีความซับซ้อนมากนัก

ภาพที่ 2.16 กระบวนการทำงานของเครือข่าย

ที่มา: สนธยา พลศรี (2550, น.246)

จะเห็นได้ว่าเครือข่ายประกอบด้วยสมาชิกที่แตกต่างกันหลายระดับทั้งระดับบุคคล กลุ่ม องค์กรและชุมชน เป็นต้น มีการเชื่อมโยงสัมพันธ์กันหลายศูนย์กลาง มีความซับซ้อนมากกว่า กลุ่ม ยิ่งเครือข่ายมีขนาดใหญ่ขึ้นก็จะมีกระบวนการทำงานที่ซับซ้อนมากขึ้น

ตารางที่ 2.5 แสดงความแตกต่างระหว่างเครือข่ายกับกลุ่ม

ลักษณะที่แตกต่าง	เครือข่าย	กลุ่ม
1.สมาชิก	-หลายระดับ คือ บุคคล กลุ่ม องค์กร ชุมชนระดับต่างๆ	-ระดับเดียว คือ บุคคล -เป็นสมาชิกระดับหนึ่งของ เครือข่าย
2.คุณสมบัติของสมาชิก	-ทั้งคล้ายคลึงกันและแตกต่างกัน มาก	-คล้ายคลึงกัน
3.ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก	-แบบเพื่อนร่วมงาน -มีอิสระ -ไม่สูญเสียเอกลักษณ์ -ประสานผลประโยชน์ระหว่าง เครือข่ายและสมาชิก -ขยายสมาชิกกว้างขวาง	-แบบครอบครัวเดียวกัน -ไม่มีอิสระ -มีเอกลักษณ์ร่วมของกลุ่มเท่านั้น -ประโยชน์ของกลุ่มมากกว่า ส่วนตัว -สมาชิกเป็นไปตามคุณสมบัติที่ กำหนด
4.ศูนย์กลางของการดำเนินงาน	-มีหลายศูนย์กลางตามขนาดและ ความสัมพันธ์ของสมาชิก	-มีศูนย์กลางเดียวไม่เน้นหลาย ศูนย์กลาง
5.การบริหารจัดการ	-ยุ่งยากซับซ้อน -เน้นประสานงานแบบภาคีหรือ พันธมิตรหรือหุ้นส่วน -เน้นความสามารถของสมาชิก	-ไม่ยุ่งยากซับซ้อน -เน้นการดำเนินงานตาม โครงสร้างกฎ ระเบียบของกลุ่ม -เน้นความสามารถของศูนย์กลาง คือ ผู้นำหรือคณะบริหาร

ตารางที่ 2.5 (ต่อ)

ลักษณะที่แตกต่าง	เครือข่าย	กลุ่ม
6.เป้าหมายและความสำเร็จ	- ทั้งเป้าหมายและความสำเร็จของเครือข่ายและแต่ละภาคีสมาชิก - ขยายไปสู่ภาคีสมาชิกใหม่	- เน้นความสำเร็จของกลุ่มมากกว่าสมาชิก - มุ่งความสำเร็จของกลุ่มมากกว่ากลุ่มอื่นๆ
7.กระบวนการทำงาน	- เน้นการทำงานร่วมกันระหว่างภาคีสมาชิกโดยตรง มีการประสานงานหลายระดับ - สลับซับซ้อน หลายขั้นตอน	- เน้นการทำงานร่วมกันเป็นทีมโดยศูนย์กลางเป็นผู้ประสานงาน - ไม่สลับซับซ้อน ขั้นตอนน้อย

กล่าวโดยสรุป การพัฒนากลุ่มและเครือข่ายเกษตรกร เป็นเครื่องมือที่สำคัญที่ใช้ในการพัฒนาอาชีพจากประกอบการเพียงบุคคลเดียวมาสู่การรวมกลุ่มทำธุรกิจขึ้น เริ่มตั้งแต่การรวมกลุ่มที่มีองค์ประกอบดังนี้ กรรมการ กติกา กิจกรรม และกองทุน โดยอาจเป็นกลุ่มที่เกิดขึ้นในรูปแบบที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการก็ได้ และมีวิธีการพัฒนากลุ่มด้วยการสร้างแรงจูงใจของสมาชิก ร่วมกัน และการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีขึ้นระหว่างสมาชิก จนประสบความสำเร็จจึงขยายด้วยการสร้างความเชื่อมโยงในรูปแบบเครือข่ายเพื่อดำเนินกิจกรรมตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดขึ้นร่วมกันระหว่างกลุ่มหรือองค์กรที่เกี่ยวข้อง เกิดการสนับสนุนซึ่งกันและกัน สามารถสร้างเป้าหมายความสำเร็จที่มีขนาดใหญ่ขึ้นได้

3. แนวคิดเกี่ยวกับการตลาดกับการส่งเสริมการเกษตร

แนวคิดเกี่ยวกับการตลาดกับการส่งเสริมการเกษตร จะกล่าวถึง 3 ประเด็นที่สำคัญ คือ ความหมายและความสำคัญของการตลาด การส่งเสริมการตลาด และการวางแผนการตลาด

3.1 ความหมายและความสำคัญของการตลาด การสร้างแนวทางการพัฒนาอาชีพของทุกสาขาอาชีพนั้น กระบวนการทางการตลาดมีความจำเป็นอย่างมากต่อการพัฒนาอาชีพ เพื่อที่จะสร้างความเข้าใจมากยิ่งขึ้น จึงควรที่จะทำความเข้าใจถึงความหมายของการตลาด และความสำคัญของการตลาด เชาวน์ โรจนแสง (2555, น.9-10) ได้อธิบายไว้ดังนี้

3.1.1 การตลาด (marketing) หมายถึง การดำเนินการเพื่อตอบสนองความต้องการ (need) และความจำเป็น (wants) โดยอาศัยกระบวนการแลกเปลี่ยน ซึ่งประกอบด้วยสาระสำคัญดังนี้

- 1) สิ่งนำเสนอ (Offering) เพื่อแลกเปลี่ยน
- 2) การคาดหวังความต้องการของผู้บริโภค (Anticipation of Demand)
- 3) การจัดการเกี่ยวกับความต้องการของผู้บริโภค (Management of Demand)
- 4) การทำให้ความต้องการของผู้บริโภคได้รับความพึงพอใจ (Satisfaction of Demand)

การดำเนินการเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค ก็คือ การทำกิจกรรมทางการตลาดที่ทำให้ผลิตภัณฑ์เคลื่อนย้ายจากผู้ผลิต ไปยังผู้บริโภคนั่นเอง กิจกรรมทางการตลาดดังกล่าวประกอบด้วย การแลกเปลี่ยนซึ่งหมายรวมถึง การซื้อและการขาย การกระจายสินค้าหมายรวมถึง การขนส่งและการเก็บรักษา และกิจกรรมด้านการอำนวยความสะดวกของการตลาดหมายถึง รวมถึงการจัดการมาตรฐานสินค้า การรับประกันภัย การเงิน สารสนเทศของการตลาด และการวิจัยการตลาด การตลาดจึงมีจุดเริ่มต้นที่ศึกษาความต้องการของตลาดเป้าหมายหรือลูกค้า แล้วนำเสนอผลิตภัณฑ์เพื่อสนองความต้องการนั้นให้ลูกค้าเกิดความพึงพอใจ

3.1.2 ความสำคัญของการตลาด มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต และยกระดับความเป็นอยู่ของมนุษย์ในสังคม ทำให้เกิดการพึ่งพาอาศัยกันอย่างเป็นระบบในสังคม แต่ปัจเจกชนสามารถประกอบอาชีพที่ตนเองถนัดและได้ใช้ความรู้ความสามารถได้อย่างเต็มกำลังความสามารถ การตลาดมีบทบาทอย่างใหญ่หลวงต่อความเจริญเติบโต และพัฒนาทางเศรษฐกิจของประเทศ เนื่องจากการตลาดเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการวิจัย และพัฒนาหาสิ่งแปลกใหม่ มาตอบสนองความต้องการของตลาดและสังคมทำให้ผู้บริโภคมีโอกาสเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ที่ต้องการได้

หลายทางและผลิตภัณฑ์ที่พัฒนาสามารถตอบสนองความต้องการ และสร้างความพึงพอใจให้แก่ ผู้บริโภคจึงมีผลทำให้เกิดการจ้างงาน เกิดรายได้กับแรงงาน และธุรกิจ ทำให้ประชาชนมีกำลังซื้อ และสามารถตอบสนองความต้องการในการบริโภค ซึ่งทำให้มาตรฐานการครองชีพของบุคคลใน สังคมมีระดับสูงขึ้นและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ความสำคัญของการตลาดสรุปได้ คือ เป็นเครื่องมือที่ ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยน เป็นตัวเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าของผลิตภัณฑ์กับผู้บริโภค เป็น ตัวผลักดันให้มีการพัฒนาและปรับปรุงผลิตภัณฑ์ และเป็นกลไกในการเสริมสร้างระบบเศรษฐกิจ ด้วยการก่อให้เกิดการบริโภค

3.2 การส่งเสริมการตลาด เป็นกิจกรรมเพื่อชี้ชวนหรือชักนำกลุ่มเป้าหมาย มีความสำคัญหลายประการ ปรีชา ศรีศักดิ์หิรัญ (2554: 5-6) ได้อธิบายไว้ดังนี้

3.2.1 ตอบสนองกลุ่มตลาดเป้าหมายที่แตกต่างกัน การส่งเสริมการตลาดแต่ละ ประเภทสามารถตอบสนองและโน้มน้าวกลุ่มเป้าหมายได้ไม่เหมือนกัน ซึ่งขึ้นอยู่กับปัจจัยหลาย ประการ ได้แก่ ประเภทของผลิตภัณฑ์ จำนวนและอำนาจของกลุ่มแข่งขัน

3.2.2 ตอบสนองวัตถุประสงค์ทางการตลาดที่แตกต่างกัน ด้วยเหตุที่วิธีการส่งเสริม การตลาดแต่ละประเภทสามารถสื่อความหมายได้แตกต่างกัน ทำให้ผู้ผลิตสามารถถ่ายทอดข่าวสาร ต่างๆ ไปยังกลุ่มเป้าหมายที่ได้เลือกไว้จากการแบ่งส่วนตลาดได้ถูกต้อง

3.2.3 ช่วยในการเลือกสื่อและแหล่งสาร สื่อเป็นทางเดินในการกระจายข่าวสารไปยังผู้รับสาร นับได้ว่าเป็นพาหนะที่นำข่าวสารไปยังกลุ่มผู้บริโภคเป้าหมายได้ในจังหวะที่ผู้บริโภค ต้องการ

3.2.4 สร้างการตอบสนองที่พึงประสงค์ของผู้บริโภค การส่งเสริมการตลาด สามารถเร่งรัดการตอบสนองที่พึงประสงค์ของผู้บริโภคในเชิงสนับสนุนกิจการ และมีการ ประชาสัมพันธ์อย่างถูกต้องย่อมก่อให้เกิดการยอมรับและการตอบสนองที่เร็วขึ้น

3.2.5 สนับสนุนธุรกิจและสังคม โดยในแง่ของธุรกิจการส่งเสริมการตลาด ช่วย สร้างพลังการตลาดในการวางตำแหน่งสินค้าในตลาด ช่วยสื่อสารข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ให้ ผู้บริโภคได้ทราบ ช่วยรักษาลูกค้าให้มีการติดต่อกับธุรกิจผู้ขายอยู่เสมอ ช่วยเพิ่มยอดขายให้แก่ ธุรกิจ ช่วยเกื้อหนุนให้ธุรกิจสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ ช่วยในการกระจายสินค้าไปยังสมาชิกในช่องทาง การจัดจำหน่าย ช่วยในการสร้างความชอบพอให้เกิดขึ้นกับตราผลิตภัณฑ์ ช่วยในการสร้างจินตภาพ ทางธุรกิจโดยส่วนรวม และช่วยกำหนดระดับการขายให้เหมาะสมกับระดับการผลิตตามตารางการ ผลิตทางธุรกิจ นอกจากนั้นแล้วการเพิ่มรายได้ทางธุรกิจยังช่วยสนับสนุนสังคมคดยส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศโดยส่วนรวมด้วย

3.3 การวางแผนการตลาด ในการวิจัยครั้งนี้เลือกการวางแผนที่สามารถประยุกต์ในแต่ละส่วนให้เข้ากันกับอาชีพการเลี้ยงแพะ และเป็นที่ต้องการของกลุ่มเป้าหมายที่เราเลือกเอาไว้ให้เหมาะสมมากที่สุด โดยใช้หลัก 4P ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่

3.3.1 Product ก็คือสินค้าหรือบริการที่เราจะเสนอให้กับลูกค้า แนวทางการกำหนดตัว product ให้เหมาะสม ต้องดูกลุ่มเป้าหมายว่าต้องการอะไร เช่น การทำผลิตภัณฑ์นมแพะ พาสเจอร์ไรส์ สบุนมแพะที่มีการออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่สะดวกต่อการใช้งาน ตรงตามความต้องการของลูกค้าปัจจุบัน โดยทั่วไปแนวทางในการออกแบบสินค้ามี 2 วิธี คือ

1) สินค้าที่มีความแตกต่าง โดยการสร้างความแตกต่างนั้น ต้องเป็นสิ่งที่ลูกค้าสามารถสัมผัสได้จริงถึงความต่างกัน และลูกค้าชอบในแนวทางนี้ เช่น คุณสมบัติพิเศษ รูปลักษณ์การใช้งาน ความปลอดภัย ความคงทน โดยกลุ่มลูกค้าที่ชอบสินค้าประเภทนี้จะมีการแข่งขันไม่มากนัก (niche market)

2) สินค้าที่มีราคาต่ำ คือการยอมลดคุณภาพในบางด้านที่ไม่สำคัญลง เช่น สินค้าที่พอใช้งานได้ ราคาถูก หรือ สินค้าที่เลียนแบบ

3.3.2 Price ราคาเป็นสิ่งที่ค่อนข้างสำคัญในการตลาด แต่ไม่ใช่การลดราคาอย่างเดียวเพราะการลดราคาสินค้า อาจไม่ได้ช่วยให้การขายดีขึ้น การตั้งราคาควรเป็นการตั้งราคาให้เหมาะสมกับ ผลิตภัณฑ์ และกลุ่มเป้าหมายของเรา ยิ่งไปกว่านั้นหากราคา และรูปลักษณ์สินค้าไม่เข้ากันลูกค้าก็จะเกิดความลังเลใจในการตัดสินใจซื้อ เพราะราคาเป็นตัวบ่งบอกภาพลักษณ์ของสินค้าที่สำคัญที่สุด ซึ่งมีวิธีกำหนดราคา ดังนี้

1) กำหนดราคาตามลูกค้า คือการกำหนดราคาตามที่ลูกค้าพึงพอใจ ซึ่งอาจจะได้มาจากการทำสำรวจ หรือแบบสอบถาม

2) กำหนดราคาตามตลาด คือการกำหนดราคาตามคู่แข่งในตลาด ซึ่งอาจจะต่ำมากจนมีกำไรน้อยดังนั้นหากคิดกำหนดราคาตามตลาด ต้องคิดคำนวณถึงต้นทุนสินค้าควรเป็นเท่าไรเพื่อจะเกิดผลกำไรตามที่ตั้งเป้าไว้

3) กำหนดราคาตามต้นทุนและกำไร วิธีนี้เป็นการคำนวณถึงต้นทุนทั้งหมด เช่น ค่าขนส่ง ค่าแรง แล้วจึงบวกกำไรที่ต้องการจึงได้ราคาของสินค้าชนิดนั้นๆ

3.3.3 Place คือวิธีการนำสินค้าไปถึงมือของลูกค้า หรือการขายหน้าร้าน Place ในที่นี้ก็คือ ท่าเล ซึ่งก็ควรเลือกสถานที่ให้เหมาะสมกับสินค้าของเราซึ่งต้องพิจารณาตามลักษณะของสินค้า หากเป็นสินค้าที่ต้องขายในสถานที่หลายแห่ง วิธีการขายหรือการกระจายสินค้าจะมีความสำคัญมาก หลักของการเลือกวิธีการกระจายสินค้านั้นไม่จำเป็นต้องขายในหลายสถานที่เสมอ

เพราะมันขึ้นอยู่กับว่าสินค้าของท่านคืออะไร และกลุ่มเป้าหมายท่านคือใคร และสิ่งที่ต้องคำนึงอีกอย่างคือ ต้นทุนการกระจายสินค้า

3.3.4 Promotion คือการทำกิจกรรมเพื่อบอกลูกค้าให้ทราบถึงลักษณะสินค้า โดยการโฆษณาประชาสัมพันธ์ในสื่อต่างๆ ที่ทำให้ลูกค้าหันมาซื้อสินค้า เช่น การทำการลดราคาประจำปี โดยใช้สื่อต่างๆ วิธีในการเลือกใช้สื่อสามารถเป็นตัวกำหนดกลุ่มเป้าหมายได้ เป็นต้น

กล่าวโดยสรุประบบการตลาดเปรียบเสมือนจุดเชื่อมต่อระหว่างผู้ผลิตกับผู้บริโภค ทั้งนี้ในการส่งเสริมการตลาดจึงจำเป็นต้องมุงผลให้เกษตรกรเข้าใจเครื่องมือที่ใช้ในการสร้างจุดเชื่อมต่อนั้น ด้วยหลักการตลาด 4P มีองค์ประกอบคือ สินค้า ราคา วิธีการนำสินค้าไปถึงมือลูกค้า และการทำกิจกรรมเพื่อให้ลูกค้าเข้าใจในลักษณะตัวสินค้า

4. สภาพทั่วไปของอำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี

4.1 ข้อมูลทั่วไปของอำเภอบางบัวทอง

ประวัติความเป็นมา อำเภอบางบัวทอง ได้จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 9 มีนาคม 2445 ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวตั้งอยู่บริเวณริมคลองบางบัวทอง ซึ่งแยกมาจากแม่น้ำเจ้าพระยาทางฝั่งตะวันตกตรงข้ามเกาะเกร็ด คอปากเกร็ด มีความยาว ประมาณ 10 กิโลเมตร เหตุที่คลองนี้เรียกว่าชื่อว่าบางบัวทอง เพราะแต่เดิม ตลอดลำคลองมีต้นบัวหลวง ขึ้นอยู่เป็นจำนวนมาก ราษฎรสองฝั่งคลองบางบัวทอง เป็นเขตปกครองอำเภอ จึงตั้งชื่อว่า "อำเภอบางบัวทอง"ตามชื่อคลองตั้งแต่นั้นมา

ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอลาดหลุมแก้ว (จังหวัดปทุมธานี) และอำเภอปากเกร็ด มีคลองลากค้อน คลองลำโพ และแนวระวาง โฉนดที่ดินระหว่างอำเภอบางบัวทองกับอำเภอปากเกร็ด เป็นเส้นแบ่งเขต

ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอเมืองนนทบุรีและอำเภอบางใหญ่ มีคลองบางรักใหญ่ คลองอ้อม คลองบางเตือ (วัดบางเตือ) แนวด้านหลังหมู่บ้านเกล้ารัตนา แนวเขตหมู่บ้านร่มรื่นวิลล์ แนวเขตหมู่บ้านเกล้ารัตนา แนวรั้วหมู่บ้านกฤษดานคร 10 ตำรางบางน้อย ซอยอชิเบสร์ 1 ตำรางบางน้อย แนวด้านหลัง โรงเรียนอนุบาลรัตนาธิเบสร์ แนวเส้นขนานคลองบางแพรก และคลองบางแพรกเป็นเส้นแบ่งเขต

ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอปากเกร็ด มีคลองชลประทานพระอุดม-บางบัวทอง (คลองแอน) แนวกำแพงหมู่บ้านลภาวัน 10 แนวกำแพงหมู่บ้านดิเอ็มเมอรัลด์พาร์ค 3 แนวกำแพง

หมู่บ้านดิเอมเมอร์ลด์การ์เด้น บางบัวทอง คลองจุนมหาศไทย (ท่าลาย) และคลองบางบัวทองเป็น
เส้นแบ่งเขต

ทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอไทรน้อย มีคลองตาชม คลองพระพิมล คลองลาก
ค้อน คลองตาค้าย และคลองลัดยายเป็าเป็นเส้นแบ่งเขต

ขนาดเนื้อที่อำเภอบางบัวทอง 116.439 ตารางกิโลเมตร

สภาพภูมิอากาศ โดยทั่วไปเป็นที่ราบลุ่มมีลำคลองไหลผ่านหลายสาย ได้แก่ คลอง
พระพิมลราชาคลองบางบัวทอง คลองลากฉ้อน คลองลำโพ คลองตาชม คลองโตะใหม่ คลองอ้อม
และคลองบางรักใหญ่ สภาพพื้นที่จึงเหมาะแก่การเพาะปลูก หรือประกอบอาชีพด้านการ
เกษตรกรรม แต่ปัจจุบันค่อย ๆ เปลี่ยนแปลงเป็นที่อยู่อาศัยที่เป็นหมู่บ้านจัดสรร สำหรับลักษณะ
ภูมิอากาศจะมีลักษณะคล้ายพื้นที่กรุงเทพมหานคร

4.2 ข้อมูลการปกครอง

มี 7 ตำบล 73 หมู่บ้าน ได้แก่ ตำบลโสนลอย ตำบลบางบัวทอง ตำบลบางรักใหญ่
ตำบลบางคูรัด ตำบลละหาร ตำบลลำโพ ตำบลพิมลราช และตำบลบางรักพัฒนา

มีเทศบาล 1 แห่ง คือ เทศบาลเมืองบางบัวทอง

มีองค์การบริหารส่วนตำบล 7 แห่ง คือ องค์การบริหารส่วนตำบลโสนลอย
องค์การบริหารส่วนตำบลบางบัวทอง องค์การบริหารส่วนตำบลบางรักใหญ่ องค์การบริหารส่วน
ตำบลบางคูรัด องค์การบริหารส่วนตำบลละหาร องค์การบริหารส่วนตำบลลำโพ องค์การบริหาร
ส่วนตำบลพิมลราช และองค์การบริหารส่วนตำบลบางรักพัฒนา

4.3 ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ

ประชาชนมีอาชีพหลัก ได้แก่ ทำนา ทำสวน ไม้ดอกไม้ประดับ ปลูกพืชผักสวน
ครัว และเลี้ยงสัตว์

ประชาชนมีอาชีพเสริม คือ รับจ้าง

ธนาคารมี 9 แห่ง ได้แก่ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ ธนาคารไทยพาณิชย์
ธนาคารออมสิน ธนาคารยูโอบีรัตนสิน ธนาคารทหารไทย ธนาคารกรุงเทพธนาคารนครหลวง
ไทย ธนาคารกรุงศรีอยุธยาและธนาคารกรุงไทย

4.4 ข้อมูลด้านสังคม

ประชากรทั้งสิ้นรวม 232,815 คน เป็นประชากรชายรวม 108,844 คน เป็น
ประชากรหญิงรวม 123,971 คน ความหนาแน่นของประชากร 1204 คน/ตร.กม. (แหล่งที่มา:
<http://www.amphoe.com /menu.php?mid= 1&am=280&pv=23>)

ตารางที่ 2.6 แสดงข้อมูลสถาบันทางสังคมของอำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี

ตำบล	โรงเรียน	โรงพยาบาล	สำนักงานสาธารณสุข	สถานีอนามัย
โสนลอย	8	2	-	-
บางบัวทอง	11	4	-	4
บางรักใหญ่	4	3	-	3
บางคูรัด	7	3	-	2
ละหาร	11	2	1	2
ลำโพ	5	1	-	1
บางรักพัฒนา	12	3	-	2

ที่มา: <http://nonhaburi.kapook.com/บางบัวทอง>

มีศาสนสถาน 31 แห่ง เป็น วัด 16 แห่ง มัสยิด 11 แห่ง คริสตจักร 3 แห่ง โบสถ์คาทอลิก 1 แห่ง

มีสถานศึกษา 58 แห่ง และสถานบริการด้านสุขภาพ 33 แห่ง

4.5 สังเคราะห์สภาพการเลี้ยงแพะของเกษตรกรในพื้นที่อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี

ตารางที่ 2.7 แสดงข้อมูลการเลี้ยงสัตว์ของอำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี

ตำบล	โคเนื้อ		โคนม		กระบือ		สุกร		ไก่		เป็ด		แพะ		แกะ	
	จำนวน	เกษตรกร	จำนวน	เกษตรกร	จำนวน	เกษตรกร	จำนวน	เกษตรกร	จำนวน	เกษตรกร	จำนวน	เกษตรกร	จำนวน	เกษตรกร	จำนวน	เกษตรกร
	(ตัว)	(ครัวเรือน)	(ตัว)	(ครัวเรือน)	(ตัว)	(ครัวเรือน)	(ตัว)	(ครัวเรือน)	(ตัว)	(ครัวเรือน)	(ตัว)	(ครัวเรือน)	(ตัว)	(ครัวเรือน)	(ตัว)	(ครัวเรือน)
โสนลอย	12	2	0	0	0	0	0	0	100	4	6	1	0	0	0	0
บางบัวทอง	504	52	0	0	12	3	0	0	22,462	146	157,205	61	490	26	37	4
บางรักใหญ่	0	0	0	0	0	0	0	0	169	8	0	0	0	0	0	0
บางคูรัด	0	0	0	0	0	0	0	0	955	40	1,139	9	0	0	0	0
ละหาร	969	93	0	0	74	8	0	0	21,879	183	2,039	45	1,022	67	81	7
ลำโพ	13	2	0	0	0	0	0	0	10,520	18	207	4	107	2	9	1
พิมลราช	106	10	5	1	0	0	0	0	2,726	50	769	15	285	15	11	1
บางรักพัฒนา	0	0	0	0	0	0	0	0	1,432	26	115	5	0	0	0	0
รวม	1,604	159	5	1	86	11	0	0	60,243	475	161,480	140	1,904	110	138	13

ที่มา: รายงานข้อมูลสัตว์ระดับอำเภอ พ.ศ. 2557 อำเภอบางบัวทองจังหวัดนนทบุรี

จากข้อมูลของปศุสัตว์อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี พ.ศ. 2558 พบว่าการรวมกลุ่มเกษตรกรเกิดการรวมกลุ่มผู้เลี้ยงแพะที่ภายใต้โครงการพัฒนาเครือข่ายการผลิตและการตลาดแพะ ภายใต้โครงการพัฒนาอาชีพการเลี้ยงสัตว์แบบผสมผสานในเกษตรกรรายย่อย และภายใต้โครงการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเลี้ยงสัตว์ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นรายกลุ่มในพื้นที่สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดนนทบุรี มีการรวมกลุ่มเป็น 3 กลุ่ม คือ

1. วิสาหกิจชุมชนผู้เลี้ยงแพะนมบางบัวทอง (บ้านเกาะดอน) อยู่ที่ 50/28 ม.4 ต.ละหาร อ.บางบัวทอง จ.นนทบุรี มีนายเกรียงศักดิ์ สุจริต เป็นประธานของกลุ่ม
2. วิสาหกิจชุมชนกลุ่มรักษ์แพะเมืองนนท์ อยู่ที่ 86/28 ม.7 ต.ละหาร อ.บางบัวทอง จ.นนทบุรี มีนายบุญผ่อง งามสะอาด เป็นประธานของกลุ่ม
3. กลุ่มรักสัตว์เลี้ยงบางบัวทอง อยู่ที่ 63/2 ม.12 ต.บางบัวทอง อ.บางบัวทอง จ.นนทบุรี มีนางสุมาลี แดงโกเมน เป็นประธานของกลุ่ม

ทั้งนี้ในปี พ.ศ. 2558 ได้มีการรายงานถึงจำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ ในพื้นที่อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี ดังตารางที่ 2.8

ตารางที่ 2.8 แสดงข้อมูลการรวมกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะของอำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี

ลำดับที่	ชื่อวิสาหกิจชุมชน เลี้ยงแพะ/ กลุ่มผู้เลี้ยงแพะ	เลขทะเบียน	ชื่อประธานกลุ่ม	จำนวนสมาชิก กลุ่ม (ราย)	จำนวนแพะ(ตัว)			
					พ่อพันธุ์	แม่พันธุ์	อื่นๆ	รวม
1	วิสาหกิจชุมชนผู้เลี้ยงแพะนมบางบัวทอง(บ้านเกาะดอน)	54-1-12-23-2-0043	นายเกรียงศักดิ์ สุจริต	30	114	438	0	552
2	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มรักษ์แพะเมืองนนท์	-	นายบุญผ่อง งามสะอาด	13	41	111	0	152
3	กลุ่มรักสัตว์เลี้ยงบางบัวทอง	-	นางสุมาลี แดงโกเมน	24	71	283	0	354

ที่มา: สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดนนทบุรี 2557

สรุปได้ว่าในปี พ.ศ. 2558 เกษตรกรผู้เลี้ยงแพะในพื้นที่อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรีมีจำนวนแพะที่เพิ่มขึ้น โดยมีการรวมกลุ่มแบบเป็นทางการ 2 กลุ่ม คือ วิสาหกิจชุมชนผู้เลี้ยงแพะนมบางบัวทอง มีสมาชิก 30 ราย มีจำนวนแพะ 552 ตัว และวิสาหกิจชุมชนกลุ่มรักษ์แพะเมืองนนท์ มีสมาชิก 13 ราย มีจำนวนแพะ 152 ตัว และการรวมกลุ่มแบบไม่เป็นทางการ 1 กลุ่ม คือ กลุ่มรักสัตว์เลี้ยงบางบัวทอง มีสมาชิก 24 ราย มีจำนวนแพะ 354 ตัว

5. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการรวมกลุ่มและเครือข่าย

สำหรับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการรวมกลุ่มและเครือข่าย แบ่งออกเป็น 3 ด้านดังนี้

5.1 งานวิจัยสภาพการเลี้ยงแพะทั่วไป

พรชัย วงศ์วาสนา (2552) จากการศึกษาความเหมาะสมทางภูมิศาสตร์ที่มีต่อการเลี้ยงแพะในประเทศไทย พบว่า จากการศึกษาที่ตั้งอยู่ในภูมิภาคเขตร้อนชื้น ส่งผลให้มีความอุดมสมบูรณ์ในเรื่องของการผลิตประเทศหนึ่งของโลก โดยเฉพาะพันธุ์พืชที่เป็นอาหารสัตว์ ซึ่งมีความหลากหลายทางชีวภาพ และมีวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรที่สามารถนำมาแปรเปลี่ยนเป็นผลิตภัณฑ์อาหารสัตว์ที่มีคุณค่าสูง แต่เนื่องจากลักษณะของการทำเกษตรกรรมของประเทศไทย ยังต้องพึ่งพาสภาพของธรรมชาติ โดยเฉพาะในเรื่องของการทำปศุสัตว์ นั่นคือ การที่เกษตรกรต้องอาศัยสภาพธรรมชาติในการผลิตอาหารเพื่อเลี้ยงสัตว์ สภาพการจัดการคอกสัตว์ที่ต้องเหมาะสมกับสภาพแวดล้อม และยังมีปัจจัยอื่นๆ ในทางสังคม รวมทั้งในเรื่องของการขนส่งสินค้าเกษตรมาเกี่ยวข้อง ซึ่งแต่ละปัจจัยกลายมาเป็นข้อจำกัดของการพัฒนาการเลี้ยงสัตว์ในประเทศไทย

จากผลการศึกษาสามารถสรุปได้ว่า ในภาคกลางพบว่ามีสภาพแวดล้อมในเรื่องของค่าเฉลี่ยปริมาณน้ำฝนใกล้เคียงกับภาคใต้ แต่ด้วยสภาพภูมิประเทศทำให้ไม่สามารถเก็บรักษาความชื้นไว้ได้ตลอดทั้งปี ส่งผลถึงความหลากหลายของพืชอาหารสัตว์และคุณค่าทางโภชนาการของอาหารสัตว์ พื้นที่ส่วนใหญ่ใช้ในการทำเกษตรกรรมอย่างอื่น เช่น นาข้าว ไร่อ้อย และเกษตรกรส่วนใหญ่ใช้วิธีเลี้ยงแบบปล่อยทุ่งตามทุ่งหญ้าสาธารณะที่ต้องแย่งอาหารกับแพะของเกษตรกรรายอื่นๆ ทำให้ทุ่งหญ้าเป็นแหล่งอาหารคุณภาพต่ำส่งผลต่ออัตราการผลิตซึ่งก็คืออัตราการเจริญเติบโตน้อยกว่าภาคใต้ แต่หากมีการจัดการที่เหมาะสมจะเป็นแหล่งผลิตสัตว์เศรษฐกิจใหม่เช่นแพะเป็นอย่างดี

วนิดา มากศิริ (2548) ได้ศึกษาศถานการณ์การเลี้ยงแพะในจังหวัดเพชรบุรี พบว่าเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะจะมีการรีดนมแพะ 2 ครั้ง/วัน ร้อยละ 77.8 และผลผลิตน้ำนมดิบที่ได้จะมีศูนย์รวมน้ำนมดิบภายในหมู่บ้าน โดยเกษตรกรจะรวบรวมน้ำนมดิบใส่ถังแช่เย็นและจะมีผู้มารับซื้อส่วนการแปรรูปเอกเกษตรกรไม่นิยมทำเนื่องจากไม่คุ้มทุน ผลผลิตน้ำนมแพะเฉลี่ย 1.6 กก./ตัว/วัน มีค่าใช้จ่ายด้านอาหารชั้นมีค่ากลางเท่ากับ 600 บาท/เดือน เนื่องจากเกษตรกรมีการใช้อาหารหยาบร่วมกับอาหารข้น รายได้เฉลี่ยของแพะทางด้านผลผลิตน้ำนมร้อยละ 43.8 ต่ำกว่า 5,000 บาท/เดือน และรายได้เฉลี่ยของแพะทางการขายแพะเนื้อร้อยละ 29.2 อยู่ในช่วง 5,000-10,000 บาท/ปี ซึ่งรายได้ดังกล่าวนี้สามารถเลี้ยงแพะได้โดยไม่ขาดทุน เนื่องจากเกษตรกรไม่ได้เลี้ยงแพะเป็นอาชีพหลักแต่เลี้ยงเป็นอาชีพรอง แต่ ปริศนา จิตต์ปรารพ (2543) ได้ศึกษาในเรื่องต้นทุนและผลตอบแทน

จากการเลี้ยงแพะนม ในฟาร์มขนาดใหญ่: กรณีศึกษา บริษัทสยามแผ่นดินทอง จำกัด โครงการเลี้ยงแพะจำนวน 60 แม่พันธุ์ ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการลงทุนและค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานในระยะ 5 ปีทั้งสิ้น 3,634,321.26 บาท โดยประมาณการกำไรขาดทุนในโครงการเลี้ยงแพะจำนวน 60 แม่พันธุ์ผลที่ได้เมื่อสิ้นสุดโครงการ 5 ปี คือ มีกำไรสะสมเท่ากับ 1,396,371.74 บาท ทำให้โครงการมีความเหมาะสมต่อการลงทุนและมีความเป็นไปได้ค่อนข้างสูงจากการประมาณการของผลกำไรขาดทุนในโครงการเลี้ยงแพะจำนวน 60 แม่พันธุ์

วนิดา มากศิริ (2548) จากการศึกษายังพบปัญหาเกี่ยวกับการเลี้ยงแพะของเกษตรกรเป็นเรื่องของโรคท้องอืดร้อยละ 28.3 และโรคท้องร่วงร้อยละ 15.1 โรคท้องอืด (bloat) สาเหตุเกิดจากแพะกินต้นพืชอ่อนๆจำนวนมากเกินไปจึงไปทำให้เกิดเป็นก๊าซขึ้นในกระเพาะหมักอย่างรวดเร็ว โดยทั่วไปจะพบหลังจากที่ปล่อยแพะลงแปลงหญ้า ส่วนโรคท้องร่วงจะพบในลูกแพะที่มีอายุน้อย ลูกแพะจะเกิดอาการท้องร่วงเนื่องจากได้รับเชื้อจากสิ่งแวดล้อมต่างๆ ที่มีเชื้อปนเปื้อนอยู่ในโรงเรือน

5.2 งานวิจัยสภาพการเลี้ยงแพะของเกษตรกรจังหวัดนนทบุรี

จากการศึกษางานวิจัยสภาพการเลี้ยงแพะของเกษตรกรจังหวัดนนทบุรี พบว่า จิราวัฒน์ ผ่องแผ้ว (2551) ได้ทำการศึกษาเรื่องการพัฒนาเครือข่ายกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะจังหวัดนนทบุรี พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เลี้ยงแพะพันธุ์ซาแนน เฉลี่ยคนละ 27.44 ตัว ราคาพ่อพันธุ์แพะเฉลี่ย 8,713.4 บาท และราคาแม่พันธุ์เฉลี่ย 7,026.8 บาท สามารถผลิตน้ำนมเฉลี่ย 9.52 กิโลกรัมต่อวัน จำหน่ายแพะเพื่อไปทำพันธุ์ได้ราคาเฉลี่ย 1,684.63 บาท และเพื่อการบริโภคได้ราคาเฉลี่ย 57.80 บาทต่อกิโลกรัม

การรวมกลุ่ม พบว่า เหตุผลส่วนใหญ่ในการรวมกลุ่มเกษตรกรเป็นเพราะเรื่องผลตอบแทน และการจัดหาวัตถุดิบ โดยเกษตรกรครึ่งหนึ่งมีความระดับความพึงพอใจกับสภาพการดำเนินงานของกลุ่ม บทบาทหน้าที่ แนวทางการดำเนินการกลุ่ม ความคิดเห็นเกี่ยวกับกลุ่ม พบว่า เกษตรกรมีความสนใจในการรวมกลุ่มในลักษณะกลุ่มแบบไม่เป็นทางการ โดยข้อดีการรวมกลุ่มสามารถเพิ่มอำนาจต่อรองได้ สามารถหาตลาดได้ง่าย การของบ ประมาณสนับสนุน การแลกเปลี่ยนพ่อพันธุ์ และอื่นๆ เช่น การหางานทำ การเพิ่มรายได้ เป็นต้น และกิจกรรมที่ต้องการให้เกิดขึ้นในการรวมกลุ่ม คือ กิจกรรมด้านการตลาด การจัดซื้อวัตถุดิบ การอบรมอาชีพ การจัดการด้านสายพันธุ์แพะ การแปรรูปผลิตภัณฑ์ การประกวดแพะ และการส่งเสริมการออม

การสร้างเครือข่าย เกษตรกรบางส่วนเห็นว่าไม่มีความจำเป็นในการสร้างเครือข่าย แต่ถ้าต้องการสร้างเครือข่ายเกษตรกรเห็นว่า ไม่จำเป็นต้องมีการสร้างพันธะกรณีข้อตกลงของเครือข่าย แต่ให้มีแนวทางการพัฒนาความสัมพันธ์เครือข่ายในรูปแบบการเยี่ยมฟาร์ม

เครือข่าย การจัดการคุณภาพ การประชุม และอื่นๆ เช่น การร่วมอบรม การพัฒนาอาชีพ เป็นต้น
 เกษตรกรที่สนใจการสร้างเครือข่าย พบว่าข้อดีของการสร้างเครือข่าย คือ การลดต้นทุนการผลิต
 การแลกเปลี่ยนความรู้ การเปิดช่องทางการตลาด และอื่นๆ เช่น การรู้จักเพื่อนร่วมอาชีพ การ
 สร้างสรรค์การแปรรูปผลผลิต และพบว่าข้อจำกัดการสร้างเครือข่าย คือ การติดต่อสื่อสาร การ
 กระจายข้อมูลและการดำเนินการยุ่งยาก และอื่นๆ เช่น ศักยภาพของแต่ละกลุ่มและผู้นำ เป็นต้น

5.3 งานวิจัยการรวมกลุ่มและเครือข่ายเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะ

นิสากร กล้าณรงค์ (2537) จากการศึกษาปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการส่งเสริมการ
 เลี้ยงแพะเพื่อการค้าในภาคใต้ : กรณีศึกษาอำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา พบว่า การตั้งกลุ่มเลี้ยงแพะ
 โดยการวางแผนจากเบื้องบนสู่เบื้องล่าง (top-down planning) ซึ่งการวางแผนในลักษณะนี้มักจะไม่
 ประสบความสำเร็จ ทั้งนี้เพราะผู้วางแผนอาจมีข้อมูลที่ไม่สมบูรณ์ ทำให้ขาดความเข้าใจสภาพของ
 แต่ละพื้นที่ และความต้องการที่แท้จริงของเกษตรกร การรวมกลุ่มของเกษตรกรควรเกิดจาก
 เกษตรกรเป็นผู้ริเริ่ม จากการที่พวกเขาเห็นประโยชน์และความจำเป็นของการรวมกลุ่ม กลุ่มที่
 เกิดขึ้นจะเป็นกลุ่มที่เข้มแข็งมิใช่รวมกลุ่มเพราะทางราชการบังคับหรือกำหนดให้ต้องรวม ส่วน
 เจ้าหน้าที่จะเป็นผู้คอยเสนอให้คำแนะนำและให้ความช่วยเหลือแก่กลุ่ม เพื่อตอบสนองความ
 ต้องการไม่ควรเป็นผู้เสนอความต้องการให้เกษตรกร

วิธีปฏิบัติในการส่งเสริมการเลี้ยงแพะเพื่อการค้า น่าจะดำเนินการตามลำดับขั้น
 ดังนี้

1. ต้องถามความสมัครใจของเกษตรกร ว่าผู้ใดต้องการเลี้ยงแพะเพื่อการค้า
2. ต้องจัดอบรมเกษตรกรให้ยอมรับวิธีการเลี้ยงดูแลตามหลักวิชาการ และ
 พร้อมที่จะเลี้ยง
3. ต้องชี้แจงให้เกษตรกรเห็นถึงประโยชน์ของการรวมกลุ่มและความ
 รับผิดชอบของสมาชิกแต่ละคนที่จะต้องมีต่อกลุ่ม
4. การจัดการตลาดที่มีประสิทธิภาพเพื่อเป็นหลักประกันแก่เกษตรกรผู้เลี้ยงแพะ

สุวรรณ บัวพันธ์ (2543) จากการศึกษาการพัฒนาเครือข่ายกลุ่มอาชีพเกษตรกรตำบล
 สันทราย อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าปัจจัยในการพัฒนาศูนย์เครือข่ายกลุ่มอาชีพของ
 เกษตรกร คือ

1. กลไกและโครงสร้างเดิมของสังคมที่มีอยู่ ความสัมพันธ์เชื่อมโยงชาวบ้านใน
 ตำบลสันทรายลักษณะความสัมพันธ์แบบญาติพี่น้อง เพื่อผูก เพื่อนบ้าน ทำให้ทุกคนมีพื้นฐานของ
 ความเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายอย่างเห็น ได้ชัด ยกตัวอย่างเช่น ความร่วมมือในการช่วยเหลือกัน
 ในการสร้างวัด สร้างโรงเรียน เครือข่ายที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาตินี้ เป็นตัวช่วยสนับสนุนให้มีการ

ติดต่อเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายจากสมาชิกที่เข้าร่วมอยู่ตลอดเวลา กลไกเดิมของสังคมที่มีอยู่นี้เองเป็นตัวช่วยประสานให้การดำเนินงานของศูนย์เครือข่ายกับกลุ่มเกษตรกรในแต่ละหมู่บ้านมีความเชื่อมโยงกันได้ง่าย และทำให้การดำเนินงานเป็นไปได้อย่างรวดเร็วมากขึ้น

2. มีการรวบรวมกลุ่มเกษตรกรในชุมชน ในตำบลสันทรายเกิดการรวมกลุ่มมานานแล้ว ซึ่งการรวมกลุ่มในอดีตเป็นการรวมกลุ่มเพื่อแก้ไขปัญหาพื้นฐานที่สำคัญ เช่น รวมกลุ่มเหมืองฝายเพื่อแก้ปัญหาเรื่องน้ำ นอกจากนี้ยังเป็นการรวมกลุ่มที่ช่วยเหลือกันในชุมชน เช่น กลุ่มฌาปนกิจ กลุ่มทำพิธีทางศาสนา ต่อมาพบว่าเกษตรกรในตำบลสันทรายเกิดการรวมกลุ่มอาชีพทางการเกษตรมากขึ้น ทำให้เกษตรกรเกิดกระบวนการเรียนรู้และเห็นความสำคัญของกระบวนการกลุ่มเพื่อแก้ไขปัญหาและแนวคิดของกระบวนการกลุ่มถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้เกษตรกรต้องการพัฒนาการรวมกลุ่มขึ้นเป็นกลุ่มเครือข่ายเกษตรกรระดับตำบล

จุดแข็ง จากเงื่อนไข ปัจจัยการพัฒนาศูนย์เครือข่าย มีดังนี้คือ

1. เกษตรกรเกิดแนวคิดพื้นฐานในการรวมกลุ่มเพื่อช่วยเหลือกันและเห็นความสำคัญของการกระจายการแก้ปัญหาจากระดับเครือข่ายหมู่บ้านสู่เครือข่ายตำบล

2. ตัวแทนกลุ่มเกิดทักษะกระบวนการถ่ายทอดความรู้

3. คณะกรรมการศูนย์เครือข่ายเกิดองค์รู้ในการดำเนินงานในรูปแบบของกลุ่มเครือข่ายระดับตำบล

ข้อจำกัดในการพัฒนาเครือข่ายคือ

1. ชุมชนตำบลสันทรายยังขาดผู้นำที่เสียสละที่แท้จริง

2. ผู้นำหมู่บ้านบางคน มีอิทธิพลต่อชาวบ้านมากเกินไป

3. จุดอ่อนของโครงสร้างของศูนย์เครือข่ายกลุ่มอาชีพของเกษตรกร คือ ประธานศูนย์เครือข่ายขาดแนวคิดต่อกระบวนการมีส่วนร่วมคือขาดการระดมความคิดเห็นจากตัวแทนทำให้ขาดการวางแผนร่วมกันในการดำเนินการบริหารจัดการ และคณะกรรมการกลางบางคนไม่ได้สมัครใจเข้ามาทำงานอย่างแท้จริงและขาดทักษะในการบริหารจัดการศูนย์เครือข่าย

4. การไม่ได้รับความร่วมมือจากผู้ใหญ่บ้านบางหมู่บ้าน โดยไม่ให้ความร่วมมือกับตัวแทนเกษตรกรจัดประชุมชี้แจงการดำเนินงานของศูนย์เครือข่ายทำให้ศูนย์เครือข่าย ขาดการประชาสัมพันธ์ได้อย่างทั่วถึง

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนากลุ่มและเครือข่ายเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะในอำเภอ บางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1. ประชากร ขึ้นทะเบียนเกษตรกรของปศุสัตว์

เกษตรกรที่เป็นสมาชิกกลุ่มผู้เลี้ยงแพะในอำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี 7 กลุ่ม จากข้อมูลปศุสัตว์อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี ปี พ.ศ. 2558 จำนวน 67 ราย โดยการวิจัยครั้งนี้ เก็บรวบรวมจากประชากรทั้งหมด ร้อยละ 100

1.1 ประชากรที่ใช้สัมภาษณ์ เกษตรกรที่เป็นสมาชิกกลุ่มผู้เลี้ยงแพะทั้ง 7 กลุ่ม มี จำนวน 67 ราย ที่แจ้งไว้กับทางปศุสัตว์อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี

1.2 ประชากรที่ใช้จัดเวทีสนทนา สมาชิกกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะในอำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี ทั้ง 7 กลุ่ม คือ วิสาหกิจชุมชนผู้เลี้ยงแพะนมบางบัวทอง วิสาหกิจชุมชนผู้เลี้ยงแพะเมืองนนท์ กลุ่มรักษ์สัตว์นนท์ กลุ่มสาธิตการเรียนรู้การเลี้ยงแพะนนทบุรี กลุ่มรักษ์แพะบางบัวทอง กลุ่มคลองลำรี และกลุ่มเลี้ยงแพะคลองเจ๊ก

1.3 ประชากรที่ใช้ประชุมอภิปรายผลการวิจัย ร่วมกับตัวแทนกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะในอำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี กลุ่มละ 2 ท่าน จำนวน 7 กลุ่ม

ตารางที่ 3.1 ข้อมูลกลุ่มผู้เลี้ยงแพะในอำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี

ลำดับ	ชื่อกลุ่ม	ประธาน	จำนวน
1	วิสาหกิจชุมชนผู้เลี้ยงแพะนมบางบัวทอง	นายเกรียงศักดิ์ สุจริต	8
2	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้เลี้ยงแพะเมืองนนท์	นายบุญผ่อง งามสะอาด	13
3	กลุ่มรักษ์สัตว์นนท์	นางสุมาลี แดงโกเมน	15
4	กลุ่มสาธิตการเรียนรู้การเลี้ยงแพะนนทบุรี	นางอังคณา ดำรงประเสริฐ	15
5	กลุ่มรักษ์แพะบางบัวทอง	ไม่มี	4
6	กลุ่มคลองลำรี	ไม่มี	7
7	กลุ่มเลี้ยงแพะคลองเจ๊ก	ไม่มี	5
		รวม	67

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบสัมภาษณ์เกษตรกรผู้เลี้ยงแพะในอำเภอบางบัวทอง มีลักษณะคำถามแบบปลายเปิด (Open-ended question) และคำถามแบบปลายปิด (Close-ended question) ซึ่งประกอบด้วย 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สภาพข้อมูลทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะในอำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี

ตอนที่ 2 สภาพการเลี้ยงแพะและการตลาด

ตอนที่ 3 สภาพการรวมกลุ่มและสร้างเครือข่าย

โดยคำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นในด้านต่างๆ ได้กำหนดค่าแนบเป็น 5 ระดับ คือ

- 5 หมายถึง ระดับความคิดเห็นมากที่สุด
- 4 หมายถึง ระดับความคิดเห็นมาก
- 3 หมายถึง ระดับความคิดเห็นปานกลาง
- 2 หมายถึง ระดับความคิดเห็นน้อย
- 1 หมายถึง ระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด

2.2 ประเด็นจัดเวทีสนทนาเกี่ยวกับการพัฒนากลุ่มและเครือข่าย เพื่อศึกษาการรวมกลุ่มและสร้างเครือข่าย มี 3 ประเด็น คือ อดีตที่ผ่านมา สถานการณ์ปัจจุบัน ความคาดหวังในอนาคต และปัญหาและข้อเสนอแนะ

2.3 การตรวจสอบแก้ไขและปรับปรุงเครื่องมือ

1) การตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา ผู้วิจัยสร้างแบบสัมภาษณ์โดยการศึกษาจากเอกสารวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การศึกษาในครั้งนี้ มีความถูกต้องสมบูรณ์ ผู้วิจัยจึงได้นำแบบสัมภาษณ์และประเด็นการสนทนากลุ่ม ไปให้ที่ปรึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาเครื่องมือการวิจัยตรวจสอบความถูกต้องและให้คำแนะนำการแก้ไข เพื่อให้ได้ข้อคำถามที่เหมาะสม ครอบคลุมเนื้อหาสาระและตรงตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการวัด และทำการปรับปรุงเพื่อให้เครื่องมือมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

2) การตรวจสอบความน่าเชื่อถือได้ (Reliability) โดยนำแบบสัมภาษณ์ไปทดสอบกลุ่มประชากรที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างในจำนวน 20 ตัวอย่าง โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบัท (Cronbach's alpha coefficient) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการ

คำนวณ ได้ค่าความเชื่อถือได้ของแบบสัมภาษณ์ทั้งฉบับ 0.820 เท่ากับ โดยมีรายละเอียดค่าความเชื่อมั่นแต่ละตอน ดังนี้

ตอนที่ 3 สภาพการรวมกลุ่มและสร้างเครือข่าย ของเกษตรกร มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.750

แสดงว่าแบบสัมภาษณ์นี้มีความน่าเชื่อถือได้ในระดับค่อนข้างมาก (กัลยา วานิชย์บัญชา 2555, น.36) ซึ่งปกติการวิจัยทางสังคมศาสตร์ เกณฑ์ยอมรับอยู่ที่ 0.7 ขึ้นไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 โดยการสัมภาษณ์เกษตรกร ซึ่งมีลักษณะคำถามแบบปลายเปิด (Open-ended question) และคำถามแบบปลายปิด (Close-ended question)

3.2 จัดเวทีสนทนากลุ่มผู้เลี้ยงแพะในอำเภอบางทอง จังหวัดนนทบุรี โดยการเชิญกลุ่มเกษตรกรที่ละกลุ่ม รวมครั้งการจัดเวทีสนทนาทั้งหมด 6 กลุ่ม

4. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้

ทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับเครื่องคอมพิวเตอร์สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ ดังนี้

1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) และค่ามัธยฐานหรือค่ากลาง (median) ค่าต่ำสุด (minimum) ค่าสูงสุด (maximum) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation)

การวิเคราะห์ระดับความคิดเห็น และปัญหาใช้เกณฑ์ที่เป็นระดับแปลผลระดับ โดยใช้ค่านำหนักเฉลี่ย

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.80	หมายถึง	ระดับน้อยมาก
ค่าเฉลี่ย 1.81 - 2.60	หมายถึง	ระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย 2.61 - 3.40	หมายถึง	ระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 3.41 - 4.20	หมายถึง	ระดับมาก
ค่าเฉลี่ย 4.21 - 5.00	หมายถึง	ระดับมากที่สุด

2) วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการจัดหมวดหมู่ข้อมูล การเปรียบเทียบ การอธิบายความเชื่อมโยงสัมพันธ์ และการวิเคราะห์เนื้อหา ได้แก่ การจัดหมวดหมู่ของเนื้อหาสำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพ

ตารางที่ 3.2 สรุปลักษณะการดำเนินการวิจัยเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย

วัตถุประสงค์	เครื่องมือ	วิธีการ/ประชากร	การวิเคราะห์ข้อมูล
1. เพื่อศึกษาสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะในอำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี	1. แบบสัมภาษณ์ ตอนที่ 1 สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะในอำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี	1. สัมภาษณ์ เกษตรกรที่เป็นสมาชิกกลุ่มทั้ง 7 กลุ่ม จำนวน 67 ราย	1. ข้อมูลเชิงปริมาณ และสถิติเชิงบรรยาย ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่ากลาง ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. เพื่อศึกษาสภาพการเลี้ยงแพะของกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะในอำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี	1. แบบสัมภาษณ์ ตอนที่ 2 สภาพการเลี้ยงและการตลาด 2. แบบสัมภาษณ์ ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรในการเลี้ยงแพะ การตลาด	1. สัมภาษณ์ เกษตรกรที่เป็นสมาชิกกลุ่มทั้ง 7 กลุ่ม จำนวน 67 ราย	1. ข้อมูลเชิงปริมาณ และสถิติเชิงบรรยาย ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่ากลาง ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
3. เพื่อศึกษาสภาพกลุ่มและเครือข่ายของเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะในอำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี	1. แบบสัมภาษณ์ ตอนที่ 3 สภาพการรวมกลุ่มและสร้างเครือข่าย ของเกษตรกรในอำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี	1. สัมภาษณ์ เกษตรกรที่เป็นสมาชิกกลุ่มทั้ง 7 กลุ่ม จำนวน 67 ราย	1. ข้อมูลเชิงปริมาณ และสถิติเชิงบรรยาย ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่ากลาง ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2. การให้ความหมาย โดยการจัดข้อมูล และการจำแนกข้อมูล
4. ศึกษาแนวทางในการพัฒนาและสร้างเครือข่ายการเลี้ยงแพะในอำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี	1. แบบสัมภาษณ์ ตอนที่ 3 สภาพการรวมกลุ่มและสร้างเครือข่าย ของเกษตรกรในอำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี 2. ประเด็นการจัดเวทีสนทนากับการพัฒนาและเครือข่าย (อดีต ปัจจุบัน และอนาคต)	1. สัมภาษณ์ เกษตรกรที่เป็นสมาชิกกลุ่มทั้ง 7 กลุ่ม จำนวน 67 ราย 2. การจัดเวทีสนทนากลุ่ม โดยแยกเป็นกลุ่ม ๆ	1. ข้อมูลเชิงปริมาณ และสถิติเชิงบรรยาย ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่ากลาง ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2. การให้ความหมาย โดยการจัดข้อมูล และการจำแนกข้อมูล

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนากลุ่มและเครือข่ายเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะในอำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี ศึกษาจากเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะในอำเภอบางบัวทอง จำนวน 67 ราย แบ่งออกเป็น 7 กลุ่ม คือ วิชาหกิจชุมชนผู้เลี้ยงแพะนมบางบัวทอง วิชาหกิจชุมชนกลุ่มผู้เลี้ยงแพะเมืองนนท์ กลุ่มรักษ์สัตว์นนท์ กลุ่มสาธิตการเรียนรู้การเลี้ยงแพะนนทบุรี กลุ่มรักษ์แพะบางบัวทอง กลุ่มคลองตำรี และกลุ่มเลี้ยงแพะคลองเจ๊ก โดยใช้แบบสัมภาษณ์ แล้วนำข้อมูลมาทำการวิเคราะห์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป แล้วนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

ตอนที่ 1 สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะในอำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี

1. ลักษณะทางสังคมของเกษตรกร
2. ลักษณะทางเศรษฐกิจของเกษตรกร

ตอนที่ 2 สภาพการเลี้ยงแพะและสภาพการตลาด

1. สภาพการเลี้ยงแพะของเกษตรกร
2. สภาพการตลาดของเกษตรกร

ตอนที่ 3 สภาพการรวมกลุ่มและสร้างเครือข่าย

1. ความคิดเห็นของสมาชิกต่อการรวมกลุ่มเกษตรกร
2. ความคิดเห็นของสมาชิกต่อปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเครือข่ายเกษตรกร
3. ปัญหาในการรวมกลุ่มและการสร้างเครือข่ายเกษตรกร

ตอนที่ 4 ข้อมูลการสนทนากลุ่มด้านแนวทางการพัฒนากลุ่มผู้เลี้ยงแพะในอำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี

ตอนที่ 5 ข้อมูลการสนทนากลุ่มด้านแนวทางการสร้างเครือข่ายเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะในอำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี

ตอนที่ 1 สภาพทางสังคม และเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะในอำเภอบางบัวทอง

1. ลักษณะทางสังคมของเกษตรกร

ลักษณะทางสังคมของเกษตรกร ได้แก่ เพศ ศาสนา อายุ ระดับการศึกษา และสถานภาพการสมรส สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมจากประชากรเกษตรกรที่เป็นสมาชิกกลุ่มผู้เลี้ยงแพะในอำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี จำนวน 67 ราย คิดเป็นร้อยละ 100 โดยการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏผลดังนี้

ตารางที่ 4.1 ลักษณะทางสังคมของเกษตรกร

N =67						
ลักษณะทางสังคม	จำนวน (คน)	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย	ต่ำสุด	สูงสุด	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน
เพศ						
- ชาย	49	73.1				
- หญิง	18	26.9				
ศาสนา						
- พุทธ	4	6.0				
- อิสลาม	63	94.0				
อายุ						
30 ปีหรือน้อยกว่า	10	14.9	50.12	16	81	13.564
31-40 ปี	6	8.9				
41-50 ปี	13	19.4				
51-60 ปี	25	37.3				
61 ปีหรือมากกว่า	13	19.4				
ระดับการศึกษา						
- ประถมศึกษา	37	55.2				
- มัธยมศึกษา-ปลาย	20	29.8				
- ปริญญาตรี หรือสูงกว่า	4	6.0				
- อนุปริญญา ปวศ.	4	6.0				
- ไม่ได้ศึกษา	2	3.0				

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

N =67

ลักษณะทางสังคม	จำนวน (คน)	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย	ต่ำสุด	สูงสุด	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน
สถานภาพสมรส						
- สมรส	58	86.6				
- โสด	4	6.0				
- หม้าย/หย่าร้าง	5	7.5				
ตำแหน่งทางสังคม						
- ไม่มีตำแหน่งใด	53	79.1				
- กรรมการหมู่บ้าน	8	11.9				
- กรรมการกองทุนหมู่บ้าน	7	10.4				
- กรรมการกลุ่มเกษตรกร	6	9.0				

จากตารางที่ 4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยทางด้านสังคมของเกษตรกร พบว่า

1.1 เพศ พบว่า เกษตรกรประมาณสองในสาม (ร้อยละ 73.1) เป็นชาย ร้อยละ 26.9 เป็นหญิง

1.2 ศาสนา พบว่า เกษตรกรเกือบทั้งหมด ร้อยละ 94.0 นับถือศาสนาอิสลาม และร้อยละ 6.0 นับถือศาสนาพุทธ

1.3 อายุ พบว่า เกษตรกรหนึ่งในสาม (ร้อยละ 37.3) มีอายุอยู่ระหว่าง 51-60 ปี รองลงมา ร้อยละ 19.4 มีอายุอยู่ระหว่าง 41-50 ปี ร้อยละ 19.4 มีอายุ 61 ปีหรือมากกว่า ร้อยละ 14.9 อายุ 30 ปีหรือน้อยกว่า และร้อยละ 8.9 มีอายุระหว่าง 31-40 ปี เกษตรกรอายุต่ำสุด 16 ปี สูงสุด 81 ปี อายุเฉลี่ย 50.12 ปี

1.4 ระดับการศึกษา พบว่า เกษตรกรประมาณครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 55.2) จบการศึกษาในระดับประถมศึกษา รองลงมา ร้อยละ 29.8 จบมัธยมต้น-ปลาย ร้อยละ 6.0 จบอนุปริญญา ปวส. ร้อยละ 6.0 จบปริญญาตรี หรือสูงกว่า และร้อยละ 3.0 ไม่ได้รับศึกษา

1.5 สถานภาพสมรส พบว่า เกษตรกรเกือบทั้งหมด ร้อยละ 86.6 สมรสแล้ว รองลงมา ร้อยละ 6.0 โสด และร้อยละ 7.5 หม้ายหรือหย่าร้าง

1.6 การมีตำแหน่งทางสังคม พบว่า เกษตรกรส่วนมาก (ร้อยละ 79.1) ไม่มีตำแหน่งทางสังคม รองลงมา ร้อยละ 11.9 เป็นกรรมการหมู่บ้าน ร้อยละ 10.4 เป็นกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และร้อยละ 9.0 เป็นกรรมการกลุ่มเกษตรกร

2. ลักษณะทางเศรษฐกิจของเกษตรกร

ลักษณะทางเศรษฐกิจของเกษตรกร ได้แก่ สมาชิกในครัวเรือน แรงงานภายในและภายนอกครัวเรือน การเป็นสมาชิกกลุ่ม ตำแหน่งทางสังคม ประสบการณ์การประกอบอาชีพการเลี้ยงแพะ รายได้จากการเลี้ยงแพะต่อปี รายจ่ายจากการเลี้ยงแพะต่อปี เงินออม การได้รับการสนับสนุน และการกู้ยืมเงิน สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมจากประชากรเกษตรกรที่เป็นสมาชิกกลุ่มผู้เลี้ยงแพะในอำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี จำนวน 67 ราย คิดเป็นร้อยละ 100 โดยการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏผลดังนี้

ตารางที่ 4.2 ลักษณะทางเศรษฐกิจของเกษตรกร

N =67

ลักษณะทางเศรษฐกิจ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย	ต่ำสุด	สูงสุด	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน			5.45	1	12	2.218
4 คนหรือน้อยกว่า	18	26.9				
5-9 คน	45	67.2				
10 คนหรือมากกว่า	4	6.0				
จำนวนแรงงานในการผลิต						
ภายในครอบครัว			2.51	1	10	1.627
2 คนหรือน้อยกว่า	42	62.7				
3-4 คน	20	29.8				
5 คนหรือมากกว่า	5	7.5				
ภายนอกครอบครัว			1.60	1	3	0.630
1 คน	5	7.5				
2 คนหรือมากกว่า	5	7.5				

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

N=67						
ลักษณะทางเศรษฐกิจ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย	ต่ำสุด	สูงสุด	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน
การเป็นสมาชิกกลุ่ม						
- กลุ่มเกษตรกร	67	100				
- กลุ่มลูกค้า ธกส.	17	25.4				
- กองทุนหมู่บ้าน	13	19.4				
- สหกรณ์การเกษตร	10	14.9				
- กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต	4	6.0				
ประสบการณ์การประกอบอาชีพ			10.00	1	58	10.758
การเลี้ยงแพะ						
4 ปีหรือน้อยกว่า	24	35.8				
5-14 ปี	26	38.8				
15 ปีหรือมากกว่า	17	25.4				
รายได้จากการเลี้ยงแพะต่อปี			61888.89	3,000	360,000	77438.41
19,999 บาท หรือน้อยกว่า	10	14.9				
20,000-59,999 บาท	20	29.8				
60,000 บาท หรือมากกว่า	15	22.4				
ไม่ระบุ	22	32.8				
รายจ่ายจากการเลี้ยงแพะต่อปี			34,377.78	2,000	180,000	45,693.86
19,999 บาท หรือน้อยกว่า	24	35.8				
20,000-59,999 บาท	16	23.9				
60,000 บาท หรือมากกว่า	6	9.0				
ไม่ระบุ	21	31.3				
เงินออม			16,466.67	4,000	150,000	30,313.31
19,999 บาท หรือน้อยกว่า	2	2.9				
20,000-59,999 บาท	6	9.0				
60,000 บาท หรือมากกว่า	5	7.5				
ไม่ระบุ	54	80.6				

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

N=67						
ลักษณะทางเศรษฐกิจ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย	ต่ำสุด	สูงสุด	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน
การได้รับการสนับสนุน						
- ไม่ได้รับการสนับสนุน	37	55.2				
- ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาล	30	44.8				
การกู้ยืมเงิน						
- ธ.ก.ส.	8	11.9				
- สหกรณ์การเกษตร	1	1.5				
- กองทุนหมู่บ้าน	5	7.5				
- พ่อค้า	1	1.5				
- เพื่อนบ้าน	1	1.5				

จากตารางที่ 4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจของเกษตรกรพบว่า

2.1 จำนวนสมาชิกในครัวเรือน พบว่า เกษตรกรประมาณสองในสาม (ร้อยละ 67.2) มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 5-9 คน รองลงมา ร้อยละ 26.9 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 4 คนหรือน้อยกว่า และร้อยละ 6.0 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 10 คนหรือมากกว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงแพะในอำเภอบางบัวทองมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนต่ำสุด 1 คน สูงสุด 12 คน จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 5.45 คน

2.2 จำนวนแรงงานในการผลิตภายในและภายนอกครัวเรือน

2.2.1 จำนวนแรงงานภายในครัวเรือน พบว่า เกษตรกรประมาณสองในสาม (ร้อยละ 62.7) มีจำนวนแรงงานในการผลิตภายในครัวเรือน 2 คนหรือน้อยกว่า รองลงมา ร้อยละ 29.8 มีจำนวนแรงงานในการผลิตภายในครัวเรือน 3-4 คน และร้อยละ 7.5 มีจำนวนแรงงานในการผลิตภายในครัวเรือน 5 คนหรือมากกว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงแพะในอำเภอบางบัวทองมีจำนวนแรงงานในการผลิตภายในครัวเรือนต่ำสุด 1 คน สูงสุด 10 คน จำนวนแรงงานในการผลิตภายในครัวเรือนเฉลี่ย 2.51 คน

2.2.2 จำนวนแรงงานภายนอกครัวเรือน พบว่า ร้อยละ 7.5 เกษตรกรมีจำนวนแรงงานในการผลิตภายนอกครัวเรือน 1 คน และมีจำนวนแรงงานในการผลิตภายนอกครัวเรือน 2 คนหรือมากกว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงแพะในอำเภอบางบัวทองมีจำนวนแรงงานในการผลิตภายนอกครัวเรือนต่ำสุด 1 คน สูงสุด 3 คน จำนวนแรงงานในการผลิตภายนอกครัวเรือน 1.60 คน

2.3 การเป็นสมาชิกกลุ่ม/สถาบันเกษตรกร พบว่า เกษตรกรทั้งหมด (ร้อยละ 100.0) เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร รองลงมาร้อยละ 25.4 เป็นสมาชิกกลุ่มลูกค้า ชกส. ร้อยละ 19.4 เป็นสมาชิก กองทุนหมู่บ้าน ร้อยละ 14.9 เป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตร และร้อยละ 6.0 เป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

2.4 ประสบการณ์การประกอบอาชีพการเลี้ยงแพะ พบว่า เกษตรกรประมาณหนึ่งในสาม (ร้อยละ 38.8) มีประสบการณ์ 5-14 ปี รองลงมา ร้อยละ 35.8 มีประสบการณ์ 4 ปีหรือน้อยกว่า และร้อยละ 25.4 มีประสบการณ์ 15 ปีหรือมากกว่า ประสบการณ์ในการเลี้ยงแพะต่ำสุด 1 ปี สูงสุด 58 ปี และมีประสบการณ์การเลี้ยงแพะเฉลี่ย 10.00 ปี

2.5 รายได้จากการเลี้ยงแพะต่อปี พบว่า เกษตรกรประมาณหนึ่งในสี่ (ร้อยละ 29.8) มีรายได้ 20,000-59,999 บาทต่อปี รองลงมา ร้อยละ 22.4 มีรายได้ 60,000 บาทต่อปี หรือมากกว่า ร้อยละ 14.9 มีรายได้ 19,999 บาทต่อปี และร้อยละ 32.8 ไม่ระบุข้อมูล รายได้จากการเลี้ยงแพะต่ำสุด 3,000 บาทต่อปี สูงสุด 360,000 บาทต่อปี และมีรายได้จากการเลี้ยงแพะเฉลี่ย 61,888.89 ต่อปี

2.6 รายจ่ายจากการเลี้ยงแพะต่อปี พบว่า เกษตรกรประมาณหนึ่งในสาม ร้อยละ 35.8 มีรายจ่าย 19,999 บาทต่อปี หรือน้อยกว่า รองลงมา ร้อยละ 23.9 มีรายจ่าย 20,000-59,999 บาทต่อปี ร้อยละ 9.0 มีรายจ่าย 60,000 บาทต่อปี หรือมากกว่า และร้อยละ 31.3 ไม่ระบุข้อมูล รายจ่ายจากการเลี้ยงแพะต่อปีต่ำสุด 2,000 บาทต่อปี สูงสุด 180,000 บาทต่อปี และรายจ่ายจากการเลี้ยงแพะต่อปีเฉลี่ย 34,377.78 ต่อปี

2.7 เงินออมต่อปี พบว่า เกษตรกร ร้อยละ 9.0 มีเงินออม 20,000-59,999 บาทต่อปี รองลงมา ร้อยละ 7.5 มีเงินออม 60,000 บาทต่อปี หรือมากกว่า ร้อยละ 2.9 มีเงินออม 19,999 บาทต่อปี หรือน้อยกว่า และร้อยละ 80.6 ไม่ระบุข้อมูล เงินออมต่อปีต่ำสุด 4,000 บาทต่อปี สูงสุด 150,000 บาทต่อปี และมีเงินออมต่อปีเฉลี่ย 16,466.67 ต่อปี

2.8 การได้รับการสนับสนุน พบว่า เกษตรกรประมาณครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 55.2) ไม่ได้รับการสนับสนุน รองลงมา ร้อยละ 44.8 ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาล และไม่ได้รับการสนับสนุนจากภาคเอกชน

2.9 การกู้ยืมเงิน พบว่า เกษตรกร ร้อยละ 11.9 กู้เงินกับ ธ.ก.ส. รองลงมา ร้อยละ 7.5 กับกองทุนหมู่บ้าน และร้อยละ 1.5 กับสหกรณ์การเกษตร พ่อค้า และเพื่อนบ้าน

ตอนที่ 2 สภาพการเลี้ยงแพะ และการตลาด ของเกษตรกรในอำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี

1. สภาพการเลี้ยงแพะ

สภาพการเลี้ยงแพะของเกษตรกร ประกอบด้วย 1) ชนิดและพันธุ์แพะ 2) จำนวนแพะที่เลี้ยง 3) แหล่งที่มาของพ่อ-แม่พันธุ์แพะ การให้อาหาร และลักษณะการเลี้ยงแพะ และ 4) การป้องกันโรคในการเลี้ยงแพะ การวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏผลดังรายละเอียดในตารางที่ 4.3-4.6 ดังนี้

1.1 ชนิดและพันธุ์แพะ

ชนิดและพันธุ์แพะของเกษตรกร จากการวิเคราะห์ข้อมูล ปรากฏผลดังรายละเอียดในตารางที่ 4.3

ตารางที่ 4.3 ชนิดและพันธุ์แพะ

N=67		
สภาพการเลี้ยงแพะ	จำนวน(คน)	ร้อยละ
ชนิดแพะที่เลี้ยง		
- แพะนม	38	56.7
- แพะเนื้อ	31	46.3
- กึ่งเนื้อกึ่งนม	16	23.9
พันธุ์แพะ		
- ชาแนน	44	65.7
- ลูกผสมพื้นเมือง	24	35.8
- บอร์	21	31.3
- อัลไพน์	7	10.4
- ทอกเกินเบอร์	4	6.0

จากตารางที่ 4.3 พบว่า ชนิดและพันธุ์แพะที่เกษตรกรเลี้ยง มีรายละเอียดดังนี้

ชนิดแพะที่เลี้ยง พบว่า เกษตรกรมากกว่าครึ่งหนึ่ง ร้อยละ 56.7 เลี้ยงแพะพันธุ์นม รองลงมา ร้อยละ 46.3 เลี้ยงแพะพันธุ์เนื้อ และร้อยละ 23.9 เลี้ยงแพะพันธุ์กึ่งเนื้อกึ่งนม

พันธุ์แพะ พบว่า เกษตรกรประมาณสองในสาม ร้อยละ 65.7 เลี้ยงแพะพันธุ์ชาแนน รองลงมา ร้อยละ 35.8 เลี้ยงแพะพันธุ์ลูกผสมพื้นเมือง ร้อยละ 31.3 เลี้ยงแพะพันธุ์บอร์ ร้อยละ 10.4 เลี้ยงแพะพันธุ์อัลไพน์ และร้อยละ 6.0 เลี้ยงแพะพันธุ์ทอกเกินเบอร์

1.2 จำนวนแพะที่เลี้ยง

จำนวนแพะที่เลี้ยงของเกษตรกร จากการวิเคราะห์ข้อมูล ปรากฏผลดังรายละเอียดในตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.4 จำนวนแพะที่เลี้ยง

N=67						
สภาพการเลี้ยงแพะ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย	ต่ำสุด	สูงสุด	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน
จำนวนแพะที่เลี้ยง			31.131	2	225	21.13
9 ตัว หรือน้อยกว่า	27	40.3				
10-29 ตัว	25	37.3				
30 ตัว หรือมากกว่า	15	22.4				
จำนวนแพะเพศผู้			15.727	0	110	6.34
9 ตัว หรือน้อยกว่า	59	88.1				
10-29 ตัว	6	8.9				
30 ตัว หรือมากกว่า	2	3.0				
จำนวนแพะเพศเมีย			16.761	1	115	14.31
9 ตัว หรือน้อยกว่า	36	53.7				
10-29 ตัว	23	34.3				
30 ตัว หรือมากกว่า	8	11.9				

จากตารางที่ 4.4 พบว่า จำนวนแพะที่เลี้ยงของเกษตรกร มีรายละเอียดดังนี้
จำนวนแพะที่เลี้ยง พบว่า เกษตรกร ร้อยละ 40.3 เลี้ยงแพะจำนวน 9 ตัว หรือน้อยกว่า ร้อยละ 37.3 เลี้ยงแพะจำนวน 10-29 ตัว และร้อยละ 22.4 เลี้ยงแพะจำนวน 30 ตัว หรือมากกว่า เกษตรกรเลี้ยงแพะจำนวนต่ำสุด 2 ตัว สูงสุด 225 ตัว จำนวนแพะที่เลี้ยงเฉลี่ย 21.13 ตัว

จำนวนแพะเพศผู้ พบว่า เกษตรกร ร้อยละ 88.1 มีแพะเพศผู้จำนวน 9 ตัว หรือน้อยกว่า ร้อยละ 8.9 มีแพะเพศผู้จำนวน 10-29 ตัว และร้อยละ 3.0 มีแพะเพศผู้จำนวน 30 ตัว หรือมากกว่า เกษตรกรมีแพะเพศผู้จำนวนต่ำสุด 0 ตัว สูงสุด 110 ตัว จำนวนมีแพะเพศผู้เฉลี่ย 6.34 ตัว

จำนวนแพะเทศเมีย พบว่า เกษตรกรประมาณครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 53.7) มีแพะเทศเมียจำนวน 9 ตัว หรือน้อยกว่า ร้อยละ 31.3 มีแพะเทศเมียจำนวน 10-29 ตัว และร้อยละ 14.9 มีแพะเทศเมียจำนวน 30 ตัว หรือมากกว่า เกษตรกรมีแพะเทศเมียจำนวนต่ำสุด 1 ตัว สูงสุด 115 ตัว จำนวนมีแพะเทศเมียเฉลี่ย 14.31 ตัว

1.3 แหล่งที่มาของพ่อ-แม่พันธุ์แพะ การให้อาหาร และลักษณะการเลี้ยงแพะ

แหล่งที่มาของพ่อ-แม่พันธุ์แพะ การให้อาหาร และลักษณะการเลี้ยงแพะของเกษตรกร จากการวิเคราะห์ข้อมูล ปรากฏผลดังรายละเอียดในตารางที่ 4.5

ตารางที่ 4.5 แหล่งที่มาของพ่อ-แม่พันธุ์แพะ การให้อาหาร และลักษณะการเลี้ยงแพะ

N=67		
สภาพการเลี้ยงแพะ	จำนวน(คน)	ร้อยละ
แหล่งที่มาของพ่อ-แม่พันธุ์แพะ		
- ญาติ-พี่น้อง	43	64.2
- พ่อค้าคนกลาง	15	22.4
- กรมปศุสัตว์	14	20.9
- ตลาดค้าสัตว์	7	10.4
การให้อาหาร		
- หญ้าขน	60	89.6
- อาหารข้น	28	41.8
- กากถั่วเหลือง	27	40.3
- ข้าวโพดหมัก	27	40.3
- กระถิน	26	38.8
ลักษณะการเลี้ยงแพะ		
- แบบขังคอก	50	74.6
- แบบปล่อย	10	14.9
- แบบผสมผสานกับการปลูกพืช	5	7.5
- แบบผูกล้าม	2	3.0

จากตารางที่ 4.5 พบว่า แหล่งที่มาของพ่อ-แม่พันธุ์แพะ การให้อาหาร และลักษณะการเลี้ยงแพะของเกษตรกร มีรายละเอียดดังนี้

แหล่งที่มาของฟอสเฟต พบว่า เกษตรกร ร้อยละ 64.2 มีแหล่งที่มาจากญาติ-พี่น้อง ร้อยละ 22.4 มีแหล่งที่มาจากพ่อค้าคนกลาง ร้อยละ 20.9 มีแหล่งที่มาจากกรมปศุสัตว์ และ ร้อยละ 10.4 มีแหล่งที่มาจากตลาดค้าสัตว์

การให้อาหาร พบว่า เกษตรกร ร้อยละ 89.6 ให้อาหารข้นเป็นอาหาร ร้อยละ 41.8 ให้อาหารข้นเป็นอาหาร ร้อยละ 40.3 ให้อาหารข้นเป็นอาหาร ร้อยละ 40.3 ให้อาหารข้นเป็นอาหาร และร้อยละ 38.8 ให้อาหารข้นเป็นอาหาร

ลักษณะการเลี้ยงแพะ พบว่า เกษตรกร ร้อยละ 74.6 เลี้ยงแพะแบบขังคอก ร้อยละ 14.9 เลี้ยงแพะแบบปล่อย ร้อยละ 7.5 เลี้ยงแพะแบบผสมผสานกับการปลูกพืช และร้อยละ 3.0 เลี้ยงแพะแบบผูกถ้ำ

1.4 การป้องกันโรคในการเลี้ยงแพะ

การป้องกันโรคในการเลี้ยงแพะของเกษตรกร จากการวิเคราะห์ข้อมูล ปรากฏผล ดังรายละเอียดในตารางที่ 4.6

ตารางที่ 4.6 การป้องกัน โรคในการเลี้ยงแพะ

การป้องกันโรคในการเลี้ยงแพะ	ดำเนินการ		ไม่ได้ดำเนินการ	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
การทำวัคซีน	58	86.6	9	13.4
การตรวจโรค	50	74.6	17	25.4

จากตารางที่ 4.6 พบว่า การป้องกันโรคในการเลี้ยงแพะของเกษตรกร มีรายละเอียด ดังนี้

การทำวัคซีน พบว่า เกษตรกร ร้อยละ 86.6 มีการทำวัคซีน และร้อยละ 13.4 ไม่มีการทำวัคซีน

การตรวจโรค พบว่า เกษตรกร ร้อยละ 74.6 มีการตรวจโรค และร้อยละ 25.4 ไม่มีการตรวจโรค

2. สภาพการตลาด

สภาพการตลาดของเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะ ประกอบด้วย 1) ราคาผลผลิต 2) การดำเนินการจัดหาตลาด 3) ผลผลิตและลักษณะการจำหน่าย และ 4) วิธีการและการดำเนินการประชาสัมพันธ์ การวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏผลดังรายละเอียดในตารางที่ 4.6-4.11 ดังนี้

2.1 ราคาผลผลิตของเกษตรกร

ราคาผลผลิต ได้แก่ ราคาซื้อขายพ่อ-แม่พันธุ์แพะ ราคาขายลูกแพะ ราคาขายเนื้อแพะ และราคาขายน้ำมันแพะ จากการวิเคราะห์ข้อมูล ปรากฏผลดังรายละเอียดในตารางที่ 4.7

ตารางที่ 4.7 ราคาผลผลิตของเกษตรกร

N= 67						
สภาพการตลาด	จำนวน (คน)	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย	ต่ำสุด	สูงสุด	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน
ราคาซื้อขายพ่อพันธุ์			11,344.44	1,500	35,000	6,112.201
9,999 บาท หรือน้อยกว่า	40	59.7				
10,000-19,999 บาท	25	37.3				
20,000 บาท หรือมากกว่า	2	3.0				
ไม่ระบุ	7	10.4				
ราคาซื้อขายแม่พันธุ์			10,766.67	1,000	25,000	5,388.208
9,999 บาท หรือน้อยกว่า	47	70.1				
10,000-19,999 บาท	18	26.9				
20,000 บาท หรือมากกว่า	2	3.0				
ไม่ระบุ	2	3.0				
ราคาขายลูกแพะ บาท/ตัว			2,077.78	1,000	6,000	1,845.423
2,000 บาท หรือน้อยกว่า	14	20.9				
2,001-4,000 บาท	10	14.9				
4,001 บาท หรือมากกว่า	8	11.9				
ไม่ระบุ	35	52.2				
ราคาขายเนื้อแพะ บาท/ตัว			100.00	70	190	54.150
99 บาท หรือน้อยกว่า	6	8.9				
100-150 บาท	35	52.2				
151 บาท หรือมากกว่า	1	1.5				
ไม่ระบุ	24	35.8				

ตารางที่ 4.7 ต่อ

N= 67

สภาพการตลาด	จำนวน (คน)	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย	ต่ำสุด	สูงสุด	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน
ราคาจำหน่ายน้ำมัน บาท/ลิตร			35.11	0	80	27.659
50 บาท หรือน้อยกว่า	19	28.4				
51-60 บาท	7	10.4				
61 บาท หรือมากกว่า	3	4.5				
ไม่ระบุ	38	56.7				

จากตารางที่ 4.7 พบว่า ราคาผลผลิตของเกษตรกร มีรายละเอียดดังนี้

ราคาซื้อขายพ่อพันธุ์ พบว่า จำนวนเกษตรกร ร้อยละ 59.7 มีการซื้อขายพ่อพันธุ์ 9,999 บาทต่อตัว หรือน้อยกว่า ร้อยละ 37.3 มีการซื้อขายพ่อพันธุ์ 10,000-19,999 บาทต่อตัว ร้อยละ 3.0 มีการซื้อขายพ่อพันธุ์ 20,000 บาทต่อตัว หรือมากกว่า และร้อยละ 10.4 ไม่ระบุข้อมูล มีการซื้อขายพ่อพันธุ์ราคาต่ำสุด 1,500 บาทต่อตัว สูงสุด 35,000 บาทต่อตัว และมีการซื้อขายพ่อพันธุ์ราคาเฉลี่ย 11,344.44 ต่อตัว

ราคาซื้อขายแม่พันธุ์ พบว่า จำนวนเกษตรกร ร้อยละ 70.1 มีการซื้อขายแม่พันธุ์ 9,999 บาทต่อตัว หรือน้อยกว่า ร้อยละ 26.9 มีการซื้อขายแม่พันธุ์ 10,000-19,999 บาทต่อตัว ร้อยละ 3.0 มีการซื้อขายแม่พันธุ์ 20,000 บาทต่อตัว หรือมากกว่า และร้อยละ 3.0 ไม่ระบุข้อมูล มีการซื้อขายแม่พันธุ์ราคาต่ำสุด 1,000 บาทต่อตัว สูงสุด 25,000 บาทต่อตัว และมีขายแม่พันธุ์ราคาเฉลี่ย 10,766.67 ต่อตัว

ราคาขายลูกแพะ พบว่า จำนวนเกษตรกร ร้อยละ 20.9 มีการจำหน่ายลูกแพะ 2,000 บาทต่อตัว หรือน้อยกว่า ร้อยละ 14.9 มีการจำหน่ายลูกแพะ 2,001-4,000 บาทต่อตัว ร้อยละ 11.9 มีการจำหน่ายลูกแพะ 4,001 บาทต่อตัว หรือมากกว่า และร้อยละ 52.2 ไม่ระบุข้อมูล มีการจำหน่ายลูกแพะราคาต่ำสุด 1,000 บาทต่อตัว สูงสุด 6,000 บาทต่อตัว และจำหน่ายลูกแพะราคาเฉลี่ย 2,077.78 ต่อตัว

ราคาขายเนื้อแพะ พบว่า จำนวนเกษตรกร ร้อยละ 52.2 มีการจำหน่ายเนื้อแพะ 100-150 บาทต่อกิโลกรัม ร้อยละ 8.9 มีการจำหน่ายเนื้อแพะ 99 บาทต่อกิโลกรัม หรือน้อยกว่า ร้อยละ 1.5 มีการจำหน่ายเนื้อแพะ 151 บาทต่อกิโลกรัม หรือมากกว่า และร้อยละ 35.8 ไม่ระบุข้อมูล มีการจำหน่ายเนื้อแพะราคาต่ำสุด 70 บาทต่อกิโลกรัม สูงสุด 190 บาทต่อกิโลกรัม และจำหน่ายเนื้อแพะราคาเฉลี่ย 100.00 บาทต่อกิโลกรัม

ราคาขายน้ำมันมะพร้าว พบว่า จำนวนเกษตรกร ร้อยละ 28.4 จำหน่ายน้ำมันมะพร้าวได้ราคา 50 บาทต่อลิตร หรือน้อยกว่า ร้อยละ 10.4 จำหน่ายน้ำมันมะพร้าวได้ราคา 51-60 บาทต่อลิตร ร้อยละ 4.5 จำหน่ายน้ำมันมะพร้าวได้ราคา 61 บาทต่อลิตร หรือมากกว่า และร้อยละ 56.7 ไม่ระบุข้อมูล มีการจำหน่ายน้ำมันมะพร้าวได้ราคาต่ำสุด 0 บาทต่อลิตร สูงสุด 80 บาทต่อลิตร และจำหน่ายน้ำมันมะพร้าวได้ราคาเฉลี่ย 35.11 บาทต่อลิตร

2.2 การดำเนินการจัดหาตลาดเพื่อจำหน่ายผลผลิตของเกษตรกร

การดำเนินการจัดหาตลาดเพื่อจำหน่ายผลผลิตของเกษตรกร จากการวิเคราะห์ข้อมูล ปรากฏผลดังรายละเอียดในตารางที่ 4.8

ตารางที่ 4.8 การดำเนินการจัดหาตลาดเพื่อจำหน่ายผลผลิตของเกษตรกร

การดำเนินการจัดหาตลาด	N=67			
	ดำเนินการ		ไม่ได้ดำเนินการ	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ดำเนินการด้วยตนเอง	65	97.0	2	3.0
กลุ่มดำเนินการ	11	16.4	56	83.6
เจ้าหน้าที่ดำเนินการ	2	3.0	65	97.0
กลุ่มดำเนินการร่วมกับเจ้าหน้าที่	7	10.4	60	89.6

หมายเหตุ: * เกษตรกรสามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

จากตารางที่ 4.8 พบว่า การดำเนินการจัดหาตลาดเพื่อจำหน่ายผลผลิตของเกษตรกร มีรายละเอียดดังนี้

ดำเนินการด้วยตนเอง พบว่า จำนวนเกษตรกร ร้อยละ 97.0 มีการดำเนินการจำหน่ายผลผลิตด้วยตนเอง และร้อยละ 3.0 ไม่มีการดำเนินการจำหน่ายผลผลิตด้วยตนเอง

กลุ่มดำเนินการ พบว่า จำนวนเกษตรกร ร้อยละ 83.6 ไม่มีกลุ่มดำเนินการจำหน่ายผลผลิต และร้อยละ 16.4 มีกลุ่มดำเนินการจำหน่ายผลผลิต

เจ้าหน้าที่ดำเนินการ พบว่า จำนวนเกษตรกร ร้อยละ 97.0 ไม่มีเจ้าหน้าที่ดำเนินการจำหน่ายผลผลิต และร้อยละ 3.0 มีเจ้าหน้าที่ดำเนินการจำหน่ายผลผลิต

กลุ่มดำเนินการร่วมกับเจ้าหน้าที่ พบว่า จำนวนเกษตรกร ร้อยละ 89.6 ไม่มีกลุ่มดำเนินการร่วมกับเจ้าหน้าที่จำหน่ายผลผลิต และร้อยละ 10.4 มีกลุ่มดำเนินการร่วมกับเจ้าหน้าที่จำหน่ายผลผลิต

2.3 ผลผลิต และลักษณะการจำหน่ายของเกษตรกร

ผลผลิต และลักษณะการจำหน่ายของเกษตรกร จากการวิเคราะห์ข้อมูล ปรากฏผลดังรายละเอียดในตารางที่ 4.9

ตารางที่ 4.9 ผลผลิตและลักษณะการจำหน่ายของเกษตรกร

N=67						
สภาพการตลาด	จำนวน (คน)	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย	ต่ำสุด	สูงสุด	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน
ปริมาณน้ำนม ลิตร/วัน			6.574	0	30	3.85
4 ลิตร หรือน้อยกว่า	10	14.9				
5-9 ลิตร	8	11.9				
10 ลิตร หรือมากกว่า	11	16.4				
ไม่ระบุ	38	56.7				
ลักษณะการจำหน่ายผลผลิต						
- ขายปลีก	44	65.7				
- ขายส่ง	28	41.8				
- ผ่านพ่อค้าคนกลาง	28	41.8				
- เทศกาลงานต่างๆ	18	26.9				
- ตามใบสั่ง	7	10.4				
- ฝากร้านค้าจำหน่ายในชุมชน	4	6.0				

หมายเหตุ: * เกษตรกรสามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

จากตารางที่ 4.9 พบว่า ผลผลิตและลักษณะการจำหน่ายของเกษตรกร มีรายละเอียดดังนี้

ปริมาณน้ำนมแพะ พบ จำนวนเกษตรกร ร้อยละ 16.4 ผลิตน้ำนมแพะได้ปริมาณ 10 ลิตรต่อวัน หรือมากกว่า ร้อยละ 14.9 ผลิตน้ำนมแพะได้ปริมาณ 4 ลิตรต่อวัน หรือน้อยกว่า ร้อยละ 11.9 ผลิตน้ำนมแพะได้ปริมาณ 5-9 ลิตรต่อวัน และร้อยละ 56.7 ไม่ระบุข้อมูล มีการผลิตน้ำนมแพะ

ได้ปริมาณต่ำสุด 0 ลิตรต่อวัน สูงสุด 30 ลิตรต่อวัน และผลิตน้ำนมแพะได้ปริมาณเฉลี่ย 3.85 ลิตรต่อวัน

ลักษณะการจำหน่ายผลผลิต พบว่า จำนวนเกษตรกร ร้อยละ 65.7 มีลักษณะการจำหน่ายผลผลิตแบบขายปลีก ร้อยละ 41.8 มีลักษณะการจำหน่ายผลผลิตแบบขายส่งและแบบผ่านพ่อค้าคนกลาง ร้อยละ 26.9 มีลักษณะการจำหน่ายผลผลิตแบบเทศกาลงานต่างๆ ร้อยละ 10.4 มีลักษณะการจำหน่ายผลผลิตแบบตามใบสั่ง และร้อยละ 6.0 ลักษณะการจำหน่ายผลผลิตแบบฝากร้านค้าจำหน่ายในชุมชน

2.4 วิธีการ และการดำเนินการประชาสัมพันธ์ของเกษตรกร

วิธีการ และการดำเนินการประชาสัมพันธ์ของเกษตรกร จากการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏผลดังรายละเอียดในตารางที่ 4.10-4.11

ตารางที่ 4.10 วิธีการประชาสัมพันธ์เพื่อจำหน่ายผลผลิตของเกษตรกร

วิธีการประชาสัมพันธ์	N=67			
	ดำเนินการ		ไม่ได้ดำเนินการ	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ประชาสัมพันธ์ผ่านทางบุคคล	66	98.5	1	1.5
ประชาสัมพันธ์ผ่านทางสื่อสิ่งพิมพ์	3	4.5	64	95.5
ประชาสัมพันธ์ผ่านทางอินเทอร์เน็ต	6	9.0	61	91.0
การออกบูธแสดงสินค้า	3	4.5	64	95.5

หมายเหตุ: * เกษตรกรสามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

จากตารางที่ 4.11 พบว่า วิธีการประชาสัมพันธ์เพื่อจำหน่ายผลผลิตของเกษตรกร มีรายละเอียดดังนี้

โฆษณาผ่านทางบุคคล พบว่า จำนวนเกษตรกร ร้อยละ 98.5 มีการโฆษณาผ่านทางบุคคลเพื่อจำหน่ายผลผลิตด้วยตนเอง และร้อยละ 1.5 ไม่มีการโฆษณาผ่านทางบุคคลเพื่อจำหน่ายผลผลิตด้วยตนเอง

โฆษณาผ่านทางสื่อสิ่งพิมพ์ พบว่า จำนวนเกษตรกร ร้อยละ 95.5 ไม่มีการโฆษณาผ่านทางสื่อสิ่งพิมพ์เพื่อจำหน่ายผลผลิต และร้อยละ 4.5 มีการโฆษณาผ่านทางสื่อสิ่งพิมพ์เพื่อจำหน่ายผลผลิต

โฆษณาผ่านทางอินเทอร์เน็ต พบว่า พบว่า จำนวนเกษตรกร ร้อยละ 91.0 ไม่มีการโฆษณาผ่านทางอินเทอร์เน็ตเพื่อจำหน่ายผลผลิต และร้อยละ 9.0 มีการโฆษณาผ่านทางอินเทอร์เน็ตเพื่อจำหน่ายผลผลิต

การออกบูธแสดงสินค้า พบว่า จำนวนเกษตรกร ร้อยละ 95.5 ไม่มีการออกบูธแสดงสินค้าเพื่อจำหน่ายผลผลิต และร้อยละ 4.5 มีการออกบูธแสดงสินค้าเพื่อจำหน่ายผลผลิต

ตารางที่ 4.11 การดำเนินการประชาสัมพันธ์เพื่อจำหน่ายผลผลิตของเกษตรกร

N=67

การดำเนินการประชาสัมพันธ์	ดำเนินการ		ไม่ได้ดำเนินการ	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ดำเนินการด้วยตนเอง	64	95.5	3	4.5
กลุ่มดำเนินการ	8	11.9	59	88.1
เจ้าหน้าที่ดำเนินการ	4	6.0	63	94.0
กลุ่มดำเนินการร่วมกับเจ้าหน้าที่	2	3.0	65	97.0

หมายเหตุ: * เกษตรกรสามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

จากตารางที่ 4.11 พบว่า การดำเนินการประชาสัมพันธ์เพื่อจำหน่ายผลผลิตของเกษตรกร มีรายละเอียดดังนี้

ดำเนินการด้วยตนเอง พบว่า จำนวนเกษตรกร ร้อยละ 95.5 มีการดำเนินการประชาสัมพันธ์เพื่อจำหน่ายผลผลิตด้วยตนเอง และร้อยละ 4.5 ไม่มีการดำเนินการประชาสัมพันธ์เพื่อจำหน่ายผลผลิตด้วยตนเอง

กลุ่มดำเนินการ พบว่า จำนวนเกษตรกร ร้อยละ 88.1 ไม่มีกลุ่มดำเนินการประชาสัมพันธ์เพื่อจำหน่ายผลผลิต และร้อยละ 11.9 มีกลุ่มดำเนินการประชาสัมพันธ์เพื่อจำหน่ายผลผลิต

เจ้าหน้าที่ดำเนินการ พบว่า จำนวนเกษตรกร ร้อยละ 94.0 ไม่มีเจ้าหน้าที่ดำเนินการประชาสัมพันธ์เพื่อจำหน่ายผลผลิต และร้อยละ 6.0 มีเจ้าหน้าที่ดำเนินการประชาสัมพันธ์เพื่อจำหน่ายผลผลิต

กลุ่มดำเนินการร่วมกับเจ้าหน้าที่ พบว่า จำนวนเกษตรกร ร้อยละ 97.0 ไม่มีกลุ่มดำเนินการร่วมกับเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์เพื่อจำหน่ายผลผลิต และร้อยละ 3.0 มีกลุ่มดำเนินการร่วมกับเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์เพื่อจำหน่ายผลผลิต

ตอนที่ 3 สภาพการรวมกลุ่มและสร้างเครือข่าย ของเกษตรกรในอำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี

1. สภาพการรวมกลุ่มของเกษตรกร

สภาพการรวมกลุ่มของเกษตรกร ตามองค์ประกอบของกลุ่ม คือ 1) ตำแหน่งของสมาชิกในกลุ่มเกษตรกร 2) วัตถุประสงค์ของกลุ่มเกษตรกร 3) กิจกรรมของกลุ่มเกษตรกร และ 4) ทูนของกลุ่มเกษตรกร การวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏผลดังรายละเอียดในตารางที่ 4.12-4.17 ดังนี้

1.1 ตำแหน่งของสมาชิกในกลุ่มเกษตรกร

ตำแหน่งของสมาชิกในกลุ่มเกษตรกร จากการวิเคราะห์ข้อมูล ปรากฏผลดังรายละเอียดในตารางที่ 4.12

ตารางที่ 4.12 ตำแหน่งของสมาชิกในกลุ่มเกษตรกร

N=67		
ตำแหน่ง	จำนวน(คน)	ร้อยละ
สมาชิก	46	68.7
กรรมการ	14	20.9
ประธานหรือตัวแทน	7	10.4

หมายเหตุ: * เกษตรกรสามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

จากตารางที่ 4.12 พบว่า จำนวนเกษตรกร ร้อยละ 68.7 มีตำแหน่งเป็นสมาชิก ร้อยละ 10.4 มีตำแหน่งเป็นกรรมการ และร้อยละ 20.9 มีตำแหน่งเป็นประธาน

1.2 วัตถุประสงค์ของการรวมกลุ่มเกษตรกร

วัตถุประสงค์ของการรวมกลุ่มเกษตรกร จากการวิเคราะห์ข้อมูล ปรากฏผลดังรายละเอียดในตารางที่ 4.13

ตารางที่ 4.13 วัตถุประสงค์ของการรวมกลุ่มเกษตรกร

	ประเด็น	จำนวน(คน)	ร้อยละ
N=67			
การก่อตั้งกลุ่ม			
	- เกิดจากการแก้ไขปัญหาารวมกันของกลุ่ม	28	41.8
	- เกิดจากผู้นำชุมชนริเริ่ม	28	41.8
	- เกิดจากหน่วยงานเข้ามาส่งเสริม	16	23.9
	- เกิดจากกระบวนการจัดทำแผนชุมชน	13	19.4
วัตถุประสงค์ในการดำเนินกิจกรรมกลุ่ม			
	- เพื่อได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	28	41.8
	- เพื่อเป็นแหล่งรวบรวมองค์ความรู้	30	44.8
	- เพื่อร่วมกันผลิตและจำหน่าย	31	46.3
	- เพื่อพัฒนาอาชีพการเลี้ยงแพะ	47	70.2

หมายเหตุ: * เกษตรกรสามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

จากตารางที่ 4.12 พบว่า วัตถุประสงค์ของการรวมกลุ่มเกษตรกร มีรายละเอียดดังนี้ **การก่อตั้งกลุ่ม** พบว่า จำนวนเกษตรกร ร้อยละ 41.8 การก่อตั้งกลุ่มเกิดจากการแก้ไขปัญหาารวมกันของกลุ่ม ร้อยละ 41.8 การก่อตั้งกลุ่มเกิดจากผู้นำชุมชนริเริ่ม ร้อยละ 23.9 การก่อตั้งกลุ่มเกิดจากหน่วยงานเข้ามาส่งเสริม และร้อยละ 19.4 การก่อตั้งกลุ่มเกิดจากกระบวนการจัดทำแผนชุมชน

วัตถุประสงค์ในการดำเนินกิจกรรมกลุ่ม พบว่า จำนวนเกษตรกร ร้อยละ 70.2 มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาอาชีพการเลี้ยงแพะ ร้อยละ 46.3 มีวัตถุประสงค์เพื่อร่วมกันผลิตและจำหน่าย ร้อยละ 44.6 มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นแหล่งรวบรวมองค์ความรู้ และร้อยละ 41.8 มีวัตถุประสงค์เพื่อได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1.3 กิจกรรมของการรวมกลุ่มเกษตรกร

กิจกรรมของการรวมกลุ่มเกษตรกร ได้แก่ การร่วมกันทำกิจกรรมของกลุ่มของเกษตรกร จำนวนครั้งการเข้าร่วมประชุมของสมาชิกกลุ่มเกษตรกร และการจัดสรรผลประโยชน์ของกลุ่มของเกษตรกร จากการวิเคราะห์ข้อมูล ปรากฏผลดังรายละเอียดในตารางที่ 4.14-4.16

ตารางที่ 4.14 การร่วมกันทำกิจกรรมของกลุ่มของเกษตรกร

N=67

ประเด็น	ระดับการร่วมกันทำกิจกรรม					ค่าเฉลี่ย (S.D.)	ความ หมาย
	(จำนวน/ร้อยละ)						
	น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด		
การร่วมกันทำกิจกรรมกลุ่ม	17 (25.4)	7 (10.4)	33 (49.2)	6 (8.9)	4 (6.0)	2.60 (1.13)	น้อย

จากตารางที่ 4.14 การร่วมกันทำกิจกรรมของกลุ่มของเกษตรกร พบว่า อยู่ในระดับน้อย มีค่าน้ำหนักเฉลี่ย 3.40

ตารางที่ 4.15 จำนวนครั้งการเข้าร่วมประชุมของสมาชิกกลุ่มเกษตรกร

N=67

การเข้าร่วมประชุม ครั้ง/ปี	จำนวน (คน)	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย	ต่ำสุด	สูงสุด	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน
จำนวนครั้งการเข้าร่วมประชุม			2.66	1	24	6.77
4 ครั้ง หรือน้อยกว่า	33	49.2				
5-9 ครั้ง	6	8.9				
10 ครั้ง หรือมากกว่า	7	10.5				
ไม่เข้าร่วมประชุม	21	31.3				

จากตารางที่ 4.15 พบว่า จำนวนครั้งการเข้าร่วมประชุมของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรในรอบปี ร้อยละ 49.2 เข้าร่วมประชุม 4 ครั้ง หรือน้อยกว่า ร้อยละ 31.3 ไม่เข้าร่วมประชุม ร้อยละ 10.5 เข้าร่วมประชุม 10 ครั้ง หรือมากกว่า และร้อยละ 8.9 เข้าร่วมประชุม 5-9 ครั้ง มีการเข้าร่วมประชุมต่ำสุด 1 ครั้งต่อปี สูงสุด 24 ครั้งต่อปี และเข้าร่วมประชุมเฉลี่ย 2.66 ครั้งต่อปี

ตารางที่ 4.16 การจัดสรรผลประโยชน์ของกลุ่มของเกษตรกร

N=67		
การจัดสรรผลประโยชน์ของกลุ่ม	จำนวน(คน)	ร้อยละ
มีการจัดสรรผลประโยชน์		
- แบ่งตามจำนวนหุ้น	1	1.5
- แบ่งเท่ากันทุกคน	4	5.9
ไม่มีการจัดสรรผลประโยชน์		
- เพราะยังไม่มีหลักเกณฑ์	16	23.9
- เพราะไม่มีการระดมทุน	25	37.3

จากตารางที่ 4.16 พบว่าการจัดสรรผลประโยชน์ของกลุ่มของเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะมีรายละเอียดดังนี้

มีการจัดสรรผลประโยชน์ พบว่า จำนวนเกษตรกร ร้อยละ 5.9 มีการจัดสรรผลประโยชน์แบ่งเท่ากันทุกคน และร้อยละ 1.5 มีการจัดสรรผลประโยชน์แบ่งตามจำนวนหุ้น

ไม่มีการจัดสรรผลประโยชน์ พบว่า จำนวนเกษตรกร ร้อยละ 37.3 ไม่มีการจัดสรรผลประโยชน์สาเหตุเพราะไม่มีการระดมทุน และร้อยละ 23.9 ไม่มีการจัดสรรผลประโยชน์สาเหตุเพราะยังไม่มีหลักเกณฑ์

1.4 ทุนของกลุ่มเกษตรกร

ทุนของกลุ่มเกษตรกร หมายถึง ทุนที่ไม่เป็นตัวแทนเงินของกลุ่มของเกษตรกร ได้แก่ ทุนทรัพยากรชุมชน และทุนทางปัญญาของชุมชน จากการวิเคราะห์ข้อมูล ปรากฏผลดังรายละเอียดในตารางที่ 4.17

ตารางที่ 4.17 ทุนของกลุ่มเกษตรกร

N=67		
ทุนของกลุ่ม	จำนวน(คน)	ร้อยละ
ทุนทรัพยากรชุมชน		
- ที่ดินสาธารณะ	14	20.9
- ป่าไม้ชุมชน	4	6.0
ทุนทางปัญญาของชุมชน		
- ภูมิปัญญาท้องถิ่น	36	53.7
- ปราชญ์ชาวบ้าน	18	26.9

จากตารางที่ 4.17 พบว่า ทูทที่ไม่เป็นตัวเงินของกลุ่มของเกษตรกร มีรายละเอียดดังนี้
ทูททรัพยากรชุมชน พบว่า จำนวนเกษตรกร ร้อยละ 20.9 มีทูทที่ทรัพยากรชุมชน คือ
 ที่ดินสาธารณะ และร้อยละ 6.0 มีทูทที่ทรัพยากรชุมชน คือ ป่าไม้ชุมชน

ทูททางปัญญาของชุมชน พบว่า จำนวนเกษตรกร ร้อยละ 53.7 มีทูททางปัญญาของ
 ชุมชนคือการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และร้อยละ 26.9 มีทูททางปัญญาของชุมชนคือปราชญ์ชาวบ้าน
 และมีเกษตรกรบางกลุ่มได้รับเงินจาก อบต. 6000 บาท (4 คน) นำเงินกองทุนหมู่บ้าน
 มาบริหารกลุ่ม 30000 บาท (1 คน) ส่วนใหญ่ไม่ได้รับเงินสนับสนุนกลุ่ม และไม่มีการระดมเงินทุน
 จากสมาชิก

2. สภาพการสร้งเครือข่ายของเกษตรกร

สภาพการสร้งข่ายของเกษตรกร ได้แก่ 1) ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการก่อตั้ง
 องค์กรประกอบที่สำคัญ และปัญหาการสร้งเครือข่ายของ และ 2) แหล่งความรู้เรื่องกลุ่มและเครือข่าย
 ของเกษตรกร การวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏผลดังรายละเอียดในตารางที่ 4.18-4.20 ดังนี้

2.1 ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการก่อตั้ง องค์กรประกอบที่สำคัญ และปัญหาการสร้ง เครือข่ายของเกษตรกร

ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการก่อตั้ง องค์กรประกอบที่สำคัญ และปัญหาการสร้ง
 เครือข่ายของเกษตรกร ปรากฏผลดังรายละเอียดในตารางที่ 4.18-4.20

ตารางที่ 4.18 ความคิดเห็นของเกษตรกรในการก่อตั้งเครือข่าย

N=67		
ประเด็นความคิดเห็น	จำนวน(คน)	ร้อยละ
การก่อตั้งเครือข่าย		
- เกิดจากกระบวนการจัดทำแผนชุมชน	20	29.8
- เกิดจากการแก้ไขปัญหาาร่วมกันของกลุ่ม	19	28.4
- เกิดจากผู้นำชุมชนเป็นคนริเริ่ม	27	40.3
- เกิดจากการส่งเสริมจากหน่วยงานรัฐบาล	29	43.3

จากตารางที่ 4.18 พบว่า ร้อยละ 43.3 ความคิดเห็นของเกษตรกรในการก่อตั้งเครือข่าย
 เกิดจากการส่งเสริมจากหน่วยงานรัฐบาล ร้อยละ 40.3 เกิดจากผู้นำชุมชนเป็นคนริเริ่ม ร้อยละ 29.8
 เกิดจากกระบวนการจัดทำแผนชุมชน และร้อยละ 28.4 เกิดจากการแก้ไขปัญหาาร่วมกันของกลุ่ม

ตารางที่ 4.19 ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อองค์ประกอบที่สำคัญของเครือข่าย

N=67

ประเด็นความคิดเห็นต่อองค์ประกอบที่ สำคัญของเครือข่าย	ระดับความคิดเห็น (จำนวน/ร้อยละ)						ค่าเฉลี่ย ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน	ความ หมาย
	ไม่มี	น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด		
ด้านสมาชิก								
1. สมาชิกทำงานเป็นทีมอย่างเข้มแข็ง	8 (11.9)	1 (1.5)	4 (6.0)	21 (31.3)	15 (22.4)	18 (26.9)	3.31 (1.55)	ปาน กลาง
2. สมาชิกมีความสนใจช่วยเหลือซึ่งกัน และกัน	8 (11.9)	0 (0.0)	2 (3.0)	17 (25.4)	22 (32.8)	18 (26.9)	3.48 (1.51)	มาก
3. สมาชิกมีความสามารถในการแก้ไข ปัญหา	6 (9.0)	2 (3.0)	4 (6.0)	14 (20.9)	22 (32.8)	19 (28.4)	3.51 (1.48)	มาก
4. สมาชิกสามารถถ่ายทอดความรู้ ให้แก่ผู้อื่นได้	11 (16.4)	0 (0.0)	6 (9.0)	12 (17.9)	15 (22.4)	23 (34.3)	3.33 (1.75)	ปาน กลาง
ด้านจุดมุ่งหมาย								
1. การมีศูนย์เครือข่าย	12 (17.9)	5 (7.5)	8 (11.9)	11 (16.4)	12 (17.9)	19 (28.4)	2.94 (1.83)	ปาน กลาง
2. การกำหนดเป้าหมายเครือข่ายที่ ชัดเจนร่วมกัน	11 (11.9)	4 (6.0)	5 (7.5)	14 (20.9)	13 (19.4)	20 (29.9)	3.10 (1.78)	ปาน กลาง
3. การให้สมาชิกได้พบปะแลกเปลี่ยน กันสม่ำเสมอ	11 (11.9)	1 (1.5)	3 (4.5)	17 (25.4)	16 (23.9)	19 (28.4)	3.24 (1.70)	ปาน กลาง
4. การสนับสนุนให้มีกองทุนของกลุ่ม และเครือข่าย	17 (25.4)	3 (4.5)	3 (4.5)	13 (19.4)	14 (20.9)	17 (25.4)	2.82 (1.92)	ปาน กลาง
5. การเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน ด้านการผลิต	15 (22.4)	3 (4.5)	4 (6.0)	12 (17.9)	17 (25.4)	16 (23.9)	2.91 (1.86)	ปาน กลาง
6. การมีนโยบายที่สนับสนุนจาก หน่วยงานรัฐบาลและเอกชนให้ สินเชื่อและความรู้เพื่อการพัฒนา กลุ่มและเครือข่าย	17 (25.4)	8 (11.9)	5 (7.5)	15 (22.4)	5 (7.5)	17 (25.4)	2.51 (1.92)	น้อย

ตารางที่ 4.19 ต่อ

N=67

ประเด็นความคิดเห็นต่อองค์ประกอบที่ สำคัญของเครือข่าย	ระดับความคิดเห็น (จำนวน/ร้อยละ)						ค่าเฉลี่ย ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน	ความ หมาย
	ไม่มี	น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด		
ด้านการทำหน้าที่อย่างมีจิตสำนึก								
1. ความตั้งใจในการทำงานของสมาชิก	10 (14.9)	2 (3.0)	2 (3.0)	11 (16.4)	17 (25.4)	25 (37.3)	3.46 (1.74)	มาก
2. การรับฟังความคิดเห็นจากสมาชิก ทุกคน	8 (11.9)	0 (0.0)	4 (6.0)	13 (19.4)	14 (20.9)	28 (41.8)	3.63 (1.62)	มาก
3. ความเสียสละ ความซื่อสัตย์ และ ความยุติธรรม	8 (11.9)	0 (0.0)	3 (4.5)	10 (14.9)	21 (31.3)	25 (37.3)	3.66 (1.58)	มาก
4. การมีความรับผิดชอบต่อบทบาท หน้าที่ที่ได้รับ	9 (13.4)	1 (1.5)	4 (6.0)	13 (19.4)	16 (23.9)	24 (35.8)	3.46 (1.67)	มาก
5. การให้ข้อมูลข่าวสารแก่สมาชิกอย่าง สม่ำเสมอ	8 (11.9)	0 (0.0)	5 (7.5)	13 (19.4)	22 (32.8)	19 (28.4)	3.46 (1.55)	มาก
6. การแบ่งปันผลประโยชน์ที่ได้รับ อย่างเป็นธรรม	16 (23.9)	2 (3.0)	2 (3.0)	15 (22.4)	18 (26.9)	14 (20.9)	2.88 (1.84)	ปาน กลาง
ด้านการมีส่วนร่วมและการและเปลี่ยน								
1. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของ สมาชิกอย่างสม่ำเสมอ	6 (9.0)	2 (3.0)	3 (4.5)	17 (25.4)	19 (28.4)	20 (29.9)	3.51 (1.48)	ปาน กลาง
2. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจใน การดำเนินงานแก้ไขปัญหา	9 (13.4)	1 (1.5)	7 (10.4)	13 (19.4)	22 (32.8)	15 (22.4)	3.24 (1.59)	ปาน กลาง
3. การมีส่วนร่วมในการแบ่งปัน ผลประโยชน์	18 (26.9)	1 (1.5)	3 (4.5)	14 (20.9)	23 (34.3)	8 (11.9)	2.70 (1.80)	ปาน กลาง
4. สมาชิกเป็นผู้ร่วมกันกำหนดการ บริหารจัดการเครือข่าย	14 (20.9)	1 (1.5)	2 (3.0)	18 (26.9)	22 (32.8)	10 (14.9)	2.94 (1.70)	ปาน กลาง
5. สมาชิกมีการพึ่งพาอาศัยและการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน	8 (11.9)	1 (1.5)	2 (3.0)	15 (22.4)	22 (32.8)	19 (28.4)	3.48 (1.55)	มาก
6. การให้ความร่วมมือของสมาชิกใน การเก็บเงินเข้ากองทุน	26 (38.8)	1 (1.5)	6 (9.0)	13 (19.4)	8 (11.9)	13 (19.4)	2.22 (1.98)	น้อย
7. การยอมรับเงื่อนไขในการใช้ ประโยชน์จากกองทุน การผลิต	29 (43.3)	3 (4.5)	2 (3.0)	11 (16.4)	12 (17.9)	10 (14.9)	2.06 (2.00)	น้อย

จากตารางที่ 4.19 ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อองค์ประกอบที่สำคัญของเครือข่าย ผลการวิจัยพบว่า

ด้านสมาชิก พบว่า เกษตรกรมีความคิดเห็นต่อองค์ประกอบที่สำคัญของเครือข่ายด้านสมาชิกในระดับมาก จำนวน 2 ประเด็น โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ สมาชิกมีความสามารถในการแก้ไขปัญหา ($\bar{X} = 3.51$) รองลงมาคือ สมาชิกมีความสนใจช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ($\bar{X} = 3.48$) และระดับปานกลาง จำนวน 2 ประเด็น ได้แก่ สมาชิกสามารถถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้อื่นได้ ($\bar{X} = 3.33$) รองลงมาคือ สมาชิกทำงานเป็นทีมอย่างเข้มแข็ง ($\bar{X} = 3.31$)

ด้านจุดมุ่งหมาย พบว่า เกษตรกรมีความคิดเห็นต่อองค์ประกอบที่สำคัญของเครือข่ายด้านจุดมุ่งหมายในระดับมาก จำนวน 5 ประเด็น โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การให้สมาชิกได้พบปะแลกเปลี่ยนกันสม่ำเสมอ ($\bar{X} = 3.24$) รองลงมาคือ การกำหนดเป้าหมายเครือข่ายที่ชัดเจนร่วมกัน ($\bar{X} = 3.10$) การมีศูนย์เครือข่าย ($\bar{X} = 2.94$) การเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชนด้านการผลิต ($\bar{X} = 2.91$) การสนับสนุนให้มีกองทุนของกลุ่มและเครือข่าย ($\bar{X} = 2.82$) และระดับน้อย ได้แก่ การมีนโยบายที่สนับสนุนจากหน่วยงานรัฐบาลและเอกชนให้สินเชื่อและความรู้เพื่อการพัฒนาของกลุ่มและเครือข่าย ($\bar{X} = 2.51$)

ด้านการทำหน้าที่อย่างมีจิตสำนึก พบว่า เกษตรกรมีความคิดเห็นต่อองค์ประกอบที่สำคัญของเครือข่ายด้านการทำหน้าที่อย่างมีจิตสำนึก ในระดับมาก จำนวน 5 ประเด็น โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ความเสียสละ ความซื่อสัตย์ และความยุติธรรม ($\bar{X} = 3.66$) รองลงมาคือ การรับฟังความคิดเห็นจากสมาชิกทุกคน ($\bar{X} = 3.63$) ความตั้งใจในการทำงานของสมาชิก ($\bar{X} = 3.46$) การมีความรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ที่ได้รับ ($\bar{X} = 3.46$) การให้ข้อมูลข่าวสารแก่สมาชิกอย่างสม่ำเสมอ ($\bar{X} = 3.46$) และระดับปานกลาง ได้แก่ การแบ่งปันผลประโยชน์ที่ได้รับอย่างเป็นธรรม ($\bar{X} = 2.88$)

ด้านการมีส่วนร่วมและการแลกเปลี่ยน เกษตรกรมีความคิดเห็นต่อองค์ประกอบที่สำคัญของเครือข่ายด้านการมีส่วนร่วมและการแลกเปลี่ยน ในระดับมาก ได้แก่ สมาชิกมีการพึ่งพาอาศัยและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ($\bar{X} = 3.48$) ในระดับปานกลาง จำนวน 4 ประเด็น โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของสมาชิกอย่างสม่ำเสมอ ($\bar{X} = 3.51$) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการดำเนินงานแก้ไขปัญหา ($\bar{X} = 3.24$) สมาชิกเป็นผู้ร่วมกันกำหนดการบริหารจัดการเครือข่าย ($\bar{X} = 2.94$) การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ ($\bar{X} = 2.70$) และในระดับน้อย จำนวน 2 ประเด็น ได้แก่ การให้ความร่วมมือของสมาชิกในการเก็บเงินเข้ากองทุน ($\bar{X} = 2.22$) การยอมรับเงื่อนไขในการใช้ประโยชน์จากกองทุนการผลิต ($\bar{X} = 2.06$)

ตารางที่ 4.20 ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อปัญหาการสร้างเครือข่าย

N=67

ประเด็นความคิดเห็นต่อปัญหาการสร้างเครือข่าย	ระดับความคิดเห็น (จำนวน/ร้อยละ)						ค่าเฉลี่ย ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน	ความ หมาย
	ไม่มี	น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด		
ระยะเตรียมการหรือก่อเกิด								
1. การไม่สามารถรวมตัวกันได้	21 (31.3)	4 (6.0)	18 (26.9)	13 (19.4)	4 (6.0)	7 (10.4)	1.94 (1.64)	น้อย
2. ไม่สามารถกำหนดการประชุมได้	28 (41.8)	6 (9.0)	12 (17.9)	11 (16.4)	5 (7.5)	5 (7.5)	1.61 (1.66)	น้อยมาก
3. ไม่สามารถกำหนดเป้าหมายร่วมกันได้	25 (37.3)	6 (9.0)	12 (17.9)	15 (22.4)	8 (11.9)	1 (1.5)	1.67 (1.52)	น้อยมาก
4. ไม่มีการประชาสัมพันธ์	38 (56.7)	2 (3.0)	9 (13.4)	11 (16.4)	5 (7.5)	2 (3.0)	1.24 (1.57)	น้อยมาก
5. ไม่มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลเบื้องต้น	33 (49.3)	4 (6.0)	8 (11.9)	14 (20.9)	8 (11.9)	0 (0.0)	1.40 (1.54)	น้อยมาก
ระยะก่อตั้ง								
1. ไม่สามารถกำหนดวัตถุประสงค์ของ เครือข่ายที่ชัดเจน	33 (49.3)	5 (7.5)	6 (9.0)	11 (16.4)	8 (11.9)	4 (6.0)	1.52 (1.73)	น้อยมาก
2. ไม่สามารถกำหนดเป้าหมายของ เครือข่ายที่ชัดเจน	32 (47.8)	7 (10.4)	12 (17.9)	5 (7.5)	8 (11.9)	3 (4.5)	1.39 (1.61)	น้อยมาก
3. ไม่สามารถกำหนดกิจกรรมของ เครือข่ายร่วมกันได้	37 (55.2)	3 (4.5)	7 (10.4)	9 (13.4)	7 (10.4)	4 (6.0)	1.37 (1.72)	น้อยมาก
4. ไม่สามารถวางแผนการดำเนินงานของ เครือข่ายร่วมกันได้	30 (44.8)	6 (9.0)	10 (14.9)	9 (13.4)	8 (11.9)	4 (6.0)	1.57 (1.69)	น้อยมาก
5. ไม่มีการจัดระเบียบข้อบังคับของ เครือข่าย	30 (44.8)	10 (14.9)	6 (9.0)	10 (14.9)	5 (7.5)	6 (9.0)	1.52 (1.72)	น้อยมาก
6. สมาชิกรู้สึกไม่ได้รับผลประโยชน์ใน การเข้าร่วมเครือข่าย	26 (38.8)	6 (9.0)	14 (20.9)	10 (14.9)	5 (7.5)	6 (9.0)	1.70 (1.68)	น้อยมาก
7. สมาชิกรู้สึกไม่สนใจการกำหนด ประเด็นปัญหาและการแก้ไขปัญหา	26 (38.8)	11 (16.4)	9 (13.4)	10 (14.9)	6 (9.0)	5 (7.5)	1.61 (1.66)	น้อยมาก
8. ขาดการประสานงานกับหน่วยงานที่ เกี่ยวข้อง	24 (35.8)	7 (10.4)	8 (11.9)	11 (16.4)	14 (20.9)	3 (4.5)	1.90 (1.71)	น้อย
9. ขาดผู้นำที่เข้มแข็งในการผลักดันให้เกิด การรวมใจ	27 (40.3)	6 (9.0)	12 (17.9)	10 (14.9)	9 (13.4)	3 (4.5)	1.66 (1.63)	น้อยมาก

ตารางที่ 4.20 (ต่อ)

N=67

ประเด็นความคิดเห็นต่อปัญหาการสร้าง เครือข่าย	ระดับความคิด (จำนวน/ร้อยละ)						ค่าเฉลี่ย ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน	ความ หมาย
	ไม่มี	น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด		
ระยะการดำเนินกิจกรรม								
1. เครือข่ายไม่มีกำหนดเวลาการ ประชุมร่วมกัน	27 (40.3)	6 (9.0)	12 (17.9)	10 (14.9)	9 (13.4)	3 (4.5)	1.66 (1.63)	น้อยมาก
2. เครือข่ายไม่มีกำหนดกลยุทธ์แผนการ ดำเนินงาน	29 (43.3)	3 (4.5)	9 (13.4)	15 (22.4)	8 (11.9)	3 (4.5)	1.69 (1.67)	น้อยมาก
3. สมาชิกไม่สนใจการคัดเลือก กรรมการบริหารเครือข่าย	26 (38.8)	4 (6.0)	9 (13.4)	17 (25.4)	9 (13.4)	2 (3.0)	1.78 (1.62)	น้อยมาก
4. สมาชิกเครือข่ายร่วมประชุมไม่ครบ องค์ประชุม	26 (38.8)	7 (10.4)	10 (14.9)	15 (22.4)	8 (11.9)	1 (1.5)	1.63 (1.53)	น้อยมาก
5. ประเด็นการประชุมไม่สามารถแก้ไข ปัญหาร่วมกันได้	22 (32.8)	12 (17.9)	12 (17.9)	11 (16.4)	7 (10.4)	3 (4.5)	1.67 (1.54)	น้อยมาก
6. เครือข่ายไม่สามารถแก้ไขปัญหาให้ สมาชิกได้เมื่อมีปัญหา	25 (37.3)	9 (13.4)	12 (17.9)	13 (19.0)	6 (9.0)	2 (3.0)	1.58 (1.51)	น้อยมาก
7. เครือข่ายไม่มี การสรุปประเมินผลการ ดำเนินงาน	23 (34.3)	9 (13.4)	16 (23.9)	10 (14.9)	6 (9.0)	3 (4.5)	1.64 (1.51)	น้อยมาก
8. เครือข่ายไม่มี การให้ข้อมูลข่าวสาร ให้กับสมาชิก	27 (40.3)	9 (13.4)	9 (13.4)	16 (23.9)	4 (6.0)	2 (3.0)	1.51 (1.50)	น้อยมาก
ระยะขยายเครือข่าย								
1. สมาชิกไม่มีการติดต่อกันในการทำ กิจกรรมร่วมกัน	28 (41.8)	4 (6.0)	7 (10.4)	17 (25.4)	8 (11.9)	3 (4.5)	1.73 (1.67)	น้อยมาก
2. สมาชิกไม่มาเข้าร่วมกิจกรรม	22 (32.8)	7 (10.4)	12 (17.9)	11 (16.4)	10 (14.9)	5 (7.5)	1.93 (1.69)	น้อย
3. ไม่มี การสร้างแรงจูงใจในการร่วม เครือข่าย	29 (43.3)	6 (9.0)	9 (13.4)	11 (16.4)	8 (11.9)	4 (6.0)	1.63 (1.69)	น้อยมาก
4. ไม่มี การสนับสนุนทรัพยากรซึ่งกันและ กันในเครือข่าย	29 (43.3)	3 (4.5)	14 (20.9)	8 (11.9)	8 (11.9)	5 (7.5)	1.67 (1.71)	น้อยมาก
5. ไม่มี การให้ความร่วมมือในการช่วยกัน แก้ไขปัญหาต่างๆ	27 (40.3)	5 (7.5)	8 (11.9)	17 (25.4)	8 (11.9)	2 (3.0)	1.7 (1.61)	น้อยมาก
6. ไม่มี การสร้างผู้นำรุ่นใหม่เพื่อบริหาร เครือข่ายต่อไป	31 (46.3)	3 (4.5)	11 (16.4)	8 (11.9)	9 (13.4)	5 (7.5)	1.64 (1.76)	น้อยมาก

จากตารางที่ 4.20 ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อปัญหาการสร้างเครือข่ายเกษตรกร ผลการวิจัยพบว่า

ระยะเตรียมการหรือก่อเกิด พบว่า ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อปัญหาการสร้างเครือข่ายเกษตรกรช่วงระยะเตรียมการหรือก่อเกิด ในระดับน้อย ได้แก่ การไม่สามารถรวมตัวกันได้ ($\bar{X}=1.94$) และในระดับน้อยมาก จำนวน 4 ประเด็น โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ไม่สามารถกำหนดเป้าหมายร่วมกันได้ ($\bar{X}=1.67$) ไม่สามารถกำหนดการประชุมได้ ($\bar{X}=1.61$) ไม่มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลเบื้องต้น ($\bar{X}=1.40$) ไม่มีการประชาสัมพันธ์ ($\bar{X}=1.24$)

ระยะก่อตั้ง พบว่า ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อปัญหาการสร้างเครือข่ายเกษตรกรช่วงระยะก่อตั้ง ในระดับน้อย ได้แก่ ขาดการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ($\bar{X}=1.90$) และในระดับน้อยมาก จำนวน 7 ประเด็น โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ สมาชิกรู้สึกไม่ได้รับผลประโยชน์ในการเข้าร่วมเครือข่าย ($\bar{X}=1.70$) รองลงมาคือ ขาดผู้นำที่เข้มแข็งในการผลักดันให้เกิดการรวมใจ ($\bar{X}=1.66$) สมาชิกรู้สึกไม่สนใจการกำหนดประเด็นปัญหาและการแก้ไขปัญหา ($\bar{X}=1.61$) ไม่สามารถวางแผนการดำเนินงานของเครือข่ายร่วมกันได้ ($\bar{X}=1.57$) ไม่มีการจัดระเบียบข้อบังคับของเครือข่าย ($\bar{X}=1.52$) ไม่สามารถกำหนดวัตถุประสงค์ของเครือข่ายที่ชัดเจน ($\bar{X}=1.52$) ไม่สามารถกำหนดเป้าหมายของเครือข่ายที่ชัดเจน ($\bar{X}=1.39$) ไม่สามารถกำหนดกิจกรรมของเครือข่ายร่วมกันได้ ($\bar{X}=1.37$)

ระยะการดำเนินกิจกรรม พบว่า ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อปัญหาการสร้างเครือข่ายเกษตรกรช่วงระยะการดำเนินกิจกรรม ในระดับน้อยมาก จำนวน 8 ประเด็น โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย เครือข่ายไม่มีกำหนดกลยุทธ์แผนการดำเนินงาน ($\bar{X}=1.78$) รองลงมาคือ เครือข่ายไม่มีการกำหนดเวลาการประชุมร่วมกัน ($\bar{X}=1.69$) สมาชิกเครือข่ายร่วมประชุมไม่ครบองค์ประชุม ($\bar{X}=1.67$) เครือข่ายไม่สามารถแก้ไขปัญหาให้สมาชิกได้เมื่อ ($\bar{X}=1.64$) สมาชิกไม่สนใจในการคัดเลือกกรรมการบริหารเครือข่าย ($\bar{X}=1.63$) เครือข่ายไม่มีการให้ข้อมูลข่าวสารให้กับสมาชิก ($\bar{X}=1.60$) ประเด็นการประชุมไม่สามารถแก้ไขปัญหาาร่วมกันได้ ($\bar{X}=1.58$) เครือข่ายไม่มีการสรุปประเมินผลการดำเนินงาน ($\bar{X}=1.51$)

ระยะขยายเครือข่าย พบว่า ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อปัญหาการสร้างเครือข่ายเกษตรกรช่วงระยะขยายเครือข่าย ในระดับน้อย ได้แก่ สมาชิกไม่มาเข้าร่วมกิจกรรม ($\bar{X}=1.93$) และในระดับน้อยมาก จำนวน 5 ประเด็น โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ สมาชิกไม่มีการติดต่อกันในการทำกิจกรรมร่วมกัน ($\bar{X}=1.73$) รองลงมาคือ ไม่มีการให้ความร่วมมือในการช่วยกันแก้ไขปัญหาต่างๆ ($\bar{X}=1.70$) ไม่มีการสนับสนุนทรัพยากรซึ่งกันและกันในเครือข่าย

($\bar{X}=1.67$) ไม่มีการสร้างผู้นำรุ่นใหม่เพื่อบริหารเครือข่ายต่อไป ($\bar{X}=1.64$) ไม่มีการสร้างแรงจูงใจในการร่วมเครือข่าย ($\bar{X}=1.63$)

2.2 แหล่งความรู้เรื่องกลุ่มและเครือข่ายของเกษตรกร

แหล่งความรู้เรื่องกลุ่มและเครือข่ายของเกษตรกร ปรากฏผลดังรายละเอียดในตารางที่ 4.21

ตารางที่ 4.21 แหล่งความรู้เรื่องกลุ่มและเครือข่ายของเกษตรกร

ประเด็น	ระดับความคิดเห็นต่อแหล่งความรู้เรื่องกลุ่มและเครือข่าย (จำนวน/ร้อยละ)						ค่าเฉลี่ย ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน	ความ หมาย
	ไม่ได้รับ	น้อย		ปาน กลาง	มาก			
		น้อย ที่สุด	มาก ที่สุด					
สื่อบุคคล								
1. ผู้นำท้องถิ่น	25 (37.3)	4 (6.0)	2 (3.0)	16 (23.9)	10 (14.9)	10 (14.9)	2.18 (1.92)	น้อย
2. เพื่อนบ้าน/เครือญาติ	21 (31.3)	3 (4.5)	4 (6.0)	15 (22.4)	16 (23.9)	8 (11.9)	2.39 (1.84)	น้อย
3. เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร	22 (32.8)	5 (7.5)	3 (4.5)	13 (19.4)	17 (25.4)	7 (10.4)	2.28 (1.86)	น้อย
4. เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์	12 (17.9)	3 (4.5)	3 (4.5)	16 (23.9)	16 (23.9)	17 (25.4)	3.07 (1.76)	ปาน กลาง
สื่อกิจกรรม								
1. ศึกษาดูงาน	30 (44.8)	2 (3.0)	10 (14.9)	12 (17.9)	8 (11.9)	5 (7.5)	1.72 (1.75)	น้อยมาก
2. นิทรรศการ	39 (58.2)	5 (7.5)	5 (7.5)	12 (17.9)	2 (3.0)	4 (6.0)	1.18 (1.60)	น้อยมาก
สื่อสิ่งพิมพ์								
1. หนังสือพิมพ์	33 (49.3)	7 (10.4)	9 (13.4)	14 (20.9)	3 (4.5)	1 (1.5)	1.25 (1.43)	น้อยมาก
2. วารสารทางการเกษตร	33 (49.3)	4 (6.0)	9 (13.4)	13 (19.4)	4 (6.0)	4 (6.0)	1.45 (1.64)	น้อยมาก

ตารางที่ 4.21 ต่อ

N=67

ประเด็นความคิดเห็น	ระดับความคิดเห็นแหล่งความรู้เรื่องกลุ่มและเครือข่าย (จำนวน/ร้อยละ)						ค่าเฉลี่ย ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน	ความ หมาย
	ไม่ได้ รับ	น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด		
สื่ออิเล็กทรอนิกส์								
1. คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต	35 (37.3)	0 (0.0)	5 (7.5)	15 (22.4)	6 (9.0)	6 (9.0)	1.63 (1.83)	น้อยมาก
2. วิทยุโทรทัศน์	25 (37.3)	4 (6.0)	8 (11.9)	17 (25.4)	12 (17.9)	1 (1.5)	1.85 (1.62)	น้อย
3. วิทยุกระจายเสียง	40 (59.7)	3 (4.5)	5 (7.5)	11 (16.4)	3 (4.5)	5 (7.5)	1.24 (1.69)	น้อยมาก

จากตารางที่ 4.21 แหล่งความรู้เรื่องกลุ่มและเครือข่ายของเกษตรกร ผลการวิจัยพบว่า **สื่อบุคคล** พบว่า เกษตรกรมีแหล่งความรู้เรื่องกลุ่มและเครือข่ายจากสื่อบุคคล ในระดับปานกลาง ได้แก่ เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ ($\bar{X} = 3.07$) และในระดับน้อย จำนวน 3 ประเด็น โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ เพื่อนบ้าน/เครือญาติ ($\bar{X} = 2.39$) รองลงมาคือ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ($\bar{X} = 2.28$) ผู้นำท้องถิ่น ($\bar{X} = 2.18$)

สื่อกิจกรรม พบว่า เกษตรกรมีแหล่งความรู้เรื่องกลุ่มและเครือข่ายจากสื่อกิจกรรม ในระดับน้อยมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ศึกษาดูงาน ($\bar{X} = 1.72$) รองลงมาคือ นิทรรศการ ($\bar{X} = 1.18$)

สื่อสิ่งพิมพ์ พบว่า เกษตรกรมีแหล่งความรู้เรื่องกลุ่มและเครือข่ายจากสื่อสิ่งพิมพ์ ในระดับน้อยมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ วารสารทางการเกษตร ($\bar{X} = 1.45$) รองลงมาคือ หนังสือพิมพ์ ($\bar{X} = 1.25$)

สื่ออิเล็กทรอนิกส์ พบว่า เกษตรกรมีแหล่งความรู้เรื่องกลุ่มและเครือข่ายจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ในระดับน้อย ได้แก่ วิทยุโทรทัศน์ ($\bar{X} = 1.85$) และในระดับน้อยมาก จำนวน 2 ประเด็น โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต ($\bar{X} = 1.63$) รองลงมาคือ วิทยุกระจายเสียง ($\bar{X} = 1.24$)

ตอนที่ 4 ข้อมูลการสนทนากลุ่มด้านแนวทางการพัฒนากลุ่มผู้เลี้ยงแพะในอำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี

จากการจัดสนทนากลุ่มเพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนากลุ่มเกษตรกร พบว่า ข้อมูลด้านสมาชิก ด้านความสัมพันธ์ ด้านกิจกรรม ด้านผลประโยชน์ ของกลุ่มเกษตรกรทั้ง 7 กลุ่ม จากอดีต ปัจจุบัน และแนวทางการพัฒนากลุ่มในอนาคต มีรายละเอียดในตารางที่ 4.22

ตารางที่ 4.22 แนวทางการพัฒนากลุ่มเกษตรกร

ประเด็น	การพัฒนากลุ่มเกษตรกร		
	สถานการณ์ที่ผ่านมา	สถานการณ์ปัจจุบัน	แนวทางในอนาคต
1. ด้านสมาชิก	1. มีจำนวนสมาชิกไม่เกิน 10 ราย	1. มีจำนวนสมาชิก 10-20 รายและมีการคัดเลือกผู้ที่จะมาเข้าร่วมเป็นสมาชิก	1. ขยายจำนวนสมาชิกเพิ่มขึ้น
	2. บางกลุ่มไม่มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ให้กับสมาชิก	2. มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ให้กับสมาชิก และกำหนดตำแหน่งผู้นำกลุ่ม	2. กำหนดคุณสมบัติในการคัดเลือกสมาชิกเข้าร่วม
	3. ไม่ได้กำหนดโครงสร้างในการบริหาร	3. ไม่ได้กำหนดโครงสร้างในการบริหารที่ชัดเจน	3. กำหนดโครงสร้างและบทบาทของสมาชิกอย่างชัดเจน
2. ด้านความสัมพันธ์	1. ใช้ระบบเครือข่าย	1. ใช้ระบบเครือข่าย และเริ่มเปิดรับเกษตรกรที่มีความรู้ความชำนาญเข้ามาแลกเปลี่ยนเรียนรู้	1. ต้องการให้เกษตรกรทุกคนเข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมในทุกๆ ขั้นตอน
	2. ต่างคนต่างเลี้ยง แต่เมื่อประสบปัญหา ร่วมกันจึงร่วมกันแก้ไขปัญหา	2. ต่างคนต่างเลี้ยง แต่เมื่อประสบปัญหา มีผู้นำกลุ่มเป็นตัวเชื่อมโยงเพื่อแก้ไขปัญหา	2. ยึดหลักความสามัคคี
			3. เคารพและให้เกียรติกัน

ตารางที่ 4.22 (ต่อ)

ประเด็น	การพัฒนา กลุ่มเกษตรกร		
	สถานการณ์ที่ผ่านมา	สถานการณ์ปัจจุบัน	แนวทางในอนาคต
3. ด้านกิจกรรม	1. มีการจัดการ ประชุม นานๆ ครั้ง 2. มีการแลกเปลี่ยนความรู้ 3. มีการซื้อขายแพะ และ การยืมพ่อพันธุ์ อยู่เสมอ 4. มีการปรับปรุงพันธุ์แพะ 5. มีการจัดการประกวดแพะ	1. มีการจัดการประชุม นานๆ ครั้ง 2. มีการแลกเปลี่ยน ความรู้ 3. มีการซื้อขายแพะ และ การยืมพ่อพันธุ์ อยู่เสมอ 4. มีการปรับปรุงพันธุ์แพะ 5. มีการจัดการประกวดแพะ 6. มีการอบรมและไป ศึกษาดูงาน โดยได้รับการ สนับสนุนจากหน่วยงาน ภาครัฐ 7. ร่วมกันสร้างผลิตภัณฑ์ แปรรูปจากแพะ 8. สร้างศูนย์การเรียนรู้ ของกลุ่ม	1. มีการจัดการประชุม เดือนละ 1 ครั้ง 2. มี การ แลก เปรี่ ย น ความรู้ 3. มีการซื้อขายแพะ และ การยืมพ่อพันธุ์ อยู่เสมอ 4. มีการปรับปรุงพันธุ์แพะ 5. มีการจัดการ ประกวด แพะปีละ 1 ครั้ง 6. มีการอบรมและไป ศึกษาดูงานปีละ 1-2 ครั้ง โดยให้หน่วยงานภาครัฐ เข้ามาสนับสนุน 7. สร้างและพัฒนา คุณภาพผลิตภัณฑ์แปรรูป จากแพะให้เป็นที่ยอมรับ โดยใช้แบรนด์ของชุมชน และสร้างสถานที่จำหน่าย สินค้าของชุมชน 8. สร้างศูนย์การเรียนรู้ ของกลุ่ม 9. มีการประชาสัมพันธ์ ข้อมูลให้แก่เกษตรกรใน ชุมชนให้ทั่วถึง 10. จัดกิจกรรมงานวัน คืนน้ำนมแพะเพื่อสุขภาพ

ตารางที่ 4.21 (ต่อ)

ประเด็น	การพัฒนากลุ่มเกษตรกร		
	สถานการณ์ที่ผ่านมา	สถานการณ์ปัจจุบัน	แนวทางในอนาคต
4. ด้านผลประโยชน์	<p>1. ไม่มีการระดมทุน จึงไม่มีการแบ่งปันผลประโยชน์ทางการเงิน</p> <p>2. มีผลประโยชน์จากการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ เช่น องค์กรความรู้ในการเลี้ยง และการพัฒนาพันธุ์แพะ</p>	<p>1. ไม่มีการระดมทุน จึงไม่มีการแบ่งปันผลประโยชน์ทางการเงินในบางกลุ่ม</p> <p>2. มีผลประโยชน์จากการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ เช่น องค์กรความรู้ในการเลี้ยง และการพัฒนาพันธุ์แพะ</p> <p>3. รวมกลุ่มกันจำหน่ายสินค้า</p>	<p>1. ควรมีการระดมทุนเพื่อสร้างกองทุนเพื่อการพัฒนาอาชีพให้เกิดความยั่งยืน</p> <p>2. มีผลประโยชน์จากการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ เช่น องค์กรความรู้ในการเลี้ยง และการพัฒนาพันธุ์แพะ</p> <p>3. รวมกลุ่มกันผลิตและจำหน่ายสินค้าร่วมกันเพื่อลดการแข่งขันภายในสมาชิก</p>

จากการจัดเวทีสนทนากลุ่ม พบว่า แนวทางการพัฒนากลุ่มเกษตรกร ปรากฏผลดังนี้

ด้านสมาชิก เห็นได้ว่า เกษตรกรเริ่มมีการขยายจำนวนสมาชิกกลุ่ม โดยจะกำหนดระเบียบเพื่อคัดเลือกผู้ที่มีความพร้อมและคุณสมบัติที่เหมาะสมในการรับสมัครสมาชิก นำมาสู่การกำหนดโครงสร้างบทบาทและหน้าที่ของสมาชิกได้อย่างชัดเจน

ด้านความสัมพันธ์ เห็นได้ว่า การใช้ระบบเครือข่ายเป็นปัญหาในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน เกษตรกรจึงเสนอให้ทุกคนเข้ามามีบทบาท และมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของกลุ่มทุกๆ กิจกรรม ด้วยเคารพและให้เกียรติซึ่งกันและกัน ทำให้เกิดความสามัคคีขึ้นภายในกลุ่ม

ด้านกิจกรรม เห็นได้ว่า เกษตรกรมีปัญหาในเรื่องกำหนดการประชุมของกลุ่ม ที่ไม่มีวันและเวลาที่แน่นอนทำให้สมาชิกส่วนใหญ่ไม่ได้มาเข้าร่วมส่งผลกระทบต่อทุกกิจกรรมของกลุ่ม เกษตรกรจึงเสนอให้จัดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์เพื่อดึงดูดความสนใจจากสมาชิก ได้แก่ 1) การจัดการประชุมเดือนละ 1 ครั้ง เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ 2) การสนับสนุนซื้อขายและการยืมพ่อพันธุ์ การปรับปรุงพันธุ์แพะ เพื่อนำมาประกวดแข่งขันปีละ 1 ครั้ง 3) การอบรมและไปศึกษาดูงานปีละ

1-2 ครั้งโดยให้หน่วยงานภาครัฐเข้ามาสนับสนุน 4) การสร้างและพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์แปรรูปจากแพะให้เป็นที่ยอมรับ โดยใช้แบรนด์ของชุมชน และสร้างสถานที่จำหน่ายสินค้าของชุมชน 5) การสร้างศูนย์การเรียนรู้ของกลุ่ม 6) การประชาสัมพันธ์ข้อมูลให้แก่เกษตรกรในชุมชนให้ทั่วถึง และ 7) การจัดงานกิจกรรมวันคัมน้ำนมแพะเพื่อสุขภาพ

ด้านผลประโยชน์ เห็นได้ว่า กลุ่มเกษตรกรบางกลุ่มยังไม่มีการระดมทุน จึงไม่มีสวัสดิการของกลุ่มขึ้น เกษตรกรจึงเสนอให้มีการระดมทุนของกลุ่ม เพื่อสร้างกองทุนในการพัฒนาอาชีพการเลี้ยงแพะให้เกิดความยั่งยืนขึ้น และผลประโยชน์ที่ได้รับจากการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ เช่น องค์ความรู้ในการเลี้ยง และการพัฒนาพันธุ์แพะ สมาชิกต้องได้รับทุกคน นอกจากนั้น สมาชิกในกลุ่มต้องร่วมกันผลิตและจำหน่ายสินค้าร่วมกันเพื่อลดการแข่งขันภายในสมาชิก

ข้อเสนอแนะด้านแนวทางการพัฒนากลุ่ม

- 1) สมาชิกทุกคนควรใช้แอปพลิเคชัน เช่น Line และ Facebook เพื่อติดต่อสื่อสารกันได้สะดวกรวดเร็ว
- 2) หน่วยงานภาครัฐสนับสนุนเงินทุน และความรู้ ให้มากขึ้น
- 3) สมาชิกที่เข้าร่วมต้องผ่านการตรวจสอบและได้รับการรับรองเป็นฟาร์มแพะปลอดโรค โดยต้องสามารถตรวจสอบสายพันธุ์ย้อนหลังได้
- 4) สมาชิกต้องมีเวลาที่จะมาเข้าร่วมประชุม และกิจกรรมในทุกครั้ง
- 5) ต้องสร้างผู้นำที่ซื่อสัตย์ และเข้มแข็ง

ตอนที่ 5 ข้อมูลการสนทนากลุ่มด้านแนวทางการสร้างเครือข่ายเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะในอำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี

จากการจัดสนทนากลุ่มเพื่อศึกษาแนวทางการสร้างเครือข่าย พบว่า ในอดีตยังไม่มีการค้าเนินงานด้านเครือข่าย เนื่องจากแต่ละกลุ่มกำลังอยู่ในช่วงก่อตั้งกลุ่ม และสมาชิกบางกลุ่มมีการแยกตัวออกจากกลุ่มเพื่อตั้งกลุ่มใหม่ แต่จากสถานการณ์ปัจจุบันเกษตรกรเริ่มเห็นความสำคัญของการสร้างเครือข่าย กลุ่มเกษตรกรทั้ง 7 กลุ่มจึงได้เสนอข้อมูล ด้านกลุ่มสมาชิก ด้านเป้าหมายและวัตถุประสงค์ ด้านความสัมพันธ์ ด้านการบริหารจัดการ การประสานงาน ด้านการสนับสนุน และด้านการมีส่วนร่วม เพื่อเป็นแนวทางการสร้างเครือข่ายของกลุ่มเกษตรกรทั้ง 7 กลุ่ม ในอนาคต มีรายละเอียดในตารางที่ 4.22

ตารางที่ 4.22 แนวทางการสร้างเครือข่ายเกษตรกร

ประเด็น	การสร้างเครือข่ายเกษตรกร	
	สถานการณ์ปัจจุบัน	แนวทางในอนาคต
1. ด้านกลุ่มสมาชิก	1. บางกลุ่มเชื่อมโยงกันโดยธรรมชาติ และติดต่อกันอย่างต่อเนื่อง ระหว่างกลุ่มที่เป็นเครือข่ายติดกัน	1. กลุ่มและหน่วยงานภาครัฐต้องร่วมกันกำหนดคุณสมบัติของกลุ่มที่สามารถเข้าร่วมเป็นสมาชิกเครือข่าย
2. ด้านเป้าหมายและวัตถุประสงค์	1. เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 2. เพื่อพัฒนาด้านตลาด พันธุ์แพะ การป้องกันรักษาโรค และยกระดับคุณภาพสินค้า	1. เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 2. เพื่อพัฒนาด้านตลาด พันธุ์แพะ การป้องกันรักษาโรค และยกระดับคุณภาพสินค้า 3. เพื่อพัฒนาอาชีพการเลี้ยงแพะของชุมชนให้เกิดความมั่นคง
3. ด้านความสัมพันธ์	1. หน่วยงานปศุสัตว์อำเภอเป็นผู้เชื่อมโยงระหว่างกลุ่ม	1. ต้องสร้างข้อตกลง วางแผนการดำเนินงาน และกำหนดบทบาทหน้าที่ โดยทุกกลุ่มต้องเข้ามามีส่วนร่วม
4. ด้านการบริหารจัดการ	ยังไม่มีกรดำเนินงาน	1. ต้องคัดเลือกตัวแทนของทุกกลุ่มเข้ามาบริหารจัดการแทนสมาชิก
5. ด้านการประสานงาน	1. หน่วยงานปศุสัตว์อำเภอเป็นผู้ประสานระหว่างกลุ่มตามบทบาทหน้าที่	1. ต้องคัดเลือกตัวแทนของทุกกลุ่มมาเป็นผู้ประสานงานเครือข่าย 2. ดำเนินการประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐ และเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาอาชีพเลี้ยงแพะ
6. ด้านการสนับสนุน	1. หน่วยงานปศุสัตว์อำเภอสนับสนุนเรื่องการทำวัคซีน ตรวจเลือด ผสมเทียม และอุปกรณ์ดูแลรักษาแพะ	1. หน่วยงานปศุสัตว์อำเภอสนับสนุนเรื่องการทำวัคซีน ตรวจเลือด ผสมเทียม และอุปกรณ์ดูแลรักษาแพะ 2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาสนับสนุนเรื่องเงินทุนในการพัฒนาอาชีพการเลี้ยงแพะ 3. กลุ่มที่เข้าร่วมเครือข่ายแล้ว ต้องสนับสนุนกลุ่มที่ยังไม่ได้เข้าร่วมให้พัฒนาและสามารถเข้าร่วมเครือข่ายได้

ตารางที่ 4.22 (ต่อ)

ประเด็น	การสร้างเครือข่ายเกษตรกร	
	สถานการณ์ปัจจุบัน	แนวทางในอนาคต
7. ด้านการมีส่วนร่วม	ยังไม่มี การดำเนินงาน	1. ต้องใช้หลักการมีส่วนร่วม ได้แก่ ร่วมคิดร่วมรับรู้ ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติ และร่วมรับผลประโยชน์
8. ด้านผลงานเครือข่าย	ยังไม่มี การดำเนินงาน	1. มุ่งการพัฒนาอาชีพการเลี้ยงแพะในทุกด้าน ของชุมชนอย่างต่อเนื่อง

จากการจัดเวทีสนทนากลุ่ม พบว่า แนวทางการสร้างเครือข่าย ดังนี้

ด้านกลุ่มสมาชิก เห็นได้ว่า จากการที่บางกลุ่มเชื่อมโยงกัน โดยธรรมชาติ และติดต่อกันอย่างต่อเนื่องเพราะเป็นเครือญาติกันนั้นทำให้ ขณะเดียวกันกลุ่มอื่นๆ ไม่ได้เข้ามาเชื่อมโยงเครือข่าย โดยมีข้อเสนอแนะให้กลุ่มและหน่วยงานภาครัฐควรร่วมกันกำหนดคุณสมบัติของกลุ่มในการเข้าร่วมเป็นสมาชิกเครือข่าย

ด้านเป้าหมายและวัตถุประสงค์ เห็นได้ว่า บางกลุ่มที่เชื่อมโยงเป็นเครือข่ายได้นั้น มีการตั้งเป้าหมายและวัตถุประสงค์เพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การพัฒนาด้านตลาด พันธุ์แพะ การป้องกันรักษาโรค และการยกระดับคุณภาพสินค้า ซึ่งยังไม่ครอบคลุมต่อการดำเนินงานของเครือข่าย โดยมีข้อเสนอแนะให้มีการตั้งเป้าหมายและวัตถุประสงค์เพิ่ม คือ เพื่อพัฒนาอาชีพการเลี้ยงแพะของชุมชนให้เกิดความมั่นคง

ด้านความสัมพันธ์ เห็นได้ว่า บางกลุ่มที่เชื่อมโยงเป็นเครือข่ายได้นั้น เพราะหน่วยงานปศุสัตว์อำเภอเป็นผู้ประสานงานในการเชื่อมโยงระหว่างกลุ่ม ซึ่งยังไม่ครอบคลุมทุกกลุ่ม โดยมีข้อเสนอแนะให้ทุกกลุ่มและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วม ตั้งแต่การสร้างข้อตกลง การวางแผนการดำเนินงาน และการกำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ

ด้านการบริหารจัดการ เห็นได้ว่า ยังไม่มี การดำเนินงานในด้านนี้ ทำให้ไม่มีการกำหนดโครงสร้างในการบริหารงานเครือข่าย โดยมีข้อเสนอแนะให้คัดเลือกตัวแทนของทุกกลุ่มเข้ามามีการบริหารจัดการเครือข่าย

ด้านการประสานงาน เห็นได้ว่า หน่วยงานปศุสัตว์อำเภอเป็นผู้ประสานระหว่างกลุ่มตามบทบาทหน้าที่ ซึ่งยังไม่มี การคัดเลือกตัวแทนของทุกกลุ่มมาเป็นผู้ประสานงานเครือข่าย โดยมีข้อเสนอแนะให้มีคัดเลือกตัวแทนของทุกกลุ่มมาเป็นผู้ประสานงานเครือข่าย เพื่อดำเนินการประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐ และเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาอาชีพเลี้ยงแพะ

ด้านการสนับสนุน เห็นได้ว่า ทุกกลุ่มได้รับสนับสนุนจากหน่วยงานปศุสัตว์อำเภอเรื่องการทำวัคซีน ตรวจเลือด ผสมเทียม และอุปกรณ์ดูแลรักษาแพะ ซึ่งยังไม่มี การสนับสนุนเรื่องทุน และสนับสนุนให้ทุกกลุ่มมาเข้าร่วมเครือข่าย โดยมีข้อเสนอแนะให้สร้างเครือข่ายเพื่อจัดการหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาสนับสนุนเรื่องเงินทุนในการพัฒนาอาชีพการเลี้ยงแพะ และสนับสนุนให้ทุกกลุ่มสามารถเข้าร่วมเครือข่ายได้

ด้านการมีส่วนร่วม เห็นได้ว่า ยังไม่มี การดำเนินงานในด้านนี้ โดยมีข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมในการสร้างเครือข่ายนั้น ต้องใช้หลักการมีส่วนร่วม ได้แก่ ร่วมคิดร่วมรับรู้ ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติ และร่วมรับผลประโยชน์

ด้านผลงานเครือข่าย เห็นได้ว่า ยังไม่มี การดำเนินงานในด้านนี้ โดยมีข้อเสนอแนะ ผลงานของเครือข่ายนั้น ต้องมุ่งการพัฒนาอาชีพการเลี้ยงแพะในทุกด้าน ของชุมชนอย่างต่อเนื่อง

ปัญหาและข้อเสนอแนะการสร้างเครือข่ายเกษตรกร คือ เกษตรกรขาดเงินทุน ความรู้ด้านการบริหารเครือข่าย และการผลักดันจากทางส่วนราชการ ทั้งนี้กลุ่มต่างๆ ยังกังวลในเรื่องของการบริหารจัดการร่วมกัน และการจัดสรรผลประโยชน์ระหว่างกลุ่ม

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนากลุ่มและเครือข่ายเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะในอำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี ผู้วิจัยได้นำเสนอประเด็นสำคัญจำแนกเป็น 2 ส่วน คือ สรุปและอภิปรายผลผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. สรุปและอภิปรายผลผลการวิจัย

1.1 วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพข้อมูลทางสังคมและเศรษฐกิจ สภาพการเลี้ยงแพะ สภาพกลุ่มและเครือข่าย และศึกษาแนวทางการพัฒนากลุ่มและเครือข่ายของเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะในอำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี

1.2 วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานทั้งในเชิงปริมาณ และคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เกษตรกรกลุ่มตัวอย่างจำนวน 67 ราย และเก็บข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เนื้อหา

1.3 ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

1.3.1 ข้อมูลสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร

1) สภาพทางสังคมของเกษตรกร

จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรประมาณสามในสี่เป็นเพศชาย เกือบทั้งหมดนับถือศาสนาอิสลาม มีอายุเฉลี่ย 50.12 ปี ส่วนใหญ่จบการศึกษาในระดับประถมศึกษา มีสถานภาพสมรส และประมาณสองในสามเกษตรกรไม่มีตำแหน่งทางสังคม

2) สภาพทางเศรษฐกิจของเกษตรกร

จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 5.45 คน มีจำนวนแรงงานในการผลิตภายในครัวเรือนเฉลี่ย 2.51 คน และประมาณครึ่งหนึ่งมีจำนวนแรงงานในการผลิตภายนอกครัวเรือน 1 คน เกษตรกรทั้งหมดเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร เกษตรกรประมาณหนึ่งในสาม มีประสบการณ์การประกอบอาชีพการเลี้ยงแพะ 5-14 ปี มีรายได้จากการเลี้ยงแพะ

เฉลี่ย 61,888.89 ต่อปี มีรายจ่ายจากการเลี้ยงแพะเฉลี่ย 34,377.78 ต่อปี มีเงินออมต่อปีเฉลี่ย 16,466.67 ต่อปี เกษตรกรประมาณครึ่งหนึ่งไม่ได้รับการสนับสนุน และเกษตรกรมีการกู้ยืมเงินกับ ธ.ก.ส. กองทุนหมู่บ้าน สหกรณ์การเกษตร พ่อค้า และเพื่อนบ้าน

1.3.2 ข้อมูลสภาพการเลี้ยงแพะ และการตลาดของเกษตรกร

1) สภาพการเลี้ยงแพะของเกษตรกร

จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรประมาณครึ่งหนึ่งเลี้ยงแพะพันธุ์นม ซึ่งประมาณสองในสามเป็นแพะพันธุ์ซาแนน เกษตรกรมีจำนวนแพะที่เลี้ยงเฉลี่ย 21.13 ตัว เป็นแพะเพศผู้เฉลี่ย 6.34 ตัว และเพศเมียเฉลี่ย 14.31 ตัว เกษตรกรส่วนใหญ่มีแหล่งที่มาของพ่อ-แม่พันธุ์แพะมาจากญาติ-พี่น้อง เกษตรกรส่วนใหญ่มีการให้หญ้าขนเป็นอาหาร มีการเลี้ยงแบบขังคอก มีการทำวัคซีน และมีการตรวจโรค

2) ลักษณะการตลาดของเกษตรกร

ราคาผลผลิตของเกษตรกร จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรซื้อขายพ่อพันธุ์แพะมีราคาเฉลี่ย 11,344.44 บาทต่อตัว แม่พันธุ์มีราคาเฉลี่ย 10,766.67 บาทต่อตัว ลูกแพะมีราคาเฉลี่ย 2,077.78 บาทต่อตัว เนื้อแพะ(ตอนมีชีวิต) มีราคาเฉลี่ย 100 บาทต่อกิโลกรัม และน้ำนมแพะมีราคาเฉลี่ย 35.11 บาทต่อลิตร

การดำเนินการจัดหาตลาด จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ มีการดำเนินการจำหน่ายผลผลิตด้วยตนเอง ไม่มีกลุ่มดำเนินการจำหน่ายผลผลิตให้ ไม่มีเจ้าหน้าที่ดำเนินการจำหน่ายผลผลิตให้

ผลผลิต และลักษณะการจำหน่ายของเกษตรกร จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรผลิตน้ำนมแพะได้ปริมาณเฉลี่ย 3.85 ลิตรต่อวัน และมีลักษณะการจำหน่ายผลผลิตแบบขายปลีก แบบขายส่งและแบบผ่านพ่อค้าคนกลาง ตามเทศกาลงานต่างๆ ตามใบสั่ง และแบบฝากร้านค้าจำหน่ายในชุมชน ตามลำดับ

วิธีการ และการดำเนินการประชาสัมพันธ์ของเกษตรกร จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้วิธีการประชาสัมพันธ์ด้วยสื่อบุคคล มากกว่าทางสื่อสิ่งพิมพ์ อินเทอร์เน็ต และการออกบูธแสดงสินค้า และเกษตรกรส่วนใหญ่ดำเนินการประชาสัมพันธ์เพื่อจำหน่ายผลผลิตด้วยตัวเอง มากกว่าดำเนินการประชาสัมพันธ์ด้วยกลุ่ม และหน่วยงานภาครัฐ

1.3.3 สภาพการรวมกลุ่มและสร้างเครือข่าย ของเกษตรกร

1) สภาพการรวมกลุ่มของเกษตรกร

จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ดำรงตำแหน่งเป็นสมาชิก การก่อตั้งกลุ่มเกิดจากการแก้ไขปัญหาาร่วมกันของกลุ่ม และเกิดจากผู้นำชุมชนริเริ่ม โดยวัตถุประสงค์ของการรวมกลุ่มเกษตรกรเพื่อพัฒนาอาชีพการเลี้ยงแพะ และในด้านการร่วมกันทำกิจกรรมของกลุ่มของเกษตรกร พบว่า อยู่ในระดับน้อย เกษตรกรเข้าร่วมประชุมกลุ่มเฉลี่ย 3.81 ครั้งต่อปี กลุ่มเกษตรกรมีการจัดสรรผลประโยชน์น้อยมากสาเหตุเพราะไม่มีการระดมทุนและยังไม่มีหลักเกณฑ์ และกลุ่มเกษตรกรมีทุนทางด้านปัญญาของชุมชนมากกว่าทุนด้านทรัพยากรชุมชน

2) สภาพการสร้างเครือข่ายของเกษตรกร

การก่อตั้งเครือข่าย พบว่า เกิดจากการส่งเสริมจากหน่วยงานรัฐบาล เกิดจากผู้นำชุมชนเป็นคนริเริ่ม เกิดจากกระบวนการจัดทำแผนชุมชน และเกิดจากการแก้ไขปัญหาาร่วมกันของกลุ่ม ตามลำดับ

ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อองค์ประกอบที่สำคัญของเครือข่ายด้านสมาชิก พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมี 2 ประเด็นอยู่ในระดับมาก คือ มีความสามารถในการแก้ไขปัญหา และสมาชิกมีความสนใจช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และมี 2 ประเด็นอยู่ในระดับระดับปานกลาง คือ สมาชิกสามารถถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้อื่นได้ และสมาชิกทำงานเป็นทีมอย่างเข้มแข็งอยู่

ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อองค์ประกอบที่สำคัญของเครือข่ายด้านจุดมุ่งหมาย พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมี 5 ประเด็นอยู่ในระดับปานกลาง คือ การให้สมาชิกได้พบปะแลกเปลี่ยนกันสม่ำเสมอ การกำหนดเป้าหมายเครือข่ายที่ชัดเจนร่วมกัน การมีศูนย์เครือข่าย การเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชนด้านการผลิต และการสนับสนุนให้มีกองทุนของกลุ่มและเครือข่าย และการมีนโยบายที่สนับสนุนจากหน่วยงานรัฐบาลและเอกชนให้สินเชื่อและความรู้เพื่อการพัฒนาของกลุ่มและเครือข่ายอยู่ในระดับระดับน้อย

ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อองค์ประกอบที่สำคัญของเครือข่ายด้านการทำหน้าที่อย่างมีจิตสำนึก พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมี 5 ประเด็นอยู่ในระดับปานกลาง คือ ความเสียสละ ความซื่อสัตย์ และความยุติธรรม การรับฟังความคิดเห็นจากสมาชิกทุกคน ความตั้งใจในการทำงานของสมาชิก การมีความรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ที่ได้รับ และการให้ข้อมูลข่าวสารแก่สมาชิกอย่างสม่ำเสมอ และการแบ่งปันผลประโยชน์ที่ได้รับอย่างเป็นธรรมอยู่ในระดับระดับปานกลาง

ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อองค์ประกอบที่สำคัญของเครือข่ายด้านการมีส่วนร่วมและการแลกเปลี่ยน พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีประเด็นสมาชิกมีการ

พึงพาอาศัยและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันอยู่ในระดับมาก โดยมี 4 ประเด็นอยู่ในระดับปานกลาง คือ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของสมาชิกอย่างสม่ำเสมออยู่ในระดับมาก การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการดำเนินงานแก้ไขปัญหา สมาชิกเป็นผู้ร่วมกันกำหนดการบริหารจัดการเครือข่าย และการมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ และมี 2 ประเด็นอยู่ในระดับน้อย คือ การให้ความร่วมมือของสมาชิกในการเก็บเงินเข้ากองทุน และการยอมรับเงื่อนไขในการใช้ประโยชน์จากกองทุนการผลิต

ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อปัญหาการสร้างเครือข่ายในระยะเตรียมการหรือก่อเกิด พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับน้อยมาก โดยมีประเด็นเกิดจากการไม่สามารถรวมตัวกันได้ในระดับน้อย และมี 4 ประเด็นอยู่ในระดับน้อยมาก คือ จากการไม่สามารถกำหนดเป้าหมายร่วมกันได้ การไม่สามารถกำหนดการประชุมได้ การไม่มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลเบื้องต้น และการไม่มีการประชาสัมพันธ์ ตามลำดับ

ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อปัญหาการสร้างเครือข่ายในระยะก่อตั้ง พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับน้อยมาก โดยมีประเด็นขาดการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอยู่ในระดับน้อย โดยมี 8 ประเด็นอยู่ในระดับน้อยมาก คือ สมาชิกรู้สึกไม่ได้รับผลประโยชน์ในการเข้าร่วมเครือข่าย ขาดผู้นำที่เข้มแข็งในการผลักดันให้เกิดการร่วมใจ สมาชิกรู้สึกไม่สนใจการกำหนดประเด็นปัญหาและการแก้ไขปัญหา ไม่สามารถวางแผนการดำเนินงานของเครือข่ายร่วมกันได้ ไม่มีการจัดระเบียบข้อบังคับของเครือข่ายและไม่สามารถกำหนดวัตถุประสงค์ของเครือข่ายที่ไม่สามารถกำหนดเป้าหมายของเครือข่ายที่ชัดเจน และไม่สามารถกำหนดกิจกรรมของเครือข่ายร่วมกันได้ ตามลำดับ

ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อปัญหาการสร้างเครือข่ายในระยะดำเนินกิจกรรม พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับน้อยมากทั้งหมด คือ เครือข่ายไม่มีกำหนดกลยุทธ์แผนการดำเนินงาน เครือข่ายไม่มีการกำหนดเวลาการประชุมร่วมกัน สมาชิกเครือข่ายร่วมประชุมไม่ครบองค์ประชุม เครือข่ายไม่สามารถแก้ไขปัญหาให้สมาชิกได้เมื่อมีปัญหา สมาชิกไม่สนใจในการคัดเลือกกรรมการบริหารเครือข่าย เครือข่ายไม่มีการให้ข้อมูลข่าวสารให้กับสมาชิก ประเด็นการประชุมไม่สามารถแก้ไขปัญหาาร่วมกันได้ และเครือข่ายไม่มีการสรุปประเมินผลการดำเนินงานตามลำดับ

ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อปัญหาการสร้างเครือข่ายในระยะเครือข่าย พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับน้อยมาก โดยมีประเด็นสมาชิกไม่มาเข้าร่วมกิจกรรมอยู่ในระดับน้อย และมี 5 ประเด็นอยู่ในระดับน้อยมาก คือ สมาชิกไม่มีการติดต่อกันในการทำกิจกรรมร่วมกัน ไม่มี

การให้ความร่วมมือในการช่วยกันแก้ไขปัญหาต่างๆ ไม่มีการสนับสนุนทรัพยากรซึ่งกันและกันในเรื่องเครือข่าย ไม่มีการสร้างผู้นำรุ่นใหม่เพื่อบริหารเครือข่ายต่อไป และไม่มีการสร้างแรงจูงใจในการร่วมเครือข่าย ตามลำดับ

3) แหล่งความรู้เรื่องกลุ่มและเครือข่ายของเกษตรกร

แหล่งความรู้เรื่องกลุ่มและเครือข่ายจากสื่อบุคคล พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับน้อย โดยมีประเด็นกลุ่มเกษตรกรได้รับข้อมูลจากเจ้าหน้าที่หน่วยงานปศุสัตว์อยู่ในระดับปานกลาง และมี 3 ประเด็นอยู่ในระดับน้อย คือ จากเพื่อนบ้าน/เครือข่าย เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร และจากผู้นำท้องถิ่น ตามลำดับ

แหล่งความรู้เรื่องกลุ่มและเครือข่ายจากสื่อกิจกรรม พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับน้อยมากทั้งหมด คือ กลุ่มเกษตรกรได้รับข้อมูลจากการศึกษาดูงาน และจากนิทรรศการตามลำดับ

แหล่งความรู้เรื่องกลุ่มและเครือข่ายจากสื่อสิ่งพิมพ์ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับน้อยมากทั้งหมด คือ กลุ่มเกษตรกรได้รับข้อมูลจากวารสารทางการเกษตร และจากหนังสือพิมพ์ ตามลำดับ

แหล่งความรู้เรื่องกลุ่มและเครือข่ายจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับน้อยมาก โดยมีประเด็นจากวิทยุโทรทัศน์อยู่ในระดับน้อย และมี 2 ประเด็นอยู่ในระดับน้อยมาก คือ คอมพิวเตอร์ และจากวิทยุกระจายเสียง ตามลำดับ

1.3.4 ข้อมูลการสนทนากลุ่มด้านแนวทางการพัฒนากลุ่ม

1) ด้านสมาชิก

จากการสนทนากลุ่ม พบว่า มีประเด็นแนวทางการในพัฒนากลุ่ม ได้แก่ การขยายจำนวนสมาชิก การกำหนดระเบียบ การกำหนดคุณสมบัติสมาชิก การกำหนดบทบาทและหน้าที่สมาชิกที่อย่างชัดเจน

2) ด้านความสัมพันธ์

จากการสนทนากลุ่ม พบว่า มีประเด็นแนวทางการในพัฒนากลุ่ม ได้แก่ การเลิกระบบเครือข่าย การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การมีส่วนร่วม การให้ความเคารพและให้เกียรติซึ่งกันและกัน และการสร้างความสามัคคี

3) ด้านกิจกรรม

จากการสนทนากลุ่ม พบว่า มีประเด็นแนวทางการในพัฒนากลุ่ม ได้แก่ การกำหนดการประชุมเดือนละ 1 ครั้ง สนับสนุนการซื้อขายและการยืมพ่อพันธุ์ การปรับปรุงพันธุ์แพะ การจัดประกวดแข่งขันปีละ 1 ครั้ง การอบรมและไปศึกษาดูงานปีละ 1-2 ครั้ง การพัฒนา

คุณภาพผลิตภัณฑ์ การสร้างแบรนด์ของชุมชน การสร้างสถานที่จำหน่ายสินค้าของชุมชน การสร้างศูนย์การเรียนรู้ของกลุ่ม การประชาสัมพันธ์ และการจัดงานกิจกรรมวันดีมีน้ำนมแพะเพื่อสุขภาพ

4) ด้านผลประโยชน์

จากการสนทนากลุ่ม พบว่า มีประเด็นแนวทางการในพัฒนากรุ่ม ได้แก่ การระดมทุน การมีสวัสดิการของกลุ่ม การร่วมผลประโยชน์ การร่วมกันผลิต และการร่วมกันจำหน่ายสินค้า

5) ข้อเสนอแนะด้านแนวทางการพัฒนากรุ่ม

จากการสนทนากลุ่ม พบว่า มีเสนอแนะในพัฒนากรุ่ม ได้แก่ สมาชิกควรใช้แอปพลิเคชัน เช่น Line และ Facebook ในการติดต่อสื่อสารของสมาชิก สมาชิกทุกคนต้องได้รับการรับรองเป็นฟาร์มแพะปลอดโรค สมาชิกทุกคนต้องมาเข้าร่วมประชุมและมาทำกิจกรรมกรุ่ม ให้หน่วยงานภาครัฐสนับสนุนเงินทุน และความรู้ และการสร้างผู้นำกรุ่มที่ดี

ภาพที่ 5.1 แนวทางการพัฒนากรุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะในอำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี

1.3.5 ข้อมูลการสนทนากลุ่มด้านแนวทางการสร้างเครือข่าย

1) ด้านกลุ่มสมาชิก

จากการสนทนากลุ่ม พบว่า มีประเด็นแนวทางการสร้างเครือข่าย ได้แก่ การเลิกระบบเครือญาติ และการร่วมกันกำหนดคุณสมบัติของกลุ่มในการเข้าร่วมเป็นสมาชิกเครือข่าย

2) ด้านเป้าหมายและวัตถุประสงค์

จากการสนทนากลุ่ม พบว่า มีปัจจัยที่สำคัญต่อแนวทางการสร้างเครือข่าย ได้แก่ เพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อการพัฒนาด้านตลาด พันธุ์แพะ และการป้องกันรักษาโรค เพื่อการยกระดับคุณภาพสินค้า และเพื่อพัฒนาอาชีพการเลี้ยงแพะของชุมชนให้เกิดความมั่นคง

3) ด้านความสัมพันธ์

จากการสนทนากลุ่ม พบว่า มีปัจจัยที่สำคัญต่อแนวทางการสร้างเครือข่าย ได้แก่ กลุ่มและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องประสานความร่วมมือ ตั้งแต่การสร้างข้อตกลง การวางแผน การดำเนินงาน และการกำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ

4) ด้านการบริหารจัดการ

จากการสนทนากลุ่ม พบว่า มีปัจจัยที่สำคัญต่อแนวทางการสร้างเครือข่าย ได้แก่ การคัดเลือกตัวแทนกลุ่ม การกำหนดโครงสร้างการบริหาร และวิธีการบริหารจัดการเครือข่าย

5) ด้านการประสานงาน

จากการสนทนากลุ่ม พบว่า มีปัจจัยที่สำคัญต่อแนวทางการสร้างเครือข่าย ได้แก่ การมีตัวแทนของเครือข่าย มาประสานงานเครือข่ายกับหน่วยงานภาครัฐ และเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาอาชีพเลี้ยงแพะ

6) ด้านการสนับสนุน

จากการสนทนากลุ่ม พบว่า มีปัจจัยที่สำคัญต่อแนวทางการสร้างเครือข่าย ได้แก่ การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเรื่องการเงินแพะ การสนับสนุนทุน และการสนับสนุนให้ทุกกลุ่มมาเข้าร่วมเครือข่าย

7) ด้านการมีส่วนร่วม

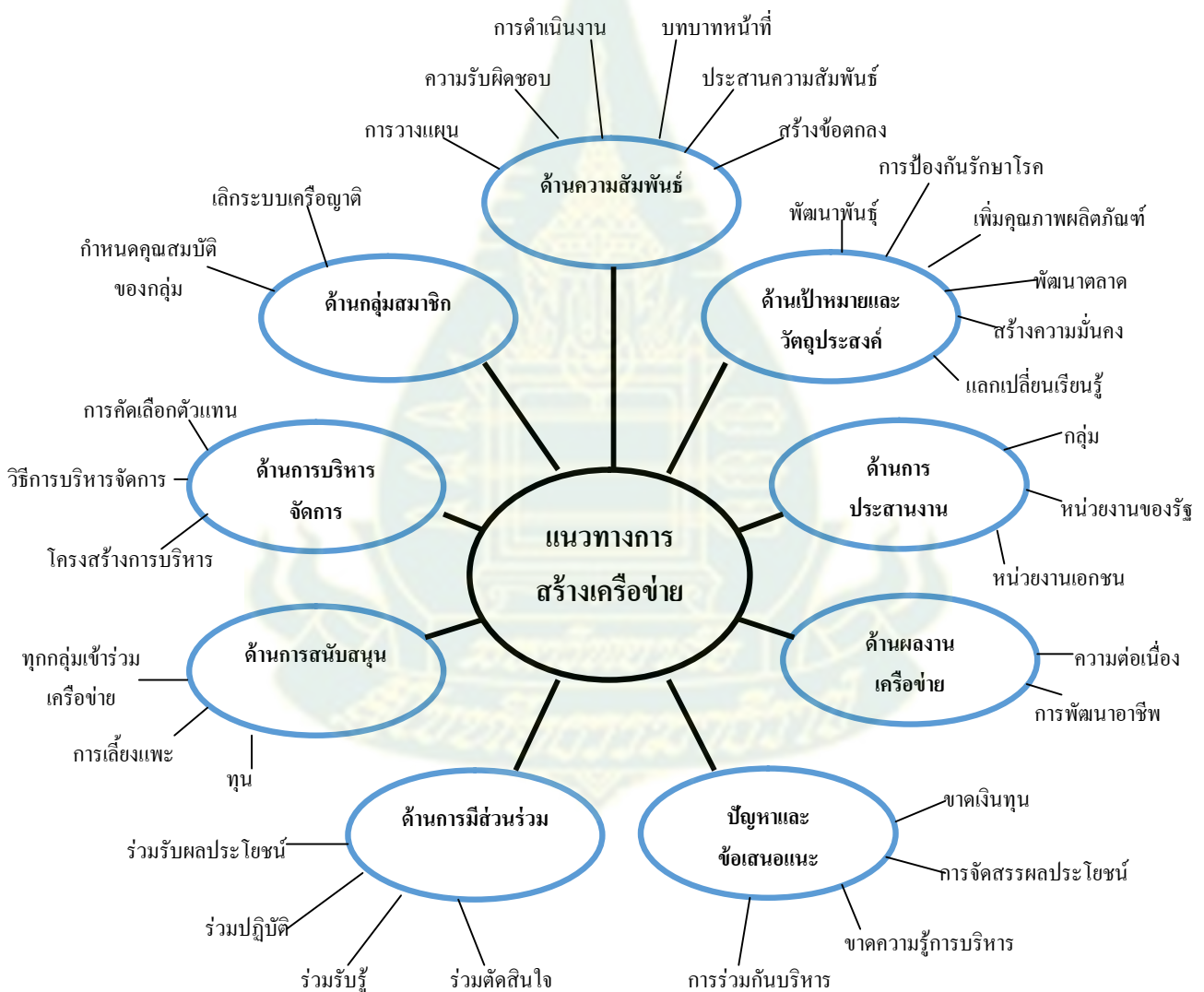
จากการสนทนากลุ่ม พบว่า มีปัจจัยที่สำคัญต่อแนวทางการสร้างเครือข่าย ได้แก่ ร่วมคิดร่วมรับรู้ ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติ และร่วมรับผลประโยชน์

8) ด้านผลงานเครือข่าย

จากการสนทนากลุ่ม พบว่า มีปัจจัยที่สำคัญต่อแนวทางการสร้างเครือข่าย ได้แก่ มุ่งการพัฒนาอาชีพการเลี้ยงแพะในทุกด้านอย่างต่อเนื่อง

9) ปัญหาและข้อเสนอแนะการสร้างเครือข่ายเกษตรกร

จากการสนทนากลุ่ม พบว่า เกษตรกรขาดเงินทุน ความรู้ด้านการบริหาร เครือข่าย การผลักดันจากทางส่วนราชการ การบริหารจัดการร่วมกัน และการจัดสรรผลประโยชน์ระหว่างกลุ่ม

ภาพที่ 5.2 แนวทางการสร้างเครือข่ายเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะในอำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี

2. อภิปรายผล

2.1 สถานการณ์การเลี้ยงแพะเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะ อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี
จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงแพะเกือบทั้งหมดนับถือศาสนาอิสลาม และไม่ดำรงตำแหน่งทางสังคม โดยมีประสบการณ์การเลี้ยงแพะเฉลี่ย 10 ปี และเกิดรายได้จากการเลี้ยงแพะเฉลี่ย 61,888.89 ต่อปี ทำให้เห็นได้ว่ายังมีเกษตรกรที่ประกอบอาชีพการเลี้ยงแพะเป็นอาชีพหลักอยู่ แต่ปัจจุบันสภาพพื้นที่ทางกายภาพของอำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี เริ่มมีเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ชุมชนเมืองมากขึ้น และจากรายงานข้อมูลสัตว์ระดับอำเภอ พ.ศ. 2557 อำเภอบางบัวทองจังหวัดนนทบุรี พบว่า เกษตรกรยังมีการเลี้ยงแพะ โดยมีจำนวนแพะเฉพาะเขตอำเภอบางบัวทองถึง 490 ตัว จึงจำเป็นต้องมีการจัดการปัจจัยที่เหมาะสมเพื่อเป็นแหล่งผลิตสัตว์เศรษฐกิจ ซึ่งตามที่ พรชัย วงศ์วาสนา (2552) กล่าวไว้ว่าเกษตรกรต้องอาศัยสภาพธรรมชาติในการผลิตอาหารเพื่อเลี้ยงสัตว์ สภาพการจัดการคอกสัตว์ที่ต้องเหมาะสมกับสภาพแวดล้อม และยังมีปัจจัยอื่นๆ ในทางสังคม

2.1 สภาพการเลี้ยงแพะและสภาพการตลาด

สภาพการเลี้ยงแพะ จากการศึกษพบว่า เกษตรกรมากกว่าครึ่งหนึ่งเลือกเลี้ยงแพะพันธุ์นม โดยเลือกเลี้ยงสายพันธุ์ซาเนน สอดคล้องกับ กรมปศุสัตว์ กองบำรุงพันธุ์สัตว์ (2552) ให้ข้อมูลว่าแพะนมที่นิยมเลี้ยงในประเทศไทย ได้แก่ แพะพันธุ์ซาเนน (Saanen) มีถิ่นกำเนิดในประเทศสวิสเซอร์แลนด์ ซึ่งสามารถให้น้ำนมเฉลี่ยวันละ 2 กิโลกรัม ระยะการให้นม 200 วัน ทั้งนี้เกษตรกรยังนิยมเลี้ยงแพะแบบขังคอก ซึ่ง ศิริลักษณ์ วงศ์พิเชษฐ (2545) เกษตรกรต้องมีการปรับพื้นคอก อายกพื้นเป็นคอนกรีตและใช้ฟางเป็นวัสดุรองพื้น เพื่อแก้ปัญหาการเกิดกลิ่นจากการหมักของมูลได้ นอกจากนี้ยังพบว่า เกษตรกรเกือบทั้งหมดมีการทำวัคซีน และตรวจโรค จึงไม่พบปัญหาเรื่องการระบาดของโรค

สภาพการตลาด จากการศึกษพบว่า ราคาซื้อขายพ่อพันธุ์เฉลี่ย 11,344.44 ต่อตัว ราคาขายแม่พันธุ์เฉลี่ย 10,766.67 ต่อตัว จำหน่ายเนื้อแพะราคาเฉลี่ย 100.00 บาทต่อกิโลกรัม จำหน่ายน้ำนมแพะได้ราคาเฉลี่ย 35.11 บาทต่อลิตร เห็นได้ว่าผลผลิตจากแพะของเกษตรกรสามารถทำผลกำไรได้เพิ่มมากขึ้นจากในอดีต เมื่อเปรียบเทียบกับจากการศึกษาของ จิราวัฒน์ ผ่องแผ้ว (2551) พบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงแพะจังหวัดนนทบุรี มีราคาซื้อ-ขายพ่อพันธุ์แพะ เฉลี่ย 8,713.4 บาท และราคาซื้อ-ขายแม่พันธุ์ เฉลี่ย 7,026.8 บาท จำหน่ายแพะเพื่อการบริโภคได้ราคาเฉลี่ย 57.80 บาทต่อกิโลกรัม แต่พบว่าข้อมูลปริมาณผลผลิตน้ำนมแพะของเกษตรกร อำเภอบางบัวทอง ได้เฉลี่ย 3.85 ลิตรต่อวัน ลดลงจากอดีตที่สามารถผลิตน้ำนมเฉลี่ยได้ 9.52 กิโลกรัมต่อวัน

2.3 สภาพกลุ่มและเครือข่ายของเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะ

สภาพกลุ่มของเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะ จากการศึกษาพบว่า มีจำนวนการรวมกลุ่มเกษตรกร ในอำเภอบางบัวทองจังหวัดนนทบุรี 7 กลุ่ม ซึ่งจากรายงานข้อมูลของปศุสัตว์อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี พ.ศ. 2558 พบว่าการรวมกลุ่ม มีการรวมกลุ่มเป็น 3 กลุ่ม คือ วิสาหกิจชุมชนผู้เลี้ยงแพะนมบางบัวทอง (บ้านเกาะดอน) วิสาหกิจชุมชนกลุ่มรักษ์แพะเมืองนนท์ และกลุ่มรักสัตว์เลี้ยงบางบัวทอง ซึ่งเพิ่มขึ้นจากเดิมแต่ในทางตรงกันข้ามจำนวนเกษตรกรที่มีการรวมกลุ่มยังคงเท่าเดิมคือ 67 ราย เนื่องจากเกิดการแยกตัวไปตั้งกลุ่มเพิ่ม จำนวนเกษตรกร ร้อยละ 70.2 ทั้งนี้เกษตรกรเกินกว่าครึ่งมีวัตถุประสงค์ของการรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาอาชีพการเลี้ยงแพะ อาจเพราะการร่วมกันทำกิจกรรมของกลุ่มของเกษตรกร พบว่า อยู่ในระดับน้อย เห็นได้ชัดจากจำนวนครั้งการเข้าร่วมประชุม ซึ่งเฉลี่ย 2.66 ครั้งต่อปี ซึ่งในการพัฒนาคุณะนั้น สุริพร แสงคำมา (2545) กล่าวว่า ต้องอาศัยปัจจัย 4 ประการ คือ แรงกระตุ้นจากเจ้าหน้าที่ของรัฐในการชักชวนของผู้นำ การป้องกันแรงจูงใจในการรวมกลุ่มที่ลดลง สมาชิกต้องมีการปรับตัว โดยได้รับการเรียนรู้ใหม่ๆ และมีการสร้างความสัมพันธ์ที่ดี

สภาพเครือข่ายของเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะ จากการศึกษาพบว่า ความคิดเห็นของเกษตรกรเกือบครึ่งหนึ่งเห็นว่าการก่อตั้งเครือข่ายต้องเกิดจากการส่งเสริมจากหน่วยงานรัฐบาล นอกจากนั้นความคิดเห็นในด้านต่างที่อยู่ในระดับมาก มีดังนี้ ในด้านสมาชิกต้องมีความสามารถในการแก้ไขปัญหา ในด้านจุดมุ่งหมายต้องให้สมาชิกได้พบปะแลกเปลี่ยนกันสม่ำเสมอ ที่สำคัญต้องการกำหนดเป้าหมายเครือข่ายที่ชัดเจนร่วมกัน ในด้านการทำหน้าที่อย่างมีจิตสำนึกต้องมีความเสียสละ มีความซื่อสัตย์ และมีความยุติธรรม และในด้านการมีส่วนร่วมและการแลกเปลี่ยนสมาชิกต้องมีการพึ่งพาอาศัยและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่ง เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ (2553) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบที่สำคัญของความเป็นเครือข่าย ได้แก่ หน่วยชีวิตหรือสมาชิกเป็นองค์ประกอบหลักที่ก่อให้เกิดความเป็นเครือข่าย จุดมุ่งหมายร่วมกันเพื่อทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งให้บรรลุจุดมุ่งหมายนั้น การทำหน้าที่อย่างมีจิตสำนึกก็มีความไว้วางใจต่อกัน การมีส่วนร่วมและการแลกเปลี่ยนเสมือนกลไกที่เป็นแรงผลักดันให้ความเป็นเครือข่ายดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง และระบบความสัมพันธ์และการสื่อสารจะช่วยให้สมาชิกในเครือข่ายเกิดการรับรู้ เกิดการยอมรับในกระบวนการทำงานและช่วยรักษาสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกันได้

2.4 แนวทางในการพัฒนาคุณกลุ่มและเครือข่ายการเลี้ยงแพะ จากการศึกษาพบว่า ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อปัญหาการสร้างเครือข่ายอยู่ในระดับน้อยมากทุกระยะ คือ ระยะเตรียมการหรือก่อเกิด ระยะก่อตั้ง ระยะการดำเนินงาน และระยะขยายเครือข่าย แสดงให้เห็นถึงความพร้อมในการสร้างเครือข่ายเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะ นอกจากนั้นเกษตรกรยังมีความเห็นเกี่ยวกับปัจจัย

ภายในที่สำคัญในการสร้างเครือข่าย 8 ด้าน ที่ต้องการให้หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนเข้ามามีบทบาทในการช่วยเหลือผลักดัน คือ ด้านกลุ่มสมาชิก ด้านเป้าหมายและวัตถุประสงค์ ด้านความสัมพันธ์ ด้านการบริหารจัดการ ด้านการประสานงาน ด้านการสนับสนุน ด้านการมีส่วนร่วม และด้านผลงานเครือข่าย สอดคล้องกับ สนชฯ พลศรี (2550) กล่าวว่า เครือข่ายมีปัจจัยที่สำคัญภายในองค์ประกอบหลายประการ ได้แก่ สมาชิกของเครือข่าย วัตถุประสงค์และเป้าหมายร่วมกัน ระบบความสัมพันธ์ของเครือข่าย การบริหารจัดการ ผู้ประสานงานเครือข่าย กิจกรรมร่วมกัน การรวมพลังสมาชิก การสนับสนุนส่งเสริมซึ่งกันและกัน การมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง และผลงานของเครือข่าย ซึ่งปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบของเครือข่ายดังกล่าวจะทำให้มองเห็นถึงแนวทางการสร้างเครือข่ายได้อย่างชัดเจน

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

จากการดำเนินการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนากลุ่มและเครือข่ายเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะในอำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี มีข้อเสนอแนะตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

3.1.1 ด้านเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร ควรพัฒนา เกษตรรุ่นใหม่ในชุมชน ให้หันมาสนใจประกอบอาชีพการเลี้ยงแพะเพิ่มมากขึ้น เพื่อสร้างงานและลดอัตราการจ้างงานจากแรงงานภายนอกครัวเรือน

3.1.2 ด้านสภาพการเลี้ยงแพะของเกษตรกร เนื่องจากชุมชนอำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี มีการอยู่อาศัยของประชากรเพิ่มมากขึ้นจึงเริ่มกลายเป็นชุมชนเมือง เกษตรกรควรให้ความสำคัญในเรื่องการกำจัดของเสียภายในฟาร์มและควบคุมโรคภายในฟาร์มให้ได้ รับมาตรฐานว่าเป็นฟาร์มปลอดโรค สินค้าและการตลาดเกษตรกรและหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรเพิ่มช่องทางการจำหน่าย เช่น การผลักดันให้มีจุดจำหน่ายผลผลิตร่วมกันในรูปแบบสหกรณ์ชุมชน การประชาสัมพันธ์จำหน่ายสินค้าผ่านทางสื่อสิ่งพิมพ์ อินเทอร์เน็ต และการออกบูธแสดงสินค้า

3.1.3 ด้านสภาพของกลุ่มเกษตรกร ควรให้ความสำคัญกับสมาชิกให้เข้ามามีส่วนร่วมคิดร่วมรับรู้ ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติ และร่วมรับผลประโยชน์

3.1.4 ด้านแนวทางในการพัฒนากลุ่มและสร้างเครือข่ายของเกษตรกร ที่สำคัญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเข้ามาเป็นตัวกลางในการขับเคลื่อนอย่างต่อเนื่อง เช่น เรื่องกำหนดคุณสมบัติการคัดเลือกสมาชิก ระเบียบข้อตกลงต่าง การกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ การระดมเงินทุน และการแบ่งปันผลประโยชน์

3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.2.1 ควรทำวิจัยเชิงปฏิบัติการพัฒนาภาวะผู้นำของกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะในอำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี

3.2.2 ควรทำวิจัยเชิงปฏิบัติการในการสร้างเครือข่ายของเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะในอำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี

3.2.3 ควรทำวิจัยติดตาม และประเมินผลการพัฒนากลุ่มและเครือข่ายเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะในอำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมปศุสัตว์. กองบำรุงพันธุ์สัตว์. (2552). คู่มือการปฏิบัติงานผลิตพันธุ์แพะแกะ. กรุงเทพมหานคร: กองเลี้ยงสัตว์ เจริญวงศ์สัตว์. (2543). การจัดการเครือข่าย : กลยุทธ์สำคัญสู่ความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ส.เอเชียเพรส.
- เจริญศักดิ์ สอาดรัมย์ (2554). การผลิตสัตว์เศรษฐกิจอื่นๆ. ใน เอกสารการสอนชุดวิชาการผลิตสัตว์ หน่วยที่ 11, (หน้า 16-17). นนทบุรี: สาขาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- จิรารัตน์ ฝ่องแผ้ว. (2551). การพัฒนาเครือข่ายกลุ่มผู้เลี้ยงแพะจังหวัดนนทบุรี. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี
- ทนงศักดิ์ คุ่มไข่น้ำ. (2540). พฤติกรรมองค์การ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- นิสากร กล้าณรงค์. (2537). ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการส่งเสริมการเลี้ยงแพะเพื่อการค้าในภาคใต้ : กรณีศึกษาอำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา ของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ. ค้นเมื่อ 9 ธันวาคม 2557, จาก <http://tdc.thailis.or.th/tdc/>
- เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ (2555). เครือข่ายในการพัฒนาชุมชนเกษตร. ใน เอกสารการสอนชุดวิชาการพัฒนาชุมชนเกษตร หน่วยที่ 11, (หน้า 41-43). สาขาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ (2554). เครือข่ายกลุ่มและองค์การเกษตร. ใน เอกสารการสอนชุดวิชาการพัฒนากลุ่ม สถาบัน และองค์การเกษตร หน่วยที่ 13, (หน้า 7-8). นนทบุรี: สาขาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ปริศนา จิตต์ปรารพ. (2543). ต้นทุนและผลตอบแทนจากการเลี้ยงแพะนมในฟาร์มขนาดใหญ่: กรณีศึกษา บริษัทสยามแผ่นดินทอง จำกัด /ปริศนา จิตต์ปรารพ. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- เปมิกา เจริญสุข, นุชรี เจ๊ะแอะ และสุรศักดิ์ ฅชภักดี. (2557). การตลาดน้ำนมแพะภาคใต้ ของคณะเทคโนโลยีและการพัฒนาชุมชน มหาวิทยาลัยทักษิณ. ค้นเมื่อ 9 ธันวาคม 2557, จาก <http://www.pt.tsu.ac.th/rdi/ConAll/Oral17/A15.pdf>
- พรชัย วงศ์วาสนา. (2552). การศึกษาความเหมาะสมทางภูมิศาสตร์ที่มีต่อการเลี้ยงแพะในประเทศไทย ของคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง. ค้นเมื่อ 9 ธันวาคม 2557, จาก <http://tdc.thailis.or.th/tdc/>

- วนิดา มากศิริ. (2548). *สถานการณ์การเลี้ยงแพะในจังหวัดเพชรบุรี ของคณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี*. ค้นเมื่อ 9 ธันวาคม 2557, จาก <http://tdc.thailis.or.th/tdc/>
- วิโรจน์ แสงบางกา. (2554). *การพัฒนางานส่งเสริมการเกษตรแห่งประเทศไทย*. กรุงเทพมหานคร: กรมส่งเสริมการเกษตร.
- ศูนย์ข้อมูลประเทศไทย. *อำเภอบางบัวทอง*. ค้นเมื่อ 5 ธันวาคม 2557, จาก <http://nonthaburi.kapook.com/บางบัวทอง>
- ศูนย์บริการข้อมูลอำเภอ. (2557). *มารู้จักอำเภอกันเถอะ อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี*. ค้นเมื่อ 5 ธันวาคม 2557, จาก <http://www.amphoe.com/menu.php?mid=1&am=280&pv=23>
- ศิริลักษณ์ วงศ์พิเชษฐ (2545). การจัดการการผลิตแพะและแกะ. ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาการผลิตสัตว์เคี้ยวเอื้อง หน่วยที่ 7*, (หน้า 327-328). นนทบุรี: สาขาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร และสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรกระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2557). *การศึกษาตลาดแพะเนื้อ*. ค้นเมื่อ 9 ธันวาคม 2557, จาก http://www.oae.go.th/ewtadmin/ewt/oae_baer/more_news.php?cid=284&filename=index
- สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดนนทบุรี. (2557). *ข้อมูลการขึ้นทะเบียนเกษตรกรของปศุสัตว์ จังหวัดนนทบุรี ปี พ.ศ. 2557*.
- สนธยา พลศรี. (2550). *เครือข่ายการเรียนรู้ในงานพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส. พรินติ้ง เฮาส์.
- สุริพร แสงคำมา. (2545). *การรวมกลุ่มผู้ปลูกส้มพันธุ์สายน้ำผึ้ง ตำบลแม่สาว อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์) สาขาอาชีวศึกษา, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- สุวรรณ บัวพันธ์. (2543). *การพัฒนาเครือข่ายกลุ่มอาชีพเกษตรกรตำบลสันทราย อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์) สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นายเพชร ทวีวงษ์
วัน เดือน ปีเกิด	5 พฤศจิกายน 2523
สถานที่เกิด	อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี
ประวัติการศึกษา	ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต (กษ.ม.) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช พ.ศ. 2556 ปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต (วทบ.) มหาลัยราชภัฏเทพสตรี พ.ศ. 2541
สถานที่ทำงาน	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
ตำแหน่ง	อาจารย์ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
แบบสัมภาษณ์โครงการวิจัย

แบบสัมภาษณ์โครงการวิจัย

เรื่อง แนวทางการพัฒนากลุ่มและเครือข่ายเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะในอำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี

กลุ่มชื่อ.....หมู่ที่.....บ้าน.....ตำบล.....

ปีที่จัดตั้งกลุ่ม.....

ตอนที่ 1 สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะในอำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี

1. เพศ 1.ชาย 2.หญิง
2. อายุ ..... ปี
3. ศาสนา 1.พุทธ 2.คริสต์ 3.อิสลาม 4.อื่นๆ
4. ระดับการศึกษา
  1. ไม่ได้เรียน 2. ประถมศึกษาตอนต้น
  3. ประถมศึกษาตอนปลาย 4. มัธยมศึกษา
  5. มัธยมตอนปลาย ปวช. 6. อนุปริญญา ปวส.
  - 7.ปริญญาตรีหรือสูงกว่า
- 5.สถานภาพการสมรส
  1. โสด 2. สมรส 3. หม้ายหรือหย่าร้าง
6. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน.....คน
7. จำนวนแรงงานในการผลิต
  1. แรงงานภายในครอบครัว .....คน
  2. แรงงานภายนอกครอบครัว .....คน
8. ท่านเป็นสมาชิกกลุ่มใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
  1. ไม่เป็น
  2. เป็น ได้แก่
    - 2.1 กลุ่มลูกค้า ธ.ก.ส. 2.2 สหกรณ์การเกษตร
    - 2.3 ออมทรัพย์เพื่อการผลิต 2.4 กองทุนหมู่บ้าน
    - 2.5 กลุ่มเกษตรกร 2.6 อื่นๆ ระบุ.....

9. ตำแหน่งในสังคม

- ( ) 1. ไม่มีตำแหน่งในสังคม
- ( ) 2. มีตำแหน่งในสังคม โดยเป็น (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- ( ) 2.1 กรรมการหมู่บ้าน ( ) 2.2 กรรมการกองทุนหมู่บ้าน
- ( ) 2.3 กรรมการกลุ่มเกษตรกร ( ) 2.4 กรรมการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร
- ( ) 2.5 อื่นๆ ระบุ.....

10. ประสบการณ์ในการประกอบอาชีพเกี่ยวกับการเลี้ยงแพะ .....ปี

11. รายได้ใน การประกอบอาชีพการเลี้ยงแพะต่อปี.....บาท

12. รายจ่ายในการประกอบอาชีพการเลี้ยงแพะต่อปี .....บาท

13. รายได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มต่อปี.....บาท

14. รายจ่ายทั้งหมดจากการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มต่อปี.....บาท

15. เงินออม

( ) มีเงินออมระบุจำนวน..... บาท

( ) ไม่มีเงินออม

16. การได้รับการสนับสนุน

(...) 1. รัฐบาล

(....) 2. เอกชน

(....) 3. ไม่ได้รับการสนับสนุน

17. แหล่งเงินกู้ยืมเงิน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

( ) ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์จำนวนเงินกู้.....บาท

( ) สหกรณ์การเกษตร จำนวนเงินกู้.....บาท

( ) กองทุนหมู่บ้าน จำนวนเงินกู้.....บาท

( ) ธนาคารพาณิชย์ จำนวนเงินกู้.....บาท

( ) พ่อค้า จำนวนเงินกู้.....บาท

( ) เพื่อนบ้าน จำนวนเงินกู้.....บาท

( ) อื่นๆ ระบุ..... จำนวนเงินกู้.....บาท

ตอนที่ 2 สภาพการเลี้ยงและการตลาด

2.1 สภาพการเลี้ยงแพะของเกษตรกรในอำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี

1. ชนิดแพะที่เลี้ยง

- ( ) 1. แพะเนื้อ ( ) 2. แพะนม ( ) 3. กิ่งเนื้อกิ่งนม

2. พันธุ์แพะ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ( ) 1. ซาแนน ( ) 2. อัลไพน์ ( ) 3. บอร์
( ) 4. ทอกเกินเบอร์ ( ) 5. ลูกผสมพื้นเมือง ( ) 6. อื่นๆ ระบุ.....

3. จำนวนแพะที่เลี้ยง.....ตัว

- ( ) 1. เพศผู้.....ตัว ( ) 2. เพศเมีย.....ตัว

4. แหล่งที่มาของพ่อ-แม่ พันธุ์แพะ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ( ) 1. ตลาดค้าสัตว์ ( ) 2. กรมปศุสัตว์ ( ) 3. พ่อค้าคนกลาง
( ) 4. ญาติ-พี่น้อง ( ) 5. อื่นๆ ระบุ.....

5. การให้อาหาร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ( ) 1. อาหารข้น ( ) 2. กระจิน ( ) 3. กากถั่วเหลือง ( ) 4. ข้าวโพดหมัก
( ) 5. หญ้าขน ( ) 6. อื่นๆ ระบุ.....

6. ลักษณะการเลี้ยง

- ( ) 1. แบบผูกล้าม ( ) 2. แบบปล่อย ( ) 3. แบบขังคอก
( ) 4. แบบผสมผสานกับการปลูกพืช ( ) 5. อื่นๆ.....

7. การป้องกันโรค

- 7.1 การใช้วัคซีน ( ) 1. ใช้วัคซีน ( ) 2. ไม่ใช้วัคซีน
7.2 การตรวจโรค ( ) 1. เคยตรวจโรค ( ) 2. ไม่เคยตรวจโรค

2.2 สภาพการตลาดของเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะในอำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี

1. ราคาซื้อพ่อ-แม่ พันธุ์แพะ

- ( ) เพศผู้..... บาท/ตัว
( ) เพศเมีย..... บาท/ตัว

2. ลักษณะของการจำหน่ายผลผลิต (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ( ) 1. ผ่านพ่อค้าคนกลาง ( ) 2. เทศกาลงานต่างๆ ( ) 3. ตามใบสั่ง
( ) 4. ฝากร้านค้าจำหน่ายในชุมชน ( ) 5. ขายปลีก ( ) 6. ขายส่ง
( ) 7. อื่นๆ ระบุ.....

3. ผลผลิต

3.1 ปริมาณน้ำนม ..... ลิตร/วัน ราคา ..... บาท/ลิตร

3.2 ลูกแพะ ราคา ..... บาท/ตัว

3.3 เนื้อแพะ (ซังทั้งตัว) ราคา ..... บาท/กิโลกรัม

3.4 อื่นๆ ระบุ ..... จำนวน ..... บาท/ปี (เช่นการแปรรูป)

4. การดำเนินการจัดหาตลาดเพื่อจำหน่ายผลผลิต (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

( ) 1. ดำเนินการจัดหาตลาดด้วยตนเอง

( ) 2. กลุ่มดำเนินการจัดหาตลาด

( ) 3. เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องดำเนินการจัดหาตลาด ระบุ.....

( ) 4. กลุ่มดำเนินการร่วมกับเจ้าหน้าที่จัดหาตลาด ระบุ.....

( ) 5. อื่นๆ ระบุ.....

5. การดำเนินการประชาสัมพันธ์เพื่อจำหน่ายผลผลิต (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

( ) 1. ดำเนินการด้วยตนเอง

( ) 2. กลุ่มดำเนินการ

( ) 3. เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องดำเนินการ

( ) 4. กลุ่มดำเนินการร่วมกับเจ้าหน้าที่

( ) 5. อื่นๆ ระบุ.....

6. วิธีการประชาสัมพันธ์เพื่อจำหน่ายผลผลิต (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

( ) 1. การโฆษณาผ่านทางบุคคล

( ) 2. การโฆษณาทางสื่อสิ่งพิมพ์

( ) 3. การโฆษณาทางอินเทอร์เน็ต

( ) 4. การออกบูธแสดงสินค้า

( ) 5. อื่นๆ ระบุ.....

2.3 ปัญหา และข้อเสนอแนะด้านการเลี้ยงแพะ และการตลาด

1. ปัญหา และข้อเสนอแนะด้านการเลี้ยงแพะ

1.1 พันธุ์แพะ.....

.....

1.2 การจัดการเลี้ยงดู.....

.....

1.3 อาหารและน้ำ.....

.....

1.4 สถานที่และอุปกรณ์.....

.....

2. ปัญหา และข้อเสนอแนะด้านการตลาด

1.1 ผลผลิต หรือผลิตภัณฑ์.....

.....

1.2 ราคา.....

.....

1.3 แหล่งจำหน่ายสินค้า.....

.....

1.4 การประชาสัมพันธ์.....

.....

3. ปัญหา และข้อเสนอแนะด้านอื่นๆ

.....

.....

ตอนที่ 3 สภาพการรวมกลุ่มและสร้างเครือข่าย ของเกษตรกรในอำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี

3.1 ตำแหน่งของสมาชิกในกลุ่มเกษตรกร

1. ตำแหน่งของท่านในกลุ่ม ( ) 1. ประธาน ( ) 2. กรรมการ ( ) 3. สมาชิก

3.2 วัตถุประสงค์ของการรวมกลุ่มเกษตรกร

1. การก่อตั้งกลุ่มเกิดจาก (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ( ) 1. เกิดจากกระบวนการจัดทำแผนชุมชน
 ( ) 2. เกิดจากการแก้ไขปัญหาาร่วมกันของกลุ่ม
 ( ) 3. เกิดจากผู้นำชุมชนเป็นกรณีเริ่ม
 ( ) 4. เกิดจากการส่งเสริมจากหน่วยงาน
 ( ) 5. อื่นๆ.....

2. กลุ่มของท่านดำเนินกิจกรรมเพื่อจุดประสงค์ใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ( ) 1. เพื่อรวมกันผลิตและจำหน่าย
 ( ) 2. เพื่อได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
 ( ) 3. เพื่อพัฒนาอาชีพการเลี้ยงแพะ
 ( ) 4. เพื่อเป็นแหล่งรวบรวมองค์ความรู้
 ( ) 5. อื่น ๆระบุ.....

3.3 กิจกรรมของกลุ่มเกษตรกร

1. กลุ่มของท่านมีการร่วมกันทำกิจกรรมของกลุ่มอยู่ในระดับใด

- ( ) 1. มากที่สุด ( ) 2. มาก ( ) 3. ปานกลาง ( ) 4. น้อย ( ) 5. น้อยที่สุด

2. ในรอบปีท่านเข้าร่วมการประชุมของกลุ่ม.....ครั้ง/ปี

3. การจัดสรรผลประโยชน์แบ่งปันผลกำไรของกลุ่ม

- ( ) 1. มี

- ( ) 1.1 แบ่งปันตามจำนวนหุ้น
 ( ) 1.2 แบ่งตามสัดส่วนการทำงาน
 ( ) 1.3 แบ่งเท่ากันทุกคน

- ( ) 2. ไม่มี

- ( ) 2.1 เพราะยังไม่มีหลักเกณฑ์ ( ) 2.2 เพราะ ขาดทุนไม่มีเงิน

3.4 ทูนของกลุ่มเกษตรกร

1. ในการประกอบการกลุ่มผู้เลี้ยงแพะนอกจากทุนที่เป็นตัวเงินแล้ว กลุ่มของท่านยังมีทุนด้านใด อีกบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ( ) 1. ทุนทรัพยากรชุมชน
- ( ) ป่าไม้ชุมชน
- ( ) ที่ดินสาธารณะ
- ( ) อื่น ๆ ระบุ.....
- ( ) 2. ทุนทางปัญญาของชุมชน
- ( ) ภูมิปัญญาท้องถิ่น
- ( ) ปราชญ์ชาวบ้าน
- ( ) อื่น ๆ ระบุ.....

2. เงินทุนที่กลุ่มได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ( ) 1. อบต. จำนวนเงิน.....บาท
- ( ) 2. สำนักงานปศุสัตว์ จำนวนเงิน.....บาท
- ( ) 3. กองทุนหมู่บ้าน จำนวนเงิน.....บาท
- ( ) 4. ธ.ก.ส./สถาบันการเงิน จำนวนเงิน.....บาท
- ( ) 5. ระดมทุนจากสมาชิก จำนวนเงิน.....บาท
- ( ) 6. อื่น ๆ ระบุ.....จำนวนเงิน.....บาท

3.5 ปัญหา และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการรวมกลุ่ม

1. ปัญหา และข้อเสนอแนะในด้านต่างๆ ของการรวมกลุ่ม

1.1 ด้านสมาชิก.....

.....

1.2 ด้านความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก.....

.....

1.3 ด้านกิจกรรม.....

.....

1.4 ด้านประโยชน์ที่ได้รับ.....

.....

2. ปัญหา และข้อเสนอแนะด้านอื่นๆ

.....

3.6 ความคิดเห็นของสมาชิกต่อปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเครือข่ายเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะในอำเภอบางบัวทอง

1. การก่อตั้งเครือข่ายเกิดจาก (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ( ) 1. เกิดจากกระบวนการจัดทำแผนชุมชน
 ( ) 2. เกิดจากการแก้ไขปัญหาาร่วมกันของกลุ่ม
 ( ) 3. เกิดจากผู้นำชุมชนเป็นคนริเริ่ม
 ( ) 4. เกิดจากการส่งเสริมจากหน่วยงาน
 ( ) 5. อื่นๆระบุ.....

2. แสดงความคิดเห็นโดยทำเครื่องหมาย ✓ ตามระดับความคิดเห็น ดังต่อไปนี้

5 = มากที่สุด , 4 = มาก , 3 = ปานกลาง , 2 = น้อย , 1 = น้อยที่สุด

ประเด็นสอบถามความคิดเห็น ตามองค์ประกอบที่สำคัญของการสร้างเครือข่าย	ระดับความสำคัญ					ไม่มีความ สำคัญ
	5	4	3	2	1	
1. ด้านสมาชิก						
1.1 สมาชิกทำงานเป็นทีมอย่างเข้มแข็ง						
1.2 สมาชิกมีความสนใจช่วยเหลือซึ่งกันและกัน						
1.3 สมาชิกมีความสามารถในการแก้ไขปัญหา						
1.4 สมาชิกสามารถถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้อื่นได้						
2. ด้านจุดมุ่งหมาย						
2.1 การมีศูนย์เครือข่าย						
2.2 การกำหนดเป้าหมายเครือข่ายที่ชัดเจนร่วมกัน						
2.3 การจัดให้สมาชิกได้พบปะแลกเปลี่ยนกันอย่างสม่ำเสมอ						
2.4 การสนับสนุนให้มีกองทุนของกลุ่มและเครือข่าย						
2.5 การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในด้านการผลิต						
2.6 มีนโยบายที่สนับสนุนจากหน่วยงานราชการและเอกชน ให้สินเชื่อ และความรู้เพื่อการพัฒนากลุ่มและเครือข่าย						
3. ด้านการทำหน้าที่อย่างมีจิตสำนึก						
3.1 ความตั้งใจในการทำงานของสมาชิก						
3.2 การรับฟังความคิดเห็นจากสมาชิกทุกคน						
3.3 ความเสียสละ ความซื่อสัตย์ และความยุติธรรม						
3.4 การมีความรับผิดชอบกับบทบาทหน้าที่ที่ได้รับ						
3.5 การให้ข้อมูลข่าวสารแก่สมาชิกอย่างสม่ำเสมอ						
3.6 การแบ่งปันผลประโยชน์ที่ได้รับอย่างเป็นธรรม						

ประเด็นสอบถามความคิดเห็น ตามองค์ประกอบที่สำคัญของการสร้างเครือข่าย	ระดับความสำคัญ					ไม่มีความ สำคัญ
	5	4	3	2	1	
4. ด้านการมีส่วนร่วมและการแลกเปลี่ยน						
4.1 การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของสมาชิกอย่างสม่ำเสมอ						
4.2 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการดำเนินงานแก้ไขปัญหา						
4.3 การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์						
4.4 สมาชิกเป็นผู้ร่วมกันกำหนดการบริหารจัดการเครือข่าย						
4.5 สมาชิกมีการพึ่งพาอาศัยและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน						
4.6 การให้ความร่วมมือของสมาชิกในการเก็บเงินเข้ากองทุน						
4.7 การยอมรับเงื่อนไขในการใช้ประโยชน์จากกองทุนการผลิต						

3.7 ปัญหาในการสร้างเครือข่ายเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะในอำเภอบางบัวทอง

1. ประเด็นปัญหาในแต่ละระยะของการสร้างเครือข่าย

โปรดพิจารณาประเด็นปัญหาต่อไปนี้ แล้วแสดงความคิดเห็นโดยทำเครื่องหมาย ✓ ตามระดับ

ความรุนแรงของปัญหา ดังต่อไปนี้ 5 = มากที่สุด , 4 = มาก , 3 = ปานกลาง , 2 = น้อย , 1 = น้อยที่สุด

ประเด็น	ระดับ ของปัญหา					ไม่มี ปัญหา
	5	4	3	2	1	
1. ระยะเตรียมการหรือก่อเกิด						
1.1 การไม่สามารถรวมตัวกันได้						
1.2 ไม่สามารถกำหนดการประชุมได้						
1.3 ไม่สามารถกำหนดเป้าหมายร่วมกันได้						
1.4 ไม่มีการประชาสัมพันธ์						
1.5 ไม่มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลเบื้องต้นกัน						
2. ระยะก่อตั้ง						
2.1 ไม่สามารถกำหนดวัตถุประสงค์ของเครือข่ายที่ชัดเจน						
2.2 ไม่สามารถกำหนดเป้าหมายของเครือข่ายที่ชัดเจน						
2.3 ไม่สามารถกำหนดกิจกรรมของเครือข่ายร่วมกันได้						
2.4 ไม่สามารถวางแผนการดำเนินงานของเครือข่ายร่วมกันได้						
2.5 ไม่มีการจัดทำระเบียบข้อบังคับของเครือข่าย						
2.6 สมาชิกรู้สึกไม่ได้รับผลประโยชน์ในการเข้าร่วมเครือข่าย						

ประเด็น	ระดับ ของปัญหา					ไม่มี ปัญหา
	5	4	3	2	1	0
2.7 สมาชิกรู้สึกไม่สนใจการกำหนดประเด็นปัญหาและการแก้ปัญหา						
2.8 ขาดการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง						
2.9 ขาดผู้นำที่เข้มแข็งในการผลักดันให้เกิดการร่วมมือ						
3. ระยะเวลาดำเนินกิจกรรม						
3.1 เครือข่ายไม่มีการกำหนดเวลาการประชุมร่วมกัน						
3.2 เครือข่ายไม่มีการกำหนดกลยุทธ์แผนการดำเนินงาน						
3.3 สมาชิกไม่สนใจในการคัดเลือกกรรมการบริหารเครือข่าย						
3.4 สมาชิกเครือข่ายร่วมประชุมไม่ครบองค์ประชุม						
3.5 ประเด็นในการประชุมไม่สามารถแก้ไขปัญหาหารือร่วมกันได้						
3.6 เครือข่ายไม่สามารถแก้ไขปัญหาให้สมาชิกได้ เมื่อมีปัญหา						
3.7 เครือข่ายไม่มีการสรุปประเมินผลการดำเนินงาน						
3.8 เครือข่ายไม่มีการให้ข้อมูลข่าวสารให้กับสมาชิก						
4. ระยะเวลาขยายเครือข่าย						
4.1 สมาชิกไม่มีการติดต่อกันในการทำกิจกรรมร่วมกัน						
4.2 สมาชิกไม่ร่วมจัดกิจกรรม เช่น มีการออกศึกษาดูงานร่วมกัน						
4.3 ไม่มีการสร้างแรงจูงใจในการร่วมเครือข่าย						
4.4 ไม่มีการสนับสนุนทรัพยากรซึ่งกันและกันในเครือข่าย						
4.5 ไม่มีการให้ความร่วมมือในการช่วยกันแก้ไขปัญหาต่างๆ ในเครือข่าย						
4.6 ไม่มีการสร้างผู้นำรุ่นใหม่ในเครือข่ายเพื่อบริหารเครือข่ายต่อไป						

2. ข้อเสนอแนะด้านต่างๆ

1. ด้านการก่อเกิด

.....

.....

2. ด้านการก่อตั้ง

.....

.....

3. ด้านการดำเนินเครือข่าย

.....

.....

4. ด้านการขยายเครือข่าย

.....

.....

5. ด้านอื่นๆ (ระบุ....)

.....

.....

3.8 แหล่งความรู้ที่ได้รับในเรื่องกลุ่มและเครือข่ายจากแหล่งใด (โดยทำเครื่องหมาย ✓ ในข้อที่เลือก)

แหล่งรับความรู้	ระดับการได้รับความรู้					ไม่ได้รับ (0)
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)	
1. สื่อบุคคล						
1.1 ผู้นำท้องถิ่น						
1.2 เพื่อนบ้าน/เครือญาติ						
1.3เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร						
1.4 เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์						
1.5 อื่นๆ ระบุ.....						
2. สื่อกิจกรรม						
2.1 ศึกษาดูงาน						
2.2 นิทรรศการ						
2.3 อื่นๆ ระบุ						

แหล่งรับความรู้	ระดับการได้รับความรู้					ไม่ได้รับ (0)
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)	
3. สื่อสิ่งพิมพ์						
3.1 หนังสือพิมพ์						
3.2 วารสารทางการเกษตร						
3.3 อื่นๆ ระบุ						
4. สื่ออิเล็กทรอนิกส์						
4.1 คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต						
4.2 วิทยุโทรทัศน์						
4.3 วิทยุกระจายเสียง						
4.4 อื่นๆ ระบุ						

ภาคผนวก ข
ประเด็นสนทนากลุ่ม

ประเด็นสนทนากลุ่ม
เรื่อง แนวทางในการพัฒนากลุ่มการเลี้ยงแพะในอำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี

1. ที่ผ่านมามีในอดีตในการพัฒนากลุ่ม และการสร้างเครือข่าย (ประสบการณ์)

- 1.1 ด้านสมาชิก (คณะกรรมการ, สมาชิก)
- 1.2 ด้านความสัมพันธ์ (กตিকা, ระเบียบข้อบังคับ)
- 1.3 ด้านกิจกรรม (ความเคลื่อนไหวต่างๆ)
- 1.4 ด้านผลประโยชน์ (ร่วมระดมทุน, ตั้งกองทุน)

2. สภาพในปัจจุบันในการพัฒนากลุ่ม และการสร้างเครือข่าย (กำลังดำเนินงาน)

- 2.1 ด้านสมาชิก (คณะกรรมการ, สมาชิก)
- 2.2 ด้านความสัมพันธ์ (กตিকা, ระเบียบข้อบังคับ)
- 2.3 ด้านกิจกรรม (ความเคลื่อนไหวต่างๆ)
- 2.4 ด้านผลประโยชน์ (ร่วมระดมทุน, ตั้งกองทุน)

3. ความคาดหวังอนาคตในการพัฒนากลุ่ม และการสร้างเครือข่าย (การพัฒนา)

- 3.1 ด้านสมาชิก (คณะกรรมการ, สมาชิก)
- 3.2 ด้านความสัมพันธ์ (กตিকা, ระเบียบข้อบังคับ)
- 3.3 ด้านกิจกรรม (ความเคลื่อนไหวต่างๆ)
- 3.4 ด้านผลประโยชน์ (ร่วมระดมทุน, ตั้งกองทุน)

4. ปัญหาและข้อเสนออื่นๆ

ภาคผนวก ค

ภาพกิจกรรมลงพื้นที่เก็บข้อมูลโครงการวิจัย

ภาพที่ 1 จุดรับลงทะเบียนเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะอำเภอบางบัวทอง

ภาพที่ 2 วิทยากรกล่าวทักทายพร้อมแจ้งกำหนดการ

ภาพที่ 3 ท่านนายอำเภอบางบัวทองมากด่าวเปิดกิจกรรม

ภาพที่ 4 มอบของที่ระลึกให้กับท่านนายอำเภอบางบัวทอง

ภาพที่ 5 เกษตรกรแยกกลุ่มเพื่อร่วมแลกเปลี่ยนข้อมูลกับวิทยากร

ภาพที่ 6 เกษตรกรนำแบบสัมภาษณ์มาคืนที่จุดรับลงทะเบียน

ภาพที่ 7 กล่าวขอบคุณเกษตรกรที่ให้ความร่วมมือร่วมใจ